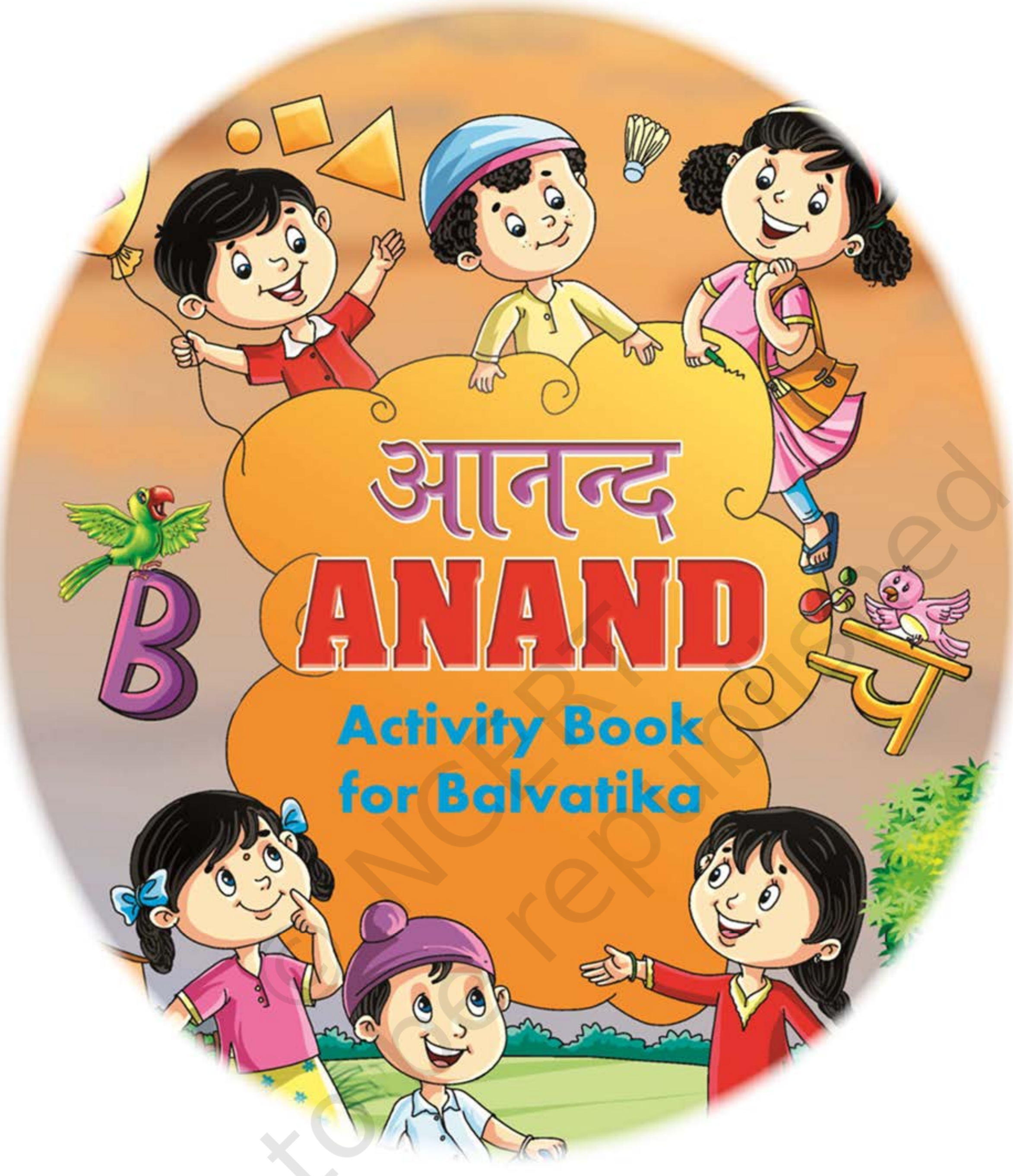

© NCERT
not to be republished

राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

Anand Activity Book for Balvatika 3
Activity Book for Children

ISBN 978-93-xxxx-xxx-x

First Edition
January 2023 Pausha 1944

PD ?T ??

© ***National Council of Educational Research and Training, 2023***

₹ ??.00

Printed on 80 GSM paper with NCERT watermark

Published at the Publication Division by the Secretary, National Council of Educational Research and Training, Sri Aurobindo Marg, New Delhi 110 016 and printed at ....
....

ALL RIGHTS RESERVED

- No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without the prior permission of the publisher.
- This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade, be lent, re-sold, hired out or otherwise disposed of without the publisher's consent, in any form of binding or cover other than that in which it is published.
- The correct price of this publication is the price printed on this page, Any revised price indicated by a rubber stamp or by a sticker or by any other means is incorrect and should be unacceptable.

OFFICES OF THE PUBLICATION DIVISION, NCERT

NCERT Campus
Sri Aurobindo Marg
New Delhi 110 016 **Phone : 011-26562708**

108, 100 Feet Road
Hosdakere Halli Extension
Banashankari III Stage
Bengaluru 560 085 **Phone : 080-26725740**

Navjivan Trust Building
P.O.Navjivan
Ahmedabad 380 014 **Phone : 079-27541446**

CWC Campus
Opp. Dhankal Bus Stop
Panihati
Kolkata 700 114 **Phone : 033-25530454**

CWC Complex
Maligaon
Guwahati 781 021 **Phone : 0361-2674869**

Publication Team

Head, Publication Division	: *Anup Kumar Rajput*
Chief Production Officer	: *Arun Chitkara*
Chief Business Manager	: *Vipin Dewan*
Chief Editor (In charge)	: *Bijnan Sutar*
Assistant Production Officer	: ????

Cover

© NCERT not to be republished

હું તો જઈશ બાલવાટિકા

હું તો જઈશ બાલવાટિકા
અમે બધા જઈએ બાલવાટિકા
બાલવાટિકા, બાલવાટિકા, બાલવાટિકા
હો! હો! હો!

દફતર પણ નહીં,
ત્યાં કોઈ પુસ્તકો પણ નહીં,
તો પછી શું?

જાત જાતની રમતો,
રમતાં રમતાં ખવાનું,
એવી અમારી બાલવાટિકા,
મજાથી ભરેલી બાલવાટિકા

બાલવાટિકા, બાલવાટિકા, બાલવાટિકા
હો! હો! હો!

© NCERT not to be republished

<u>પ્રસ્તાવના</u>

ભારતમાં બાળકોના પ્રારંભિક વર્ષોને સારી રીતે વ્યાખ્યાયિત પ્રક્રિયા દ્વારા ઉછેરવાની પરંપરા છે, જે વ્યાપકપણે "આનંદ"ના નામે ઓળખાય છે. એક પેઢી બીજી પેઢીમા સંસ્કારોનુ સિંચન કરે છે. આ સંસ્કારો બાળકોના જીવનના પ્રથમ આઠ વર્ષમાં પુરતી કાળજી લેવનો માર્ગ મોકળો કરે છે. જેથી પછીના વર્ષોમાં તેમના વિકાસ, વર્તન અને ક્ષમતાઓના દરેક પાસાને અનુકૂળ રીતે આકાર આપી શકાય.

આ તબક્કાના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP) 2020 પાયાના પાંચ વર્ષ (3-8 વર્ષની વયના બાળકો)ને શાળામાં લાવવાની ભલામણ કરે છે. વ્યક્તિનું આજીવન શિક્ષણ, સામાજિક અને ભાવનાત્મક વર્તણૂક અને એકંદર આરોગ્યનો આધાર આ તબક્કા પર રાખે છે. આ ઉપરાંત, બાળકોને જ્ઞાનાત્મક ક્ષેત્રમાં સાક્ષરતા, સંખ્યાજ્ઞાન અને સર્જનાત્મક તથા સૌંદર્યલક્ષી સંવેદનશીલતા પ્રાપ્ત કરવા માટે તેમની શારીરિક અને ગતિશિલ કૌશલ્યોના વિકાસ માટે ખંત પુર્વકના સમર્થનની પણ જરૂર હોય છે. નવી રષ્ટ્રિય શિક્ષણ નીતિમાં આ તબક્કા માટે એક ચોક્કસ રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા (NCF)ની ભલામણ કરે છે. જે સમગ્ર શિક્ષણ પ્રણાલીને પાયાના તબક્કે ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ પ્રદાન કરવા માટે જ નહીં, પરંતુ આ ગતિને શાળા શિક્ષણના આગામી તબક્કાઓ સુધી આગળ ધપાવવા માટે પણ વ્યાપકપણે માર્ગદર્શન આપે છે.

પ્રારંભિક તબક્ક માટે રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા (National Curriculum Framework - Foundational Stage) પ્રારંભિક બાળપણની સંભાળ અને શિક્ષણના મુળમાં ભારતીય સંસ્કૃતિ અને નૈતિકતા મૂળ રાખવાની ભલામણ કરે છે. આ ઉપરાંત, તે ઘરે બાળકના અનુભવોને જ્ઞાન, કૌશલ્યો અને વલણ સાથે સંકલિત કરવા પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે શાળાના પરિસરમાં વિકસિત કરવામાં આવશે. તે માત્ર પુસ્તકોમાંથી શીખવાની પ્રવર્તમાન પ્રણાલીમાંથી વધુ અનુકૂળ રમતો અને યોગ્યતા આધારિત શિક્ષણ પ્રણાલીમાં પરિવર્તન દર્શાવે છે. જ્યાં બાળક વ્યસ્ત રહે છે અને શીખે છે. તેની સાથેનું જોડાણ વધુ મહત્વનું બની જાય છે.

આ ભલામણને પગલે, પાયાના તબક્કા માટેનો અભ્યાસક્રમ "આનંદ"ના વૈચારિક પાયા પર આધારિત છે. તૈત્તિરીય ઉપનિષદમાં સમજાવ્યા મુજબ પંચકોષીય વિકાસ (માનવ વ્યક્તિત્વના પાંચ સ્તરોનો વિકાસ) જે કૃષ્ણ યજુર્વેદની તૈત્તિરીય સંહિતાનો એક ભાગ છે. જેથી જીવનના અંતિમ ધ્યેય તરીકે વ્યક્તિ દ્વારા સાકાર કરી શકાય તે માટે 'સ્વ'ને જીવનના અંતિમ ધ્યેય તરીકે સાકાર કરી શકે તે રીતે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યુ છે. જેનાથી વ્યક્તિના સર્વગ્રાહી વિકાસના સમકાલીન દૃષ્ટિકોણ સાથે ભારતની પરંપરાગત સંસ્કૃતિનું સુમેળભર્યું મિશ્રણ સુનિશ્ચિત થાય છે.

આ પ્રયાસની સફળતા દેખીતી રીતે આંગણવાડીઓ, શાળાઓ અને સંબંધિત સંસ્થાઓ આ તબક્કે બાળકોની યોગ્ય ક્ષમતાઓ વિકસાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા જે પ્રયાસ કરશે તેના પર નિર્ભર રહેશે. બાળકોની યોગ્ય ક્ષમતા વિકસાવવા માટે, ભલામણ કરેલ કોર્સ વેબસાઈટ્સ પર પ્રિન્ટ તેમજ ઓનલાઈન એમ બંને રીતે ઉપલબ્ધ વિવિધ શિખવા-શિખવવાની સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે. આંગણવાડીઓ, શાળાઓ અને સંબંધિત સંસ્થાઓના સાવચેત માર્ગદર્શન હેઠળ વાલીઓએ પણ તેને અનુસરવું જોઈએ.

અભ્યાસક્રમના રચયિતાઓએ વિવિધ યોગ્યતાઓની ગોઠવણ કરીને તેમનો ભાગ ભજવ્યો છે. શરુઆતના શિક્ષણના પાંચેય વર્ષ દરમિયાન સન્માન કરવામાં આવશે. અભ્યાસક્રમ રચના વખતે, તેઓએ વિષયવસ્તુ સંબંધિત મુદ્દાઓને પણ સામેલ

© NCERT not to be republished

કર્યા છે. તેમણે મૂળભૂત શિક્ષણના વિવિધ સ્તરે જ્ઞાન પ્રાપ્તિની પ્રક્રિયાનું પુનર્ગઠન અને પુનઃરૂપરેખા કરીને કાર્ય કર્યું છે. આ ઉદ્દેશ્ય હાંસલ કરવા માટે, બાળ મનોવિજ્ઞાન પર વધુ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે અને અલગ-અલગ સેટઅપમાં શીખવવા અને શીખવા માટે ઉપલબ્ધ સમયને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે.

બાલવાટિકાના બાળકો માટે આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તક (આનંદ) NEP 2020ના ધ્યેયને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. સરળ, રસપ્રદ અને આકર્ષક રીતે ક્ષમતા આધારિત પ્રવૃત્તિઓ તૈયાર કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તકને સમાવેશી બનવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. આ ઉપરાંત, આ પુસ્તકમાં આપણી સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક ધરોહરને જાળવવાની કાળજી લીધી છે. શિક્ષકો બાળકોને સક્ષમ કરવા અને શીખવા માટેની પ્રવૃત્તિઓને પુરતી તકો પૂરી પાડે છે. આર્ટ અને ક્રાફ્ટને પુસ્તકમાં એકીકૃત કરવામાં આવ્યું છે. જેના દ્વારા શિક્ષકો બાળકોમાં રહેલી સૌંદર્યલક્ષી ભાવનાની પ્રશંસા કરવા માટે સંવેદનશીલ અને પ્રેરિત કરે છે. પ્રવૃત્તિ પુસ્તક તેના પોતાના સંદર્ભો અંતર્ગત ખ્યાલોને સરળતાથી વ્યવહાર કરવા માટે પરિસ્થિતિલક્ષી જાગૃતિ પણ પ્રદાન કરે છે. આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તક વિવિધ અનુભવો પ્રદાન કરવા, અન્ય પ્રવૃત્તિઓની શ્રેણી સાથે રમકડાં અને રમતો દ્વારા શીખવાની પદ્ધતિઓને એકીકૃત કરવા અને વિવિધ પ્રશ્નો કે જે બાળકોને જટિલ વિચારસરણી અને સમસ્યા-ઉકેલ કરવાની ક્ષમતા વિકસાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે. વધુમાં, આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તકને બાળકોમાં પર્યાવરણ પ્રત્યે જરૂરી સંવેદનશીલતા વિકસાવવા માટે ભરપુર પ્રવૃત્તિઓ સાથે તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તિકા રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો NEP 2020 ની ભલામણો અનુસાર શીખવાની શિક્ષણ સામગ્રીમાં સ્થાનિક પરિપ્રેક્ષ્ય સાથે વધુ ગુણવત્તાસભર બનાવવા માટે પૂરતો અવકાશ પ્રદાન કરે છે.

NCERT પ્રારંભિક તબક્કા માટે આ અભ્યાસક્રમ અને અધ્યયન સામગ્રી વિકસાવવા માટે રચવામાં આવેલી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી મહેનતની પ્રશંસા કરે છે. આ કાર્યને સમયસર અને પ્રશંસનીય રીતે પૂર્ણ કરવા બદલ હું આ સમિતિના અધ્યક્ષ પ્રોફેસર શશીકલા વણજારી અને અન્ય તમામ સભ્યોનો આભાર માનું છું. હું તમામ સંસ્થાઓનો પણ આભાર માનું છું. હું રાષ્ટ્રીય સંચાલન સમિતિના અધ્યક્ષ ડૉ. કે. કસ્તુરીરંગન અને માર્ગદર્શક જૂથ અને સમીક્ષા સમિતિ સહિત તેના અન્ય સભ્યોનો તેમના સમયસર અને મૂલ્યવાન સૂચનો માટે ખાસ આભારી છું, જે આ પ્રવૃત્તિ પુસ્તકની કલ્પના અને વિકાસમાં ખૂબ જ મૂલ્યવાન છે.

ભારતમાં શાળા શિક્ષણના સુધારા માટે અને તમામ શિક્ષણ અને શિક્ષણ સામગ્રીની ગુણવત્તામાં સતત સુધારો કરવા માટે પ્રતિબદ્ધ સંસ્થા તરીકે, NCERT આ શિક્ષણ સામગ્રીને સુધારવા માટે તેના તમામ લાભાર્થીઓના મૂલ્યવાન સૂચનોને આવકારે છે.

(દિનેશ પ્રસાદ સકલાણી)

ડાયરેક્ટર, NCERT

27 જાન્યુઆરી 2023

નવી દિલ્હી

© NCERT not to be republished

નિર્માણકર્તા

સલાહકાર

દિનેશ પ્રસાદ સકલાની, ડાયરેક્ટર NCERT, નવી દિલ્હી

માર્ગદર્શન

શશિકલા વણજારી, ભૂતપૂર્વ વાઇસ ચાન્સેલર, SNDT મહિલા યુનિવર્સિટી, મુંબઈ, અધ્યક્ષ, અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક વિકાસ સમિતિ, મહારાષ્ટ્ર.

સુનિતિ સનવાલ, હેડ ડીઇઇ, એનસીઈઆરટી, સભ્ય કન્વીનર, અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક વિકાસ સમિતિ

સહભાગી

રોમિલા સોની, એસોસિયેટ પ્રોફેસર, DEE, NCERT,

ભરત ધોકાઈ, નિયામક વિદ્યાપીઠ, ગાંધીધામ, ગુજરાત

દિવ્યાંશુભાઈ દવે, ડીજી & વીસી, ચિલ્ડ્રન યુનિવર્સિટિ, ગાંધિનગર, ગુજરાત

સમીક્ષક

એમ.સી. પંત, પ્રોફેસર & ચાન્સેલર, NIEPA, નવી દિલ્હી

સુનિતિ સનવાલ, હેડ ડીઇઇ, એનસીઈઆરટી, સભ્ય કન્વીનર, અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક વિકાસ સમિતિ

કે મયુરી, પ્રોફેસર (નિવૃત્ત), હ્યુમન ડેવલપમેન્ટ એન્ડ ફેમિલી સ્ટડીઝ, કોલેજ ઓફ ઈન્ડિયા, કોમ્યુનિટી સાયન્સ, PJTSAU. હૈદરાબાદ

રીટા સોનાવત, ભૂતપૂર્વ ડીન, ફેકલ્ટી ઓફ હોમ સાયન્સ, SNDT મહિલા યુનિવર્સિટી, મુંબઈ, મહારાષ્ટ્ર

જોબી બાલકૃષ્ણન, પ્રાથમિક શિક્ષક, કેરળ

અનૂપ રાજપૂત, હેડ, પબ્લિકેશન્સ વિભાગ, એન સી ઈ આર ટી

પદ્મા યાદવ, પ્રોફેસર, DEE, NCERT

રંજના અરોરા, હેડ, અભ્યાસક્રમ અભ્યાસ વિભાગ, NCERT

જ્યોત્સના તિવારી, જેન્ડર સ્ટડીઝ વિભાગના હેડ, NCERT

ભારતી કૌશિક, એસો. પ્રોફેસર અને હેડ DICT એન્ડ T.CIET,NCERT

શૈક્ષણિક સંયોજક

રોમિલા સોની, એસોસિયેટ પ્રોફેસર, DEE, NCERT,

અનુવાદક

ડૉ. સુરેશ મકવાણા, આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસર, RIE-Bhopal
ડૉ. નિલેશ ચાપાનેરી, સિનિયર લેક્ચરર, DIET-Amreli
ડૉ. સંજય ત્રિવેદી, રીસર્ચ એસોસીએટ, GCERT-Gandhinagar
નટવરસિંહ પરમાર, હેડ ટીચર, Timba Primary School
કંદર્પકુમાર જોષી, BRC-Kapadvanj

© NCERT not to be republished

ઋણસ્વિકાર

નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એજ્યુકેશનલ રિસર્ચ એન્ડ ટ્રેનિંગ (NCERT) અધ્યક્ષ અને સભ્યોની રાષ્ટ્રીય સંચાલન સમિતિ (NSC) અને માર્ગદર્શક જૂથના સભ્યોના માર્ગદર્શન અને સમર્થનને કૃતજ્ઞતાપૂર્વક સ્વીકારે છે.

અભ્યાસક્રમ અને LTM સમિતિના અધ્યક્ષ અને સભ્યોને તેમના સતત સમર્થન માટે આભાર.

પરિષદ, મૌસમી બોઝ, ભુતપુર્વ મુખ્ય શિક્ષિકા અને સંયોજક, સલવાન પબ્લિક સ્કૂલ, ગુડગાંવ બાલવાટિકા માટેના "આનંદ પ્રવૃત્તિ પુસ્તક" માં યોગદાનને સ્વીકારે છે.

પરિષદ, દીક્ષા દિવાન, કન્સલ્ટન્ટ ડીઇઇ, એનસીઈઆરટી અને અમનદીપ કૌર, પીએચડી સ્કોલર અને ઇન્ટર્ન દિલ્હી યુનિવર્સિટી દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ સમર્થનને સ્વીકારે છે.

પરિષદ નીચેના સહયોગિઓનો આભાર માને છે:
રાજીવ પાહુજા, ગ્રાફિક ડિઝાઇનર, મોહમ્મદ રકીબ, કલર આર્ટિસ્ટ, રૂબિના અંસારી, ગ્રાફિક આર્ટિસ્ટ, સાયના અંસારી, પેન્સિલ આર્ટિસ્ટ, ચંચલ ચૌહાણ, આસિસ્ટન્ટ એડિટર, NCERT, સચિન તંવર, DTP ઓપરેટર, NCERT, વિવેક મંડલ, ગ્રાફિક ડિઝાઇનર, NCERT, ચંચલ રાની, LDC, DEE, NCERT, અભિષેક પાંડે, ટાઇપિસ્ટ, DEE, NCERT પવન કુમાર, DTP ઓપરેટર, DEE, NCERT પબ્લિકેશન ડિવિઝન, NCERTના પ્રયાસોનો ઋણસ્વિકાર કરવામાં આવે છે.

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ પુસ્તિકા અંગે

પ્રારંભિક તબક્કો, જેમાં 3 થી 8 વર્ષની વયના બાળકોનો સમાવેશ થાય છે. બાળકની આ વય અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે અને આ સમયગાળામાં મગજનો વિકાસ વ્યક્તિના જીવનના અન્ય કોઈપણ સમય કરતાં વધુ ઝડપથી વિકાસ પામે છે. તંદુરસ્ત મગજના વિકાસ માટે, બાળકોને વિકાસના તમામ ક્ષેત્રોને પહોંચી વળવા માટે હકારાત્મક અનુભવોની જરૂર છે. સકારાત્મક અને આયોજિત અનુભવો નાના બાળકોના ભાવિ શિક્ષણ, તેમના સ્વાસ્થ્ય, તેમના વર્તન અને પછીના જીવનમાં સફળતા માટે પાયો બનાવશે. રોજિંદા રમતિયાળ અનુભવો નાના બાળકના મગજને આકાર આપે છે. બાલવાટિકા માટે "આનંદ પ્રવૃત્તિ પુસ્તક"માં આદર્શ પ્રવૃત્તિઓ (કુલ 92) દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યું છે.

આ તબક્કે બાળકોને શીખવામાં મદદ કરવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ એ છે કે તેઓ તેમની ઉંમર અને વિકાસના સ્તર અનુસાર 'સરળથી જટિલ', 'અપરિચિતથી પરિચિત' અને 'અમૂર્ત વિચારો' સુધી પહોંચવા માટે નક્કર અનુભવો પર આધારિત રમત આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરે છે. શિક્ષકો અને પુખ્ત વયના વ્યક્તિઓની ભૂમિકા, વય અને વિકાસની દૃષ્ટિએ યોગ્ય રમત-આધારિત પ્રવૃત્તિઓ અને અનુભવો પ્રદાન કરવાની છે. આ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા અનુસરવામાં આવેલા વાસ્તવિક અનુભવો વ્યવહારુ સ્વરૂપમાં હશે. હેતુપૂર્વક આયોજિત પ્રવૃત્તિ બાળકોને વિવિધ ક્ષમતાઓની સમજ મેળવવા અને તેમની પાયાની કુશળતાને મજબૂત કરવામાં મદદ કરશે.

જ્યારે શીખવું એ આનંદની વાત હોય ત્યારે બાળક શ્રેષ્ઠ શીખે છે. તેથી કોઈપણ કાર્ય કરતી વખતે બાળકોને સ્વતંત્રતા અને સુગમતા પ્રદાન કરવી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. બાલવાટિકા માટે સારી રીતે તૈયાર કરેલ સંકલિત પ્રવૃત્તિઓ બાળકોને અભ્યાસ, ચર્ચા અને સરળ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા શીખવાની તક આપે છે. પરંપરાગત શિક્ષકની આગેવાની હેઠળના વર્ગખંડોને બદલે નક્કર અનુભવ (પ્રવૃત્તિનો ઉપયોગ કરતા પહેલા) અને સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ સામગ્રી અને કુદરતી સંસાધનોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ પ્રવૃત્તિઓ બાળકોને તેમની દ્રશ્ય સ્મૃતિઓ અને ભૂતકાળના અનુભવોને વર્ગખંડમાં શીખેલા ખ્યાલો સાથે જોડવાની તક પૂરી પાડશે.

ગુણવત્તાલક્ષી પરિણામોને પ્રતિબિંબિત કરવા અને આનંદકારક શિક્ષણ માટે વિવિધ ક્ષમતાઓ ધરાવતા બાળકોને તકો પૂરી પાડવા માટે આદર્શ પ્રવૃત્તિઓ વિકસાવવામાં આવી છે. NEP 2020 દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ, શિક્ષણનો હેતુ માત્ર વિષયવસ્તુના જ્ઞાનને બદલે સર્વાંગી વિકાસનો છે. પાયાની સાક્ષરતા અને સંખ્યાજ્ઞાન તેમજ તાર્કિક વિચારસરણી, સમસ્યા-ઉકેલ, સંદેશાવ્યવહાર કૌશલ્ય, સર્જનાત્મકતા, સહાનુભૂતિ વગેરે દ્વારા વિકસીત મગજ સંવર્ધન કરવું એ સમયની જરૂરિયાત છે. તેથી શિખવા-શીખવાની શિક્ષણ સામગ્રીની રચનામાં સુધારેલા અભિગમનો સ્વિકાર જરૂર છે. રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા-ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજ (NCF-FS 2022) વિકાસના તમામ ક્ષેત્રોને સંકલિતમાં કરવા પર ખૂબ મહત્વ આપે છે. બાળકો માટે શૈક્ષણિક સામગ્રી અને દ્રશ્યાત્મક ચિત્રો તૈયાર કરવા માટે 'પંચકોષ' (NCF-FS)માં જણાવ્યા મુજબ બાળકનો શારીરિક વિકાસ (અન્નમય કોશ), જીવન ઉર્જા (પ્રાણમય કોશ), ભાવનાત્મક વિકાસ (મનોમય કોશ), જ્ઞાનાત્મક વિકાસ (વિજ્ઞાનમય કોશ), આનંદ (આનંદમય કોશ) એક જ સમયે પૂર્ણ કરી શકાય છે.

© NCERT not to be republished

આ પ્રવૃત્તિઓ બાળકો માટે શાળાતત્પરતાને પ્રોત્સાહન આપશે અને ઔપચારિક શાળા પ્રણાલીમાં પ્રવેશવા માટે જરૂરી મૂળભૂત ભાષા અને જ્ઞાનાત્મક કૌશલ્યોથી વાકેફ કરે છે. બાળકોએ અગાઉથી પ્રાપ્ત કરેલ કૌશલ્યો દ્વારા વય આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં મદદ કરશે. આ પ્રવૃત્તિઓ બાળકોને સ્વસ્થ અને સલામત ટેવો વિકસાવવામાં અને તેનો અભ્યાસ કરવામાં, સંવેદનાત્મક ધારણાઓને વધારવા, સ્વસ્થ અને લવચીક શરીર બનાવવા, ભાવનાત્મક બુદ્ધિ, તાર્કિક વિચારસરણી અને કલા દ્વારા અભિવ્યક્તિ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

આ પ્રવૃત્તિઓ બાળકોને ઉત્તમ સાંવેગિક કૌશલ્ય, તાર્કિક વિચારસરણી વિકસાવવામાં અને પોતાની જાતે શીખવામાં મદદ કરશે. આ ઉદાહરણરૂપ પ્રવૃત્તિઓ ક્ષમતાઓ પર આધારિત છે. તેમાં વિચારપ્રેરક પ્રશ્નો છે, જે શિક્ષક અથવા માતાપિતા બાળકની સમજણનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે કહી શકે છે (NCF-FS, 2022 માં દર્શાવ્યા મુજબ).

<u>પ્રવૃત્તિઓનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો (શિક્ષકો માટે):</u>

- બાલવાટિકા માટેની વર્કશીટ (તમામ પાંચેય ક્ષેત્રને આવરી લેતી) એવી રીતે તૈયાર કરવામાં આવી છે કે તેને વર્ગખંડમાં કે તાલીમ દરમિયાન ઉપયોગ માટે સરળતાથી કાપી શકાય છે. વર્કશીટને પ્રવૃત્તિ પુસ્તકમાંથી કાપી શકાય છે અને પછીથી પોર્ટફોલિયોમાં મૂકી શકાય છે. જે શિક્ષકો/વાલીઓને બાળકોના કાર્યનું મૂલ્યાંકન કરવામાં પણ મદદ કરશે. આનાથી બાળકોને એક જ વર્કશીટ પર કામ કરવામાં અને ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં મદદ મળશે. અન્ય વર્કશીટની પ્રવૃત્તિઓથી વિચલિત નહીં થાય.
- વિવિધ ક્ષેત્રોનું સર્વગ્રાહી શિક્ષણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સમાન વર્કશીટ બનાવી શકાય છે.
- વર્કશીટ્સને ઉદાહરણ તરીકે લઈ શકાય છે તેના આધારે શિક્ષકો સંકલ્પનાના આધારિત વધુ મહાવરા કરાવી શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે વર્કશીટ પર આપેલ પ્રવૃત્તિ જેમ કે, સંખ્યા ઘટાડીને, આકાર બદલીને વગેરેમાં ફેરફાર કરી ઉપયોગમાં લઇ શકાય.
- વર્કશીટ્સનો ઉપયોગ કરતી વખતે સ્થાનિક સંસાધનો અને સામગ્રીનો ઉપયોગ કરી શક્ય હોય ત્યાં પ્રકૃતિની ખ્યાલોનો સમાવેશ કરવો. ઉદાહરણ તરીકે પાંદળાઓ સાથે પેટર્ન બનાવવી, સૂકા ફૂલો, ડાળીઓ વગેરે વડે રંગોળી બનાવવી વગેરે.
- સ્થાનિક પરિસ્થિતિ મુજબ વાસ્તવિક/નક્કર વસ્તુઓ, વાર્તાઓ અને ઉદાહરણોનો ઉપયોગ કરવો અને તેને બાળકના જીવન સાથે સાંકળવા માટે સંદર્ભ લેવો. ઉદાહરણ તરીકે, લોકગીતો, પ્રાદેશિક જોડકણાં/ગીતો ઉમેરવા, પ્રાણીઓ પર વર્કશીટ બનાવતા પહેલા બાળકોને તેમના આસપાસના અથવા પ્રાણી સંગ્રહાલયમાં જોવા મળતા પ્રાણીઓ, તેમના ઘરે પાલતુ પ્રાણીઓ વગેરે વિશે પૂછો, જેથી કરીને બાળકો તેમના નક્કર અનુભવોને શિક્ષણ સાથે જોડી શકે.
- વર્કશીટ શિક્ષકને પ્રવૃત્તિના અંતે ઔપચારિક મૂલ્યાંકનને બદલે રચનાત્મક રીતે બાળકના પ્રદર્શનનું મૂલ્યાંકન કરવામાં મદદ કરશે. વર્ગમાં/ચર્ચા દરમિયાન પ્રદર્શન કરતી વખતે બાળકોનું અવલોકન કરશે અને શીખવાની ક્ષતિને ઓળખશે અને તે મુજબ શિખવાની તક પુરી પાડશે.
- બાળકની સર્જનાત્મકતા અને સ્વતંત્રતાને પ્રોત્સાહિત કરવી, વર્કશીટ્સ કરતાં પહેલા બાળકોને વર્કશીટની ચકાસણી અને અનુભવ કરવાની મંજૂરી આપો, બાળકોને ખ્યાલોની આસપાસ તેમના પોતાના વિચારો વ્યક્ત કરવાની તક આપો.
- દરેક બાળકને પોતાની ગતિએ શિખવા દો.

© NCERT not to be republished

- ઈન્ટરેક્ટિવ ક્લાસરૂમ બનાવીને સામાજિક અને ભાવનાત્મક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું. શક્ય હોય તેટલું સહપાઠી શિક્ષણ (પિઅર લર્નિંગ) અને શિક્ષક-બાળકની શિખવા-શિખવવાની પ્રક્રિયાઓને પ્રોત્સાહિત કરવી.
- બાળકો માટે મૈત્રીપૂર્ણ, પ્રશંસાત્મક અને હકારાત્મક સુદ્રઢક શબ્દોનો ઉપયોગ કરી તેમને મૈત્રીપૂર્ણ અનુભવ કરાવવા. ઉદાહરણ તરીકે, બાળકો દ્વારા બનાવેલા ચિત્રો, કોલાજ વર્ક વર્ગખંડની દિવાલો, બાલવાટિકા કોરિડોર/વરંડા વગેરેમાં રજૂ કરે ત્યારે તેમને અનુભવ કરાવવો.
- ખાસ જરૂરિયાતો ધરાવતા બાળકો માટે આ વર્કશીટ્સમાં વિશેષ જોગવાઈ કરવી. ઉદાહરણ તરીકે, બાળકોને લેખનનાં સાધનો રાખવામાં સમસ્યા હોય તો સ્ટેમ્પનો ઉપયોગ કરવાની છૂટ આપવી, ચિત્રોનું ઓડિયો વર્ણન આપવું વગેરે.
- બાળકોને સકારાત્મક આદતો વિકસાવવા માટે તેમનો સામાન નિશ્ચિત જગ્યાએ રાખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. ઉપરાંત, તેમને વપરાયેલી વસ્તુઓ (પેઈન્ટ્સ, બ્રશ, બ્લોક્સ વગેરે) પાછી મૂકવા માટે કહો.
- વર્કશીટ પૂર્ણ કર્યા પછી એક પ્રવૃત્તિમાંથી બીજી પ્રવૃત્તિ તરફ જતાં પહેલા જોડકણાં અને ગીતોનું પુનરાવર્તન કરવાનું ચાલુ રાખો અને સંકલન અને લવચીક શરીરની હિલચાલને સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ્યારે પણ શક્ય હોય ત્યારે અભિનય અને ક્રિયાઓનો સમાવેશ કરવો.

આ સાહિત્યનો હેતુ શિક્ષકો/વાલીઓને ઉદાહરણિય વિચાર આપવાનો છે. આ સાહિત્ય કોઈપણ રીતે સંપૂર્ણ/નિર્ધારિત પાઠ્યપુસ્તક નથી. તે બાળકોના સંદર્ભ અને જરૂરિયાતોને આધારે તેમાં ફેરફાર કરવાની, ઉમેરવા અથવા સુધારવાની સ્વતંત્રતા પૂરી પાડે છે. આ વર્કશીટ્સ કરતી વખતે ઘર અને વર્ગખંડના શબ્દભંડોળ વચ્ચે જોડાણો સ્થાપિત કરવાના હોય છે અને આનંદની ભાવના પેદા કરવાની હોય છે.

© NCERT not to be republished

<u>અનુક્રમણિકા</u>

વિષયવસ્તુ	પાના નંબર
પ્રસ્તાવના	
નિર્માણકર્તા	
ઋણસ્વિકાર	
પ્રવૃત્તિ પુસ્તિકા અંગે	
વર્કશીટ્સ દ્વારા મદદ	
બાળકો માટે વર્કશીટ્સ	

© NCERT not to be republished

<u>વર્કશીટ્સ દ્વારા મદદ</u>

વર્કશીટ કરતી વખતે બાળકોને મદદ કરવા શિક્ષકો માટે નીચેની નોંધ આપવામાં આવી છે; જો કે બાળકોની જરૂરિયાતો અને રુચિને આધારે આમાં ફેરફાર કરી શકાય છે. વર્કશીટમાં ચોક્કસ ડિઝાઇન/તરાહ(પેટર્ન) આપેલી છે. એકવાર બાળક વર્કશીટ પૂર્ણ કરે પછી તેને ડિઝાઇન/પેટર્ન પૂર્ણ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરી શકાય છે.

<u>બાલકો માટે વર્કશીટ</u>

<u>પ્રવૃત્તિ 1: મારી ચિત્ર ફ્રેમ</u>

બાળકોને તેમના ચહેરાના ભાગો દોરવા અને તેમાં મિણિયા કલર પુરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો, પછી તેમને તેમના ચિત્રની ફ્રેમ બનાવવા માટે આપવામાં આવેલ પેટર્નને પૂર્ણ કરાવો.

<u>પ્રવૃત્તિ 2: મારા વિશે</u>

બાળકોને પોતાના અને તેમના પરિવાર વિશે વાત કરવા દો. બાળકોને આપેલી જગ્યામાં તેમના પરિવારનું ચિત્ર ચોંટાડવાનું કહો, પછી બાળકને બાકી રહેલી જગ્યામાં તેમના મનપસંદ આકાર દોરી તેમાં મનપસંદ રંગ પુરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. બાળકોને અભિનય સાથે <u>"મારા વિશે"</u> જોડકણાં ગવડાવો અને ગાવા દો.

<u>પ્રવૃત્તિ 3 પોતની જાતને સમજવી</u>

બાળકોને એ સમજવામાં મદદ કરો કે તેઓ પરિવારનો ભાગ છે. દરેક સભ્ય તેમના પરિવારમાં અલગ-અલગ ભૂમિકા ભજવે છે. બાળકો સાથે તેમના કૌટુંબિક મૂલ્યો અને પરંપરાઓને અનુસરવા ચર્ચાઓનું આયોજન કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 4: મારો પરિવાર અને મારા મિત્રો</u>

બાળકોને ચિત્ર જોવા દો અને તેના વિશે વાત કરવા કહો. ઉદાહરણ તરીકે, પ્રશ્નો પૂછો, જેમ કે ચિત્રમાં શું થઈ રહ્યું છે? એકવાર બાળકોએ ચિત્ર જોયા પછી, તેમને તેના વિશે વિગતવાર વાત કરવા દો. પછી બાળકોને તાર્કિક પ્રશ્નો પૂછો, ઉદાહરણ તરીકે તમે કોઈના ઘરે તમારા માતા-પિતા સાથે જાઓ છો? જ્યારે તમે કોઈના ઘરે જાઓ છો ત્યારે તમે તેમનું અભિવાદન કેવી રીતે કરો છો? તમને કોના ઘરની મુલાકાત સૌથી વધુ ગમે છે? જો કોઈ તમને તમારો પરિચય આપવાનું કહે, તો તમે શું કહેશો? તમને શું લાગે છે કે છોકરી મહેમાનોને શું કહી રહી છે? વિવિધ વિષયો પર સમાન ચિત્રો-પોસ્ટરો તમે તૈયાર કરી શકો છો. ચિત્ર જોયા પછી, બાળકોને મહેમાનોની સંખ્યા, ચિત્રમાં કુલ વ્યક્તિઓની સંખ્યા ગણવા અને કપડાંની સમાન પેટર્ન ઓળખવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 5: સમાન વસ્તુની શોધ</u>

બાળકોને દરેક હરોળમાંની વસ્તુઓને ઓળખવા અને નામ આપવા કહો. પછી તેમને ડાબી બાજુના બોક્સમાં આપેલા ચિત્ર સાથે સમાન દેખાતું ચિત્ર શોધવા અને તેને રંગ પુરવા કહો. બાળકોને ટપકાંના રંગ જેવા જ રંગનો ઉપયોગ કરીને ડોટેડ લીટીઓ જોડવાનું કહો.

© NCERT not to be republished

<u>પ્રવૃત્તિ 6: પક્ષી પુર્ણ કરો</u>

વર્કશીટ પર પક્ષીનો આકાર છે. બાળકોને ટપકા જોડી પક્ષીને પૂર્ણ કરવા કહો. પછી તેમાં રંગ પુરવા અથવા પક્ષીમાં કાગળ ફાડીને તેમાં ચોંટાડવાનું કહો. પક્ષી શબ્દનો પ્રારંભિક અવાજ બોલવા માટે તેમને પ્રોત્સાહિત કરો અને તેઓ તેમની આસપાસના પર્યાવરણમાં જે સામાન્ય પક્ષીઓ જુએ છે તેમના નામ બોલવા માટે કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 7: મારી પાંચ ઇંદ્રિયો</u>

બાળકને દરેક પંક્તિમાંની વસ્તુઓને ઓળખવા દો અને પછી જમણી બાજુના બોક્સમાં ઈન્દ્રિય અંગો સાથે જોડવા કહો. બાળકને ઈન્દ્રિય અંગો વિશે સમજી તેના પર વાત કરવા અને જોડકણું બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 8: મને અને મારી શાળાને સ્વચ્છ રાખવી</u>

બાળકને એ સમજવામાં મદદ કરો કે આપણી જાતને અને આપણી આસપાસના વાતાવરણને સ્વચ્છ રાખવું જરૂરી છે. જેથી આપણે જંતુઓથી મુક્ત રહીએ અને આપણી આસપાસની દરેક વસ્તુ સુંદર દેખાય. વર્ગખંડ અને શાળામાં દરેક વસ્તુ કેવી રીતે સ્વચ્છ અને વ્યવસ્થિત હોવી જોઇએ? તે વિશે તેમની સાથે વાત કરો. બાળકે ઉપર આપેલા બે ચિત્રો સાથે શરીર અને શાળાની સફાઈ માટે વપરાતી યોગ્ય વસ્તુઓને જોડવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 9: મારી આસપાસના પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ</u>

વર્ગખંડમાં <u>"હું તો સુઇ રહી તી"</u> ગીત અભિનય સાથે બાળકોને કરાવો. બાળકોને પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના નામ અને અવાજો સાથે જોડવા અને ગીત ચાલુ રાખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. બાળકોને સહેલાઈથી ઉપલબ્ધ સામગ્રી સાથે પ્રાણીઓ, પક્ષીઓના ફ્લેશકાર્ડ અથવા કઠપૂતળી બનાવવામાં સામેલ કરો. તેઓને પ્રાણીઓ, પક્ષીઓના ફ્લેશકાર્ડ અથવા કઠપૂતળીનો ઉપયોગ કરીને વાર્તા/જોડકણું બનાવવા માટે કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ: 10 મને લાગણીઓ છે</u>

બાળકને એ સમજવામાં મદદ કરો કે આપણા બધાની લાગણીઓ છે, પરંતુ આપણી લાગણીઓનો સામનો કરવાનું શીખવું એ મહત્વપૂર્ણ છે. બાળકને સમાન અભિવ્યક્તિઓ સાથે યોગ્ય લાગણીવાળા ચહેરા સાથે જોડવા માટે કહો. કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ કરો કે જે તેમને તેમની લાગણીઓનો સામનો કરવાનું શિખવામાં મદદ કરશે.

<u>પ્રવૃત્તિ 11: તંદુરસ્ત આહાર</u>

તંદુરસ્ત અને બિનઆરોગ્યપ્રદ ખોરાકની આદતોની ચર્ચા કરો. બાળકોને દરેક ખાદ્ય પદાર્થને ઓળખવા અને નામ આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. બાળકોને પૂછો કે તેઓ દિવસમાં મોટાભાગે શું ખાય છે? પછી બાળકને દરેક હરોળમાં તંદુરસ્ત ખોરાકનું વર્તુળ કરવાનું કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 12: હું જાણું છુ તે પ્રાણીઓ</u>

© NCERT not to be republished

બાળકોને તેઓ જાણતા હોય અને તેમના નજીકના વાતાવરણમાં જોયા હોય તેવા પ્રાણીઓ વિશે વાત કરવા દો. બાળકને દરેક પ્રાણીને ઓળખવા અને નામ આપવા દો. તેના અવાજો કાઢવા દો. પછી બાળકને દરેક પ્રાણી પર તર્જની આંગળી મુકવા અને તેના નામનો પ્રારંભિક અવાજ કાઢવાનુ કહો. તેમને પીળા બિંદુથી પ્રાણીઓને શોધવાનું શરૂ કરવા કહો, તીરને અનુસરો અને લાલ બિંદુ પર સમાપ્ત કરો. જ્યારે બાળકો બિંદુઓને જોડતા હોય ત્યારે તેમને પ્રાણીઓના ખોરાકનું અવલોકન કરવા પ્રોત્સાહિત કરો. તેમને વિચારવા દો કે સિંહને શું ખાવાનું ગમે છે.

પ્રવૃત્તિ 13: જુદુ પડતું અલગ તારવો

બાળકોને દરેક હરોળમાં ચિત્રો ઓળખવા અને નામ આપવા દો. દરેક હરોળમાં જુદા પડતા (વિષમ) એક ચિત્ર પર વર્તુળ કરવા અને પછી ટપકાંવાળી રેખાઓને જોડવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 14 મોટી કે નાની વસ્તુ

બાળકોને મોટી અને નાની વસ્તુઓ, જેમ કે મોટી અને નાની છત્રીઓ, દડાઓ ઓળખવા તથા નામ આપવા કહો. પછી તેમને મોટા પદાર્થમાં લાલ અને નાના પદાર્થમાં વાદળી રંગ પુરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 15: આકારોને જોડો

બાળકોને રેખા દોરીને આકારોને ઓળખવા અને જોડવા કહો. પછી તેમના મનપસંદ રંગીન કાગળને આકારમાં ફાડીને ચોંટાડવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 16: હું જાણું છુ તે પ્રાણીઓ

બાળકોને તેઓ જાણતા હોય અને તેમના નજીકના વાતાવરણમાં જોયા હોય તેવા પ્રાણીઓ વિશે વાત કરવા દો. બાળકને દરેક પ્રાણીને ઓળખવા અને નામ આપવા દો. તેના અવાજો કાઢવા દો. પછી બાળકને દરેક પ્રાણી પર તર્જની આંગળી મુકવા અને તેના નામનો પ્રારંભિક અવાજ કાઢવાનુ કહો. તેમને પીળા બિંદુથી પ્રાણીઓને શોધવાનું શરૂ કરવા કહો, તીરને અનુસરો અને લાલ બિંદુ પર સમાપ્ત કરો. જ્યારે બાળકો બિંદુઓને જોડતા હોય ત્યારે તેમને પ્રાણીઓના ખોરાકનું અવલોકન કરવા પ્રોત્સાહિત કરો. તેમને વિચારવા દો કે સિંહને શું ખાવાનું ગમે છે.

પ્રવૃત્તિ 17: શાળાએ જતા પહેલા જે હું કરુ છું

બાળકોને ચિત્રો જોવા દો. ચિત્રોને યોગ્ય ક્રમમાં નંબર આપો. તેમને દરેક ચિત્રમાંની ક્રિયાનું વર્ણન કરવા કહો. છેલ્લા ખાનામાં તેમની શાળા દોરવા માટે તેમને પ્રોત્સાહિત કરો. તમે બાળકોને દરેક ચિત્ર કાપીને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવવા અને ગોઠવણીનું વર્ણન કરવા કહી શકો છો.

પ્રવૃત્તિ 18 મારો મનપસંદ ખોરાક

© NCERT not to be republished

બાળકોને અભિનય સાથે ગીત ગાવામાં મદદ કરો. તેમના મનપસંદ ખોરાક વિશે વાત કરો અને પહેલા કરવામાં આવેલ વર્કશીટ 11 'તંદુરસ્ત આહાર'ને વર્કશીટ 18 અને 19 સાથે જોડો. છોડ આપણને કેવી રીતે મદદ કરે છે, છોડમાંથી આપણને શું ખોરાક મળે છે વગેરે.

પ્રવૃત્તિ 19: આકારોને રંગ કરો

બાળકોને વર્કશીટ સમજાવો. તેમને ઓળખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો અને સૂચનોમાં દર્શાવ્યા મુજબ આકારોના નામ આપવા તથા આકારોમાં રંગ પુરવા કહો. બધા ત્રિકોણમાં પીળો રંગ, ચોરસમાં લીલો અને વર્તુળોમાં વાદળી રંગ પુરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 20: સુરક્ષિત રહો

બાળકોને સલામત અને અસુરક્ષિત પરિસ્થિતિ સમજવામાં મદદ કરો. આવી પરિસ્થિતિમાં તેઓએ શું કરવું જોઈએ તેની ચર્ચા કરો. તેઓ ડરે નહીં તેનું ધ્યાન રાખો. દરેક બાળકને સુરક્ષા અને સલામતિનો વિશેષ અનુભવ થવા દો. તેઓ પોતાને કેવી રીતે સુરક્ષિત રાખી શકે તે વિશે પણ વાત કરો. તેમને વિવિધ હેલ્પલાઇન નંબરો વિશે જણાવો. આ વર્કશીટમાં, તેમને ચિત્રોનું અવલોકન કરવા કહો અને ચિત્રો અનુસાર સલામત અને અસુરક્ષિત ચિત્ર પર ટિક કરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 21: તફાવતો શોધો અને વર્તુળ કરો

બાળકોને બંને ચિત્રો જોવા દો. બન્ને ચિત્રો વચ્ચેના તફાવતો શોધી તેના પર વર્તુળ કરવા કહો. વિવિધ થીમ પર બાળકો માટે સમાન વર્કશીટ તૈયાર કરી શકો છો.

પ્રવૃત્તિ 22: પેટર્ન શોધો અને રંગ પુરો

બાળકોને પેટર્ન જોવા દો અને પેટર્નમાં રંગ પુરો. તેમને પેટર્નનું વર્ણન કરવા પ્રોત્સાહિત કરો. ઉદાહરન તરીકે, સફરજન-કેળા-સફરજન-કેળા અને ફરીથી સફરજન વગેરે.

પ્રવૃત્તિ 23: આકાર સાથે બનાવો

વર્કશીટમાં ટોચ પર કેટલાક આકારો દોરવામાં આવ્યા છે. બાળકોને આ આકારોનો ઉપયોગ કરીને આકૃતિઓ, ડિઝાઇન અથવા તરાહ (પેટર્ન) બનવવા પ્રોત્સાહિત કરો. પછી તેમની તરાહ (પેટર્ન), ડિઝાઇન અથવા આકૃતિમાં રંગ પુરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 24. મારા સર્જનાત્મક વર્તુળો

વર્કશીટમાં 6 (છ) વર્તુળોની રુપરેખા છે અને અને બાળકોને આપેલા વર્તુળોમાંથી તેમની પસંદગીનું કંઈપણ દોરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા. એક વર્તુળ ઉદાહરણ તરીકે આપવામા આવેલુ છે.

પદ્ધતિ 25: મારા રમકડાં (ચિત્ર વાચન)

© NCERT not to be republished

બાળકોને ચિત્રનું અવલોકન કરવા અને તેના વિશે વાત કરવા કહો. તમે ચિત્ર પરથી વાર્તા બનાવી શકો છો. બાળકોને રમકડાંને ઓળખવા અને નામ આપવા માટે કહો. તેમની ગણતરી કરો અને તેઓ જે રમકડાં રમે છે તેને નામ આપો વગેરે. વિના મૂલ્યની સામગ્રી અથવા પ્રકુતિમાં તેમની આસપાસ કોઈપણ સમયે સરળતાથી ઉપલબ્ધ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને રમકડા બનાવવામાં સામેલ કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 26: મારૂ કોલાજ</u>

બાળકો માટે અનુકૂળ કાતરનો ઉપયોગ કરીને બાળકોને જૂના અખબારો/મેગેઝિનોમાંથી શરીરની સ્વચ્છતા અને સ્વચ્છતા સંબંધિત તેમના મનપસંદ ચિત્રો કાપવા દો. તેમને આપેલા બોક્સમાં કોલાજના રૂપમાં આને ચોંટાડવાનું કહો. બાળકોને તેમના કોલાજમાં ચિત્રો વિશે પોતાની રીતે થોડીક લીટીઓ લખવા પ્રોત્સાહિત કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 27: મારી આસપાસના પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ</u>

વર્ગખંડમાં બાળકોને અભિનય સાથે "ચકલી ચિં ચિં કરે છે" ગીત ગવડાવો. બાળકોને પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના નામ અને અવાજો ઉમેરી ગીત ગાવનું ચાલુ રાખો. બાળકોને સરળતાથી ઉપલબ્ધ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને પ્રાણીઓ/પક્ષીઓના ફ્લેશકાર્ડ અથવા કઠપૂતળી બનાવવામાં સામેલ કરો. તેમને પ્રાણીઓના ફ્લેશ કાર્ડ અથવા કઠપૂતળીનો ઉપયોગ કરીને વાર્તા બનાવવા દો.

<u>પ્રવૃત્તિ 28: જોડકણાંવાળા શબ્દો જોડો</u>

બાળકોને ચિત્રોનું અવલોકન કરવા દો. તેમને ચિત્રોના નામ સાથે રેખાઓ દોરીને એકબીજા સાથે ચિત્રોને જોડવા કહો.

<u>પ્રવૃતિ 29: જોડકણાંવાળા શબ્દો</u>

બાળકોને ચિત્રોનું અવલોકન કરવા અને નામ આપવા કહો. તેમના નામ એકબીજા સાથે કેવી રીતે જોડાય છે? તેની ચર્ચા કરો. જો ચિત્રોના નામ પ્રાસમાં હોય તો હસતાં ચહેરામાં રંગ પુરાવા કહો અને જો ચિત્રોના નામ પ્રાસમાં ના હોય તો ઉદાસ ચહેરામાં રંગ પુરાવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 30: વસ્તુઓની ગણતરી (સંખ્યા 1-10)</u>

બાળકોને અવલોકન કરવા દો અને વસ્તુઓની સંખ્યા ગણવા દો. તેમને ઘેરી લો. દરેક બોક્સમાં સૂચવ્યા મુજબ વસ્તુઓની સંખ્યા પર વર્તુળ દોરવા કહો. ઉદા., દસ રોટલીઓને વર્તુળ કરો. અહીં બાળક માત્ર દસ રોટલીને વર્તુળ કરે તેવી અપેક્ષા છે.

<u>પ્રવૃત્તિ 31: રસ્તો શોધો (ભુલ-ભુલામણી)</u>

બાળકોને તેમની તર્જની આંગળી વડે માર્ગ શોધી કાઢવા કહો. સિયાને તેની ગાયને ગૌશાળામાં લઈ જવામાં મદદ કરો, પછી તેને રસ્તામાં જાડા રંગની પેન્સિલનો ઉપયોગ કરી જોડવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 32: સૌથી મોટુ અને સૌથી નાનું</u>

© NCERT not to be republished

બાળકોને સૌથી મોટી વસ્તુ પર લાલ રંગના અને સૌથી નાની વસ્તુમાં પીળા રંગનો કાગળને ફાડીને ચોંટાડવા માટે કહો.

પ્રવૃત્તિ 33: તરાહ (પેટર્ન)ને અનુસરો

બાળકોને તરાહ (પેટર્ન) જોવા દો. તેમને તેનું વર્ણન કરવા અને આપેલ જગ્યામાં સમાન તરાહ (પેટર્ન)ને અનુસરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 34: અને 35: દોરવું અને સાચા નંબર સુધી પહોંચવું

બાળકોને ગણતરી કરવા દો અને તેમની આંગળી વડે રસ્તાને જોડાવાનો મહાવરો કરાવો. આપેલ રસ્તામાં એક રેખા દોરી વર્તુળોની સાચી સંખ્યા સાથે જોડાવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 36: ચિત્ર પૂર્ણ કરો

બાળકોને દરેક હરોળમાં (બોક્સમાં આપેલ છે તે મુજબ) ચિત્ર પૂર્ણ કરવા કહો. તમે મહાવરા માટે આવી જ બીજી અન્ય વર્કશીટ આપી શકો છો. જેમ કે ટ્રેનમાં આપેલ કોચની સંખ્યા ઉમેરવા વગેરે વગેરે.

પ્રવૃત્તિ 37: સિંહ અને ઉંદર

વાર્તા કાર્ડ બતાવો અને બાળકોને વાર્તા કહો. પછી પ્રશ્નો પૂછો જેમ કે, વાર્તા શેની છે? વાર્તા ક્યાં થઇ? વાર્તામાં શું સમસ્યા હતી? તમે ચિત્રોમાં કયા પ્રાણીઓ જોઈ રહ્યા છો? તમને વાર્તામાં શું ગમ્યું? શું તમે વાર્તાને બીજું શીર્ષક આપી શકો છો? પછી તેમને ટપકાવાળી લીટીઓ (બાળકો માટે અનુકૂળ કાતરનો ઉપયોગ કરીને) સાથે વાર્તા કાર્ડ કાપવા અને તેમને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવવા અને તેમના પોતાના શબ્દોમાં વાર્તા ફરીથી કહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

પ્રવૃત્તિ 38 : શિકારી અને કબૂતર

બાળકોને વાર્તા કાર્ડ વાંચવા દો અને ચર્ચા કરો. વાર્તા શેના વિશે છે? વાર્તા ક્યાં થઇ? વાર્તામાં શું સમસ્યા હતી? શું પક્ષીઓએ જાળમાંથી બહાર નીકળવા માટે શું કર્યું હતું? વાર્તા કાર્ડમાં કયું પક્ષી બતાવવામાં આવ્યું છે? તમે તમારી આસપાસના વિસ્તારમાં જે પક્ષીઓ જુઓ છો તેમના નામ આપો.

બાળકોને દરેક વાર્તા કાર્ડ પર કબૂતરોની સંખ્યા ગણવા કહો. બાળકોને ટપકાવાળી લીટીઓ (બાળકોને અનુકૂળ કાતરનો ઉપયોગ કરીને) સાથે વાર્તા કાર્ડ કાપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. વાર્તાના કાર્ડને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવો અને તેમના પોતાના શબ્દોમાં વાર્તા ફરીથી લખવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 39 : યોગ્ય કદ

બાળકને ચિત્રોને તેના કદ પ્રમાણે 'મોટા', 'મધ્યમ' અને 'નાના' તરીકે ઓળખવા અને નામ આપવા કહો. તમે આપેલ ચિત્રો પર વાર્તા બનાવી શકો છો અથવા બાળકોને વાર્તા બનાવવા દો. અહીં બાળકો ગાણિતિક શબ્દભંડોળનો ઉપયોગ કરી શકે છે. જેમ

© NCERT not to be republished

કે, મોટું-મોટું-મોટું અથવા નાનું-નાનું-નાનું વગેરે. બાળક કાતરનો ઉપયોગ કરીને ટપકાંવાળી રેખાઓ સાથે ચિત્રને કાપી યોગ્ય સ્થાનો પર ચોંટાડવા કહો. ઉદા., મધ્યમ બાઉલને મધ્યમ ઢીંગલી નીચે ચોંટાડો વગેરે વગેરે.

<u>પ્રવૃત્તિ 40: મોટુ અને નાનું</u>

બાળકોને આપેલી જગ્યાઓમાં નાના અને મોટા આકાર (જૂના સામયિકો/અખબારોમાંથી) કાપીને ચોંટાડવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 41: લાલ કિલ્લો</u>

સ્વતંત્રતા દિવસ અને આપણા રાષ્ટ્રીય તહેવારો તથા તેના મહત્વ વિશે વાત કરો. બાળકોને રાષ્ટ્રધ્વજ અને લાલ કિલ્લામાં રંગ પુરવાનું કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 42: બીજાઓ પ્રત્યે કરુણા</u>

બાળકોને વર્તુળમાં બેસાડી ચર્ચાનું આયોજન કરો. આપણે પ્રાણીઓ સાથે હંમેશા દયાળુ વર્તન કરવું જોઈએ તે વિશે વાત કરો. આપણે આપણાં દૈનિક જીવનમાં કરુણા દાખવવી જ જોઈએ તે અંતર્ગત બાળકો અભિનય સાથે તેનું ગીત ગાશે અને વાર્તા પણ કહેશે. બાળકોને પેપર ફોલ્ડ કરીને માછલી બનાવવામાં મદદ કરો અને તેમને આપેલી જગ્યામાં માછલીને ચોંટાડવા કહો. તેઓ માછલી પણ દોરી શકે છે.

<u>પ્રવૃત્તિ 43: તંદુરસ્ત આહાર</u>

તંદુરસ્ત અને બિનઆરોગ્યપ્રદ ખોરાકની આદતોની ચર્ચા કરો. બાળકોને દરેક ખાદ્ય પદાર્થને ઓળખવા અને નામ આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. બાળકોને પૂછો કે તેઓ દિવસમાં મોટાભાગે શું ખાય છે? પછી બાળકને દરેક હરોળમાં તંદુરસ્ત ખોરાકનું વર્તુળ કરવાનું કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 44 અને 45: રમતના મેદાનમાં (ચિત્ર વાચન)</u>

બાળકોને રમતના મેદાનનું ચિત્ર જોવા દો અને તેમાં શું થઈ રહ્યું છે? તે વિશે વાત કરવા કહો. સર્જનાત્મક અને વિવેચનાત્મક વિચારસરણીના પ્રશ્નો પૂછો. કેટલાક ઉદાહરણો વર્કશીટમાં આપવામાં આવ્યા છે. બાળકોને નજીકના પાર્કમાં લઈ જાઓ અને તેમને આઉટડોર રમતનો આનંદ માણવા દો. તેમને ખરી પડેલાં પાંદડાં, ડાળીઓ, ફૂલો વગેરે એકત્રિત કરવા કહો અને વર્ગખંડમાં વર્ગીકરણ અને તરાહ (પેટર્ન) બનાવવાનું આયોજન કરો. બાળકોને મળેલી વસ્તુઓ/સંગ્રહોના ઉપયોગથી કોલાજ બનાવવા અને ફૂલ અને પાંદળાની છાપ વગેરે કરવા માટે કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 46: મારા દસ ફુગ્ગા</u>

મીના અને રવિ વિશે વાર્તા બનાવો. બાળકોને કહો કે કેવી રીતે એકવાર બંને રંગબેરંગી ફુગ્ગાઓ સાથે રમવા માંગતા હતા. બાળકોને વાર્તામાં ઉમેરવા દો અને વાર્તાને શીર્ષક આપવા કહો. પછી તેમને ફુગ્ગાઓની ગણતરી કરવા કહો. તેમાં રંગ પૂરો. ફુગ્ગાઓનો પહેલો સમૂહ મીનાના હાથમાં અને ફુગ્ગાનો બીજો સમૂહ રવિના હાથમાં તેને જોડાવા કહો. છેલ્લે તેમને ફુગ્ગાઓની કુલ સંખ્યા ગણવા અને તેને બોક્સમાં લખવા કહો.

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 47: ગણો અને રંગ પૂરો

બાળકને ટ્રેનના કોચની સંખ્યા ગણવા કહો અને દરેક નંબરને આપેલા રંગો પ્રમાણે તેમને રંગ પુરાવા કહો. સંખ્યાઓ પર ગીત ગવડાવો. બાળકોને ખાલી દીવાસળીની પેટી અથવા ખાદ્યપદાર્થો (અથવા અન્ય કંઈપણ સરળતાથી ઉપલબ્ધ હોય અને કોઈ ખર્ચ ન હોય) તેવી સામગ્રી એકત્રિત કરવા દો અને નાની ટ્રેન બનાવવા માટે તેમને માર્ગદર્શન આપો. જૂથમાં કામ કરતા બાળકોનું અવલોકન કરો અને તેઓ કેવી રીતે એકબીજા સાથે વાત કરે છે? અને તેમની સામગ્રી વહેંચે છે? તે વિશે વાત કરો. શું તમે ક્યારેય ટ્રેનની મુસાફરી કરી છે?, તમે ક્યાં ગયા હતા?, તમે બીજા કયા કયા વાહન દ્વારા મુસાફરી કરી છે? તમને કઈ મુસાફરીમાં મજા આવે છે? વગેરે.

પ્રવૃત્તિ 48: હું મારી જાતને સાફ કરું છું

બાળકોને તે વસ્તુઓ વિશે વાત કરવા દો જેનો ઉપયોગ વ્યક્તિના શરીરને સ્વચ્છ રાખવા માટે થાય છે. તેમને બૉક્સમાં આપેલી સૂચનાઓ અનુસાર યોગ્ય વસ્તુઓ દોરવા અને તેમને રંગ પુરાવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

પ્રવૃત્તિ 49: માર્ગ સલામતી (ચિત્ર વાચન)

રસ્તા પર સલામત રહેવું એ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે એ સમજવા બાળકોને મદદ કરો. નિયમો અને સલામતીનું પાલન કરવા માટે તેમને માર્ગદર્શન આપો. રસ્તાના કિનારે લખેલા ચિહ્નોની ચર્ચા કરો. પછી તેમને સામાન્ય રીતે તેમના આસપાસના, ખાસ કરીને રસ્તાની નજીકમાં જે ચિહ્નો દેખાય છે તે શોધવા અને તેને દોરવા કહો. જે લોકો સુરક્ષિત છે તેના પર "✓" ટીક કરવા અને જે અસુરક્ષિત છે તેના પર "X" ટીક કરવા માટે તેમને કહો.

પ્રવૃત્તિ 50: સ્વચ્છ શરીર

બાળકોને શરીર સાફ રાખવા માટે વપરાતી વસ્તુઓ જોવા દો. તેમને ઓળખવા અને નામ આપવા માટે કહો. પછી તેમને દરેક હરોળમાં આપેલા ચિત્રોને ડાબી બાજુના બોક્સમાં આપેલા શરીરના ભાગો સાથે જોડાવા અને વર્તુળ કરવા કહો. ઉદાહરણ તરીકે, પ્રથમ હરોળમાં, બાળકને ડાબી બાજુના વાળના ચિત્ર સાથે 'સાબુ અને શેમ્પૂ' અને 'કાંસકો' સાથે જોડાવા કહો. બાળકોને તેમના શરીરની સફાઈ માટે તેઓ જે વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરે છે તે વિશે વાત કરવા પ્રોત્સાહિત કરો.

પ્રવૃત્તિ 51: સૂચવ્યા મુજબ દોરો (તમારી સંવેદના મુજબ)

આ વર્કશીટમાં દરેક ઇન્દ્રિયો માટે ખાલી બોક્સ છે, જેમ કે - "વસ્તુઓ જે હું જોઉં છું', 'હું જે સાંભળું છું, "જે વસ્તુઓને હું સ્પર્શ કરું છું", "જે વસ્તુઓ હું સુંઘું છું", અને "જે વસ્તુનો હું સ્વાદ લઉં છું". બાળકને આપેલ સંવેદનાઓ મુજબ વસ્તુઓ દોરવા દો.

પ્રવૃત્તિ 52: ફળોની તરહ(પેટર્ન)

બાળકોને ફળોની વિવિધ તરાહ (પેટર્ન) જોવા દો. તેમને દરેક તરાહ (પેટર્ન)નું વર્ણન કરવા કહો. તેમને દરેક હરોળમાં ફળો દોરીને તરાહ (પેટર્ન) પૂર્ણ કરવા માટે કહો.

© NCERT not to be republished

<u>પ્રવૃત્તિ 53: વાહનોની ગણતરી</u>

વાહનોની ચર્ચા કરીને પરિવાહનની વિવિધ પદ્ધતિઓ વિષે વાત કરો. જેમ કે, વાહનોનું વર્ગીકરણ (જમીન, પાણી અને હવાઈ પરિવહન પ્રમાણે) અને કયા ઇંધણ પર ચાલતા વાહનો વગેરે. બાળકોને આપેલ બોક્સમાં વાહનોની સંખ્યા ગણવા અને લખવા કહો. તેમને રમકડાંના વાહનો સાથે રમવા દો. તેમને તેમના મનપસંદ વાહનનું ચિત્ર દોરવા કહો, અને કચરો અને બિન-ખર્ચાળ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને "જાતે કરો" રમકડાંના વાહનો બનાવવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 54 : 'ગ' શોધો</u>

બાળકોએ ચિત્રોનું અવલોકન કરવું, તેનું નામ આપવું અને 'ગ' વાળા ચિત્રને શોધી તેમાં રંગ પુરવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 55 : 'ફ' શોધો</u>

બાળકોએ ચિત્રોનું અવલોકન કરવું, તેનું નામ આપવું અને 'ફ' વાળા ચિત્રને શોધી તેમાં રંગ પુરવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 56 કપડા પરના આકારો જોડો</u>

બાળકોને ચિત્રનું અવલોકન કરવા દો અને ચિત્રમાંના કપડાંના વિવિધ આકારો વિશે વાત કરો. પછી બાળકોને સમાન આકારના કપડાં સાથે જોડાવા પ્રોત્સાહિત કરો. છેલ્લે તેમને આકારોનો ઉપયોગ કરીને સંખ્યા ગણવા અને આપેલા બોક્સમાં લખવાનું કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 57: આકૃતિ શોધો અને જોડો</u>

બાળકોને દરેક હરોળ ધ્યાનથી જોવા દો અને એક સમાન દેખાતી આકૃતિ શોધો. જમણી હરોળની આકૃતિ જેવી જ ડાબી હરોળમાં આપેલ આકૃતિને શોધવા કહો. બાળકને વસ્તુઓની દિશા અને સ્થિતિ વિશે વાત કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. એકવાર બાળક જોડાણ પૂર્ણ કરી લે પછી તેમને ટપકાવળી રેખાઓ સાથે જોડવા માટે કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 58 અને 59 : નાનું પક્ષી</u>

બાળકોને જોવા દો અને ચિત્રમાં શું થઈ રહ્યું છે તેનું અવલોકન કરવા અને તેના વિશે વાત કરવા કહો. તમે પ્રશ્નો પૂછી શકો છો કે, શું તમે તમારી શાળા અથવા તમારા ઘરની આસપાસ કોઈ પક્ષી જોયા છે? તે પક્ષીઓ કયા છે? તમને ખબર છે કે તેઓ ક્યાં રહે છે? જો તમારા ઘરે પક્ષી આવે તો તમે તેની સાથે શું કરશો? તમે શા માટે એવું લાગે છે કે તમારા ઘરની બારી અને અગાશીમાં પક્ષી આવે છે? શું તમે તે પક્ષીને તમારા ઘરમાં પાલતુ પક્ષી તરીકે રાખવા માંગો છો? બાળકને ગીતમાં જોડકણાંવાળા શબ્દોની ઓળખવા પ્રોત્સાહિત કરો. "પક્ષી" શબ્દમાં તમે કયો પ્રારંભિક અવાજ સાંભળો છો? અન્ય કયા શબ્દો છે જે સમાન પ્રારંભિક ધ્વનિથી શરૂ થાય છે?

© NCERT not to be republished

પક્ષીઓ વિશે વાત કરો જે બાળકો તેમના આસપાસના પર્યાવરણમાં જુએ છે. બાળકોને પક્ષીઓનો અવાજ કરવા દો. બાળકોને કાગળમાંથી પેપર-ફોલ્ડિંગ કૌશલ્ય દ્વારા પક્ષી બનાવવામાં મદદ કરો. બાળકોને કઠપૂતળીની મદદથી પક્ષીઓ અથવા અન્ય કોઈ વિષય પર વાર્તા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 60: તમારી રીતે ઊંચાઈ માપો (આશરે)</u>

બાળકોને ચિત્રો જોવા દો અને ચોરસની સંખ્યા ગણવા દો. તેમને જિરાફની ઊંચાઈ પ્રમાણે ચોરસમાં રંગ પુરાવા કહો. બાળકોને દોરીનો ઉપયોગ કરીને તેમની ઊંચાઈ માપવા દો અને તેમના મિત્રોની ઊંચાઈ સાથે તેની સરખામણી કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 61: તમારી રીતે લંબાઈ માપો (આશરે)</u>

બાળકોને વાહનવ્યવહારના માધ્યમો જોવા દો અને વાહનોની લંબાઈ મુજબ ખાનામાં રંગ પુરાવા દો. તેમના નંબરની પણ ગણતરી કરો અને તેને બોક્સમાં લખો.

<u>પ્રવૃત્તિ 62: ઈન્ડિયા ગેટ</u>

ઈન્ડિયા ગેટ વિશે વાત કરો અને બાળકોને ગીત સંભળાવવામાં મદદ કરો. પછી બાળકોને ઈન્ડિયા ગેટનું ચિત્ર પૂર્ણ કરવા માટે નંબરો સાથે જોડવા કહો. જોડકણાં ગાઓ અને બાળકોને મોટેથી નંબર કહેવા તથા તેમાં જોડાવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. તેના પર બાળકોને ચિત્ર ચાર્ટ અથવા વિડિયો બતાવો.

<u>પ્રવૃત્તિ 63: રમકડાં શોધો</u>

બાળકને ચિત્રનું અવલોકન કરાવી ચિત્ર પર ચર્ચા કરો. પહેલા તર્જની આંગળી વડે ટપકાંવાળી રેખાઓને જોડી રમકડાં સુધી પહોંચવા માટે રંગીન પેન્સિલ અથવા મીણિયાં કલરનો ઉપયોગ કરીને ટપકાવાળી લીટીઓને જોડો.

<u>પ્રવૃત્તિ 64: સંભાળ અને સ્વચ્છતાનો ચાર્ટ</u>

વર્કશીટ પર બતાવ્યા પ્રમાણે બાળકોને સંભાળ અને સ્વચ્છતા ચાર્ટ સમજાવો. દરેક બાળકને તેમની સ્વ-સંભાળ અને સ્વસ્થ ટેવો માટે અઠવાડિયાના એક દિવસે તેમણે કરેલી પ્રવૃત્તિને દરેક બોક્સમાં ચિહ્નિત કરવા અથવા ટિક માર્ક કરવા કહો. દરેક દિવસ માટે ટીક કરવા સમાન વર્કશીટનો ઉપયોગ કરો. અઠવાડિયાના અંતે, તેઓએ કેટલા દિવસો સુધી પ્રવૃત્તિ કરી, તે માટે છેલ્લી કૉલમમાં ટિક માર્ક્સની સંખ્યા ગણતરી કરે અને લખે તે અપેક્ષિત છે.

<u>પ્રવૃત્તિ 65: જોડતી રેખાઓ</u>

બાળકોને તરાહ(પેટર્ન)નું અવલોકન કરવા દો. તેમની તર્જની આંગળીઓનો ઉપયોગ કરીને ટપકા જોડાવા કહો. પછી તેમને ટપકાઓ જેવા જ રંગના રંગ સાથે વૃક્ષને પૂર્ણ કરવા માટે ટપકાઓને રેખાઓમાં જોડવા કહો. તેમને તેમની પોતાના શબ્દોમાં વાર્તા બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો(તમે તેમને જોડીમાં અથવા નાના જૂથોમાં આવું કરવા માટે કહી શકો છો).

<u>પ્રવૃત્તિ 66: ગણો અને લખો</u>

© NCERT not to be republished

દરેક ચિત્ર બાળકોને સમજાવો. તેઓ દરેક વસ્તુ પર તેમની આંગળી મુકીને ગણ્યા પછી તેમને બૉક્સમાં વસ્તુઓની સંખ્યા લખવા માટે કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 67 : સંખ્યાઓ</u>

બાળકોને દરેક બોક્સમાં ફૂલોની ગણતરી કરીને સંગ પુરાવા કહો. ફૂલોની સંખ્યા દર્શાવતા સાચા વર્તુળમાં રંગ પુરવાનું કહો. તેઓની આસપાસના ફૂલોની વિવિધતા વિશે વાત કરવા દો. જો શક્ય હોય તો, બાળકોને તેમની આસપાસમાંથી ખરી પડેલાં ફૂલો એકત્રિત કરવા કહો અને તેમને ફૂલોના સેટ બનાવવા, ફૂલોથી કોલાજ બનાવવા વગેરે માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 68 અને 69: શૂન્ય</u>

બાળકોને આખું ગીત ગવડાવો. તેઓ તેમના નજીકના વાતાવરણમાં જે પક્ષીઓ જુએ છે તેના વિશે વાત કરો. તેમને ગીત "દસ ચકલી ચણતી તી.."નું પુનરાવર્તન કરવા કહો અને સંખ્યા યાદ રાખવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 70: સંખ્યાઓ સાથે રમો</u>

બાળકોને વસ્તુઓને ઓળખવા અને ગણવા દો તથા વસ્તુઓની કુલ સંખ્યા શોધવા દો. પછી રમતના સમય દરમિયાન આવી અન્ય સામગ્રી સાથે આવી બીજી પ્રવૃતીઓ કરવો.

<u>પ્રવૃત્તિ 71: ચિત્ર મૂળાક્ષર શોધો</u>

બાળકોને ચિત્રોને ઓળખવા અને નામ આપવા દો. પછી તેમને ચિત્રના નામના શરૂઆતના મૂળાક્ષર પર વર્તુળ કરવા કહો. તેવી જ રીતે બાકી બીજા મૂળાક્ષરો અને તેમાના ઉચ્ચારણ માટે પણ આવી જ વર્કશીટ તૈયાર કરી શકો છો.

<u>પ્રવૃત્તિ 72: ચિત્ર મૂળાક્ષર શોધો</u>

બાળકોને ચિત્રોને ઓળખવા અને નામ આપવા દો. પછી તેમને ચિત્રના નામના શરૂઆતના મૂળાક્ષર પર વર્તુળ કરવા કહો. તેવી જ રીતે બાકી બીજા મૂળાક્ષરો અને તેમાના ઉચ્ચારણ માટે પણ આવી જ વર્કશીટ તૈયાર કરી શકો છો.

<u>પ્રવૃત્તિ 73: ભૌમિતિક આકારો સાથેના દાખલાઓ</u>

બાળકોને આકારોની વિવિધ તરાહ(પેટર્ન) અવલોકન કરવા દો. દરેક તરાહ(પેટર્ન)નું વર્ણન કરો અને દરેક હરોળમાં આકારો દોરી તરાહ(પેટર્ન) પૂર્ણ કરો.

<u>પ્રવૃત્તિ 74: શાકભાજી ઉમેરો</u>

બાળકોને શાકભાજી ઓળખવા અને નામ આપવા દો. તેમને આપેલ ટોપલીમાં શાકભાજીની સંખ્યા ગણતરી કરી અને તેની કુલ સંખ્યાને બોક્સમાં લખવા કહો.

<u>પ્રવૃત્તિ 75: વિમાનની ગણતરી</u>

© NCERT not to be republished

હવાઈ પરિવહન વિશે વાત કરો. બાળકોને વિમાનની સંખ્યા ગણવા દો અને એક વિમાન ઓછું કરીને પછીના વિમાનની સંખ્યા લખો. તેમને કાગળનું વિમાન બનાવવા માટે કહો.

પ્રવૃત્તિ 76: બિંદુઓને જોડો

જમતા પહેલા અને પછી તેમજ શૌચાલયનો ઉપયોગ કર્યા પછી હાથ ધોવાના મહત્વ વિષે ચર્ચા કરો. બાળકોને ક્રમમાં અક્ષરોના ટપકાઓને જોડાવા દો અને ચિત્ર પૂર્ણ કરાવો. પછી અક્ષરોને ક્રમમાં મોટેથી વાંચો. ઉદાહરણો તરીકે, વર્કશીટમાં માત્ર કેટલાક જ અક્ષરો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, સાક્ષરતા સભર વર્ગખંડમાં બાળકોના આંખના સ્તર અનુરૂપ ચિત્રો સાથે અક્ષર ચાર્ટ બતાવો.

પ્રવૃત્તિ 77: શાકભાજી

બાળકો કયા શાકભાજી વિશે જાણે છે? અને ઘરે ખાય છે? તે વિષે વાત કરો. પછી બાળકોને દરેક હરોળમાં આપેલ શાકભાજીની સંખ્યા ઓળખવા, નામ આપવા અને ગણવા દો. તેમને જમણી બાજુએ આપેલા બોક્સમાં શાકભાજી દોરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો જેથી ડાબી બાજુએ આપેલી શાકભાજીની સંખ્યા સાથે જોડી શકાય.

પ્રવૃત્તિ 78: શરૂઆતના મૂળાક્ષરના અવાજો

બાળકોને ૬ (છ) ચિત્રોમાંથી દરેક ચિત્રને ઓળખવા અને નામ આપવા દો. પછી તેમને દરેક પ્રાણી/પક્ષીના નામનો પ્રારંભિક અવાજ કહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. ઉદાહરણ તરીકે, Hen'-(h) મરઘી, Peacock-(p) મોર, વગેરે કહેવા માટે પણ પ્રોત્સાહિત કરી શકો છો. બીજા કયા પ્રાણીનું નામ પ્રારંભિક ધ્વનિ-"h", 'p', વગેરેથી શરૂ થાય છે એવું પણ પૂછી શકો. તેમને દરેક ચિત્રની નીચે આપેલા બોક્સમાં દરેક ચિત્રના નામનો પ્રથમ અક્ષર લખવા માટે કહો.

પ્રવૃત્તિ 79: મારો કોયડો

બાળકોને ભૂલ-ભુલામણીની રમત સમજાવો. બાળકોને વર્કશીટમાં આપેલા રંગનો ઉપયોગ કરીને ભૂલ-ભુલામણીની રમતમાં રંગ પુરવા કહો.

પ્રવૃત્તિ 80-91: થીમ આધારિત વર્કશીટ

ઉપરોક્ત વર્કશીટ્સ ઉપરાંત, 'મારો પરિવાર' અને 'પ્રાણીઓ' થીમ આધારિત વધુ બાર વર્કશીટ્સ છે. આ થીમની વર્કશીટ્સ ઉદાહરણરૂપ છે. શિક્ષક વિવિધ થીમ પર આવી વધુ વર્કશીટ્સ પણ બનાવી શકે છે.

પ્રવૃત્તિ 92: સાપ-સીડી

સારી અને ખરાબ ટેવો પરની આ વર્કશીટ લોકપ્રિય બોર્ડ ગેમ સાપ અને સીડી પર આધારિત છે. પ્રવૃત્તિ 75 કર્યા પછી, બાળકોને શીટ્સ ફાડવાનું કહો. કોઈપણ જાડા બોર્ડ પર રમત ચોંટાડી અને પાસું (ડાઇસ) અને કૂકરી (કાઉન્ટર) વડે રમો. તમે કૂકરી માટે નકામા રંગની બોટલના ઢાંકણ લઈ શકો છો. બાળકો સાથે રમતના નિયમોની ચર્ચા કરો અને બાળકોને જીવનમાં સારી ટેવોને અનુસરવાના મહત્વ વિશે જણાવો.

© NCERT not to be republished

મારી પિક્ચર ફ્રેમ

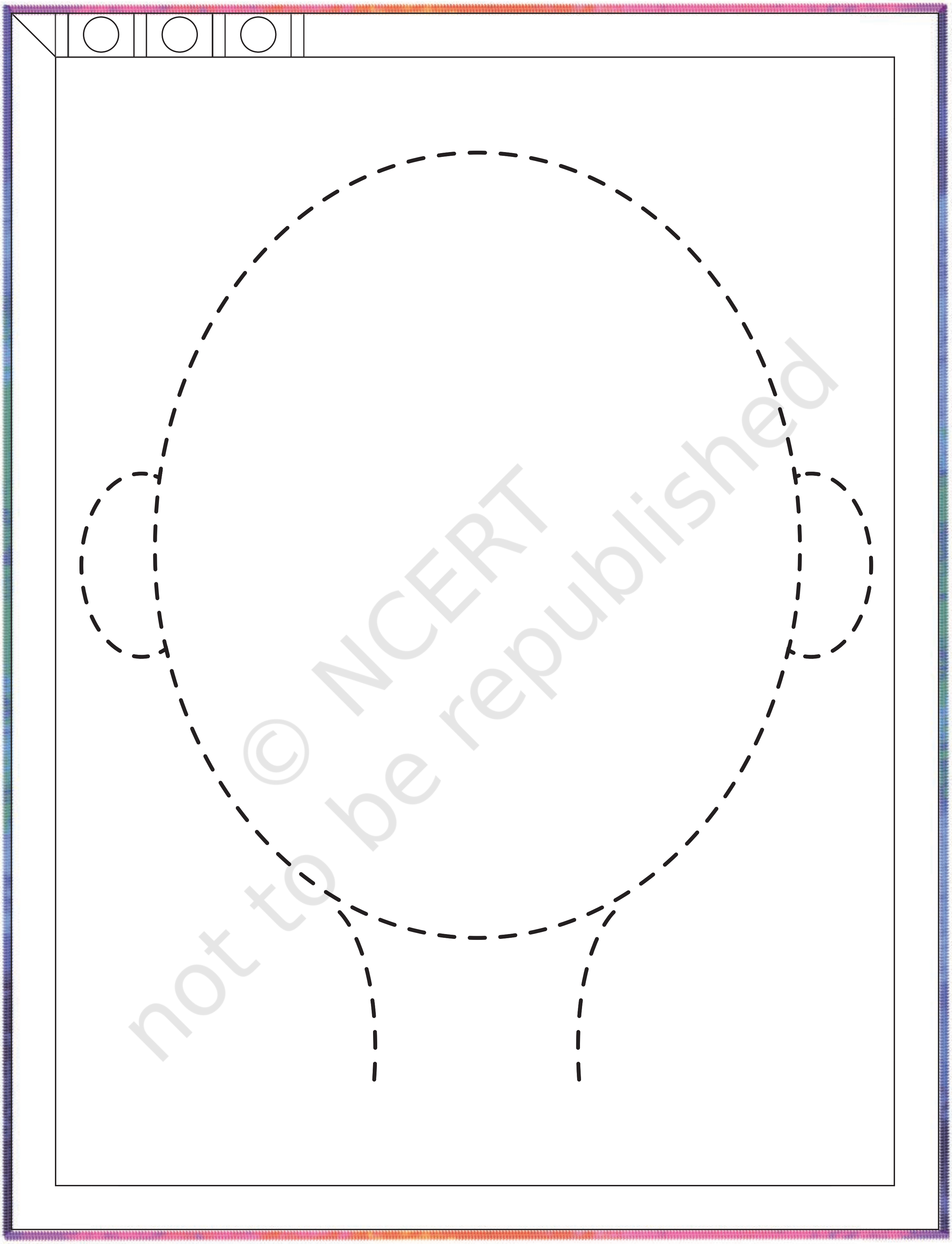

© NCERT not to be republished

મારા વિશે બધું!

મારો પરિવાર ફોટો

તમારો ફેમિલી ફોટો અહીં પેસ્ટ કરો

મારો જન્મદિવસ

◯◯/◯◯/◯◯◯◯

આ હું છું!

(તમારી જાતને દોરો)

મારો પ્રિય

રંગ: __________________

આકાર __________________

ખોરાક: __________________

મારી જાત

હું ખાસ છું
હું ખાસ છું
મારી સામે જુવો;
તમે જોશો,
કોઈ ખૂબ જ ખાસ,
કોઈ ખૂબ જ ખાસ,
કારણ કે તે હું છું,
કારણ કે તે હું છું.

© NCERT not to be republished

સ્વને સમજવું

- મારું નામ શું છે? ____________________

- મારી ઉંમર કેટલી છે? નંબર પર વર્તુળ કરો.

  1 2 3
  4 5 6

- હું છોકરો છું કે છોકરી?
- વર્તુળ કરો અને તે મુજબ રંગ ભરો..

- મારી માતાનું નામ છે ____________________
- મારા પિતાનું નામ છે ____________________
- મારી સંભાળ રાખનારનું નામ છે ____________________

© NCERT not to be republished

મારું કુટુંબ અને મારા મિત્રો

ચિત્ર જુઓ અને તેના વિશે વાત કરો.

- ચિત્રમાં શું થઈ રહ્યું છે?
- શું તમે પણ તમારા માતા-પિતા સાથે કોઈના ઘરે જાવ છો?
- જ્યારે તમે કોઈની જગ્યાએ જાઓ છો, ત્યારે તમે તેમને કેવી રીતે નમસ્કાર કરશો?
- જો કોઈ તમને તમારો પરિચય આપવાનું કહે, તો તમે શું કહેશો?
- મહેમાનોની સંખ્યા ગણો અને બૉક્સમાં લખો.

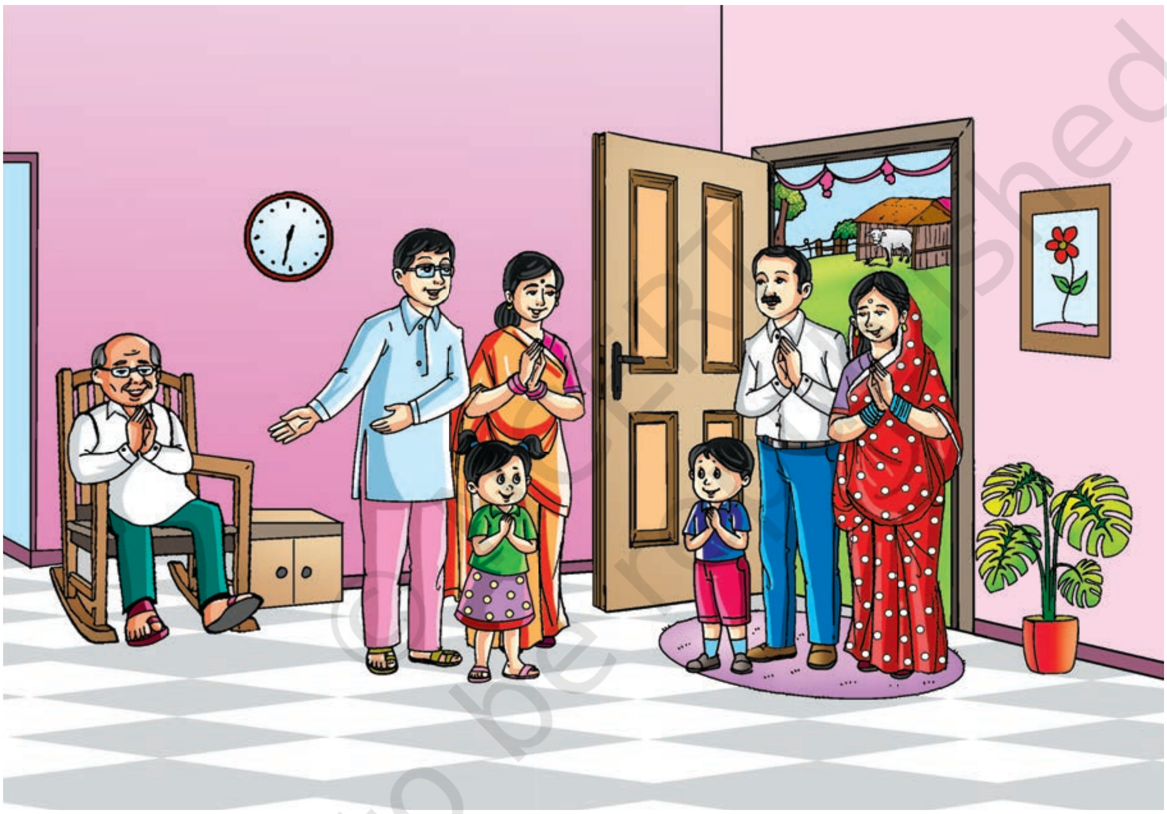

© NCERT not to be republished

- મહેમાનોની સંખ્યા ગણો અને બૉક્સમાં લખો.
- તમે ચિત્રમાં જુઓ છો તે વ્યક્તિઓની કુલ સંખ્યા લખો.
- એક સમાન કપડાં પહેરેલા બે વ્યક્તિઓને ઓળખો.

સમાન પદાર્થ શોધો

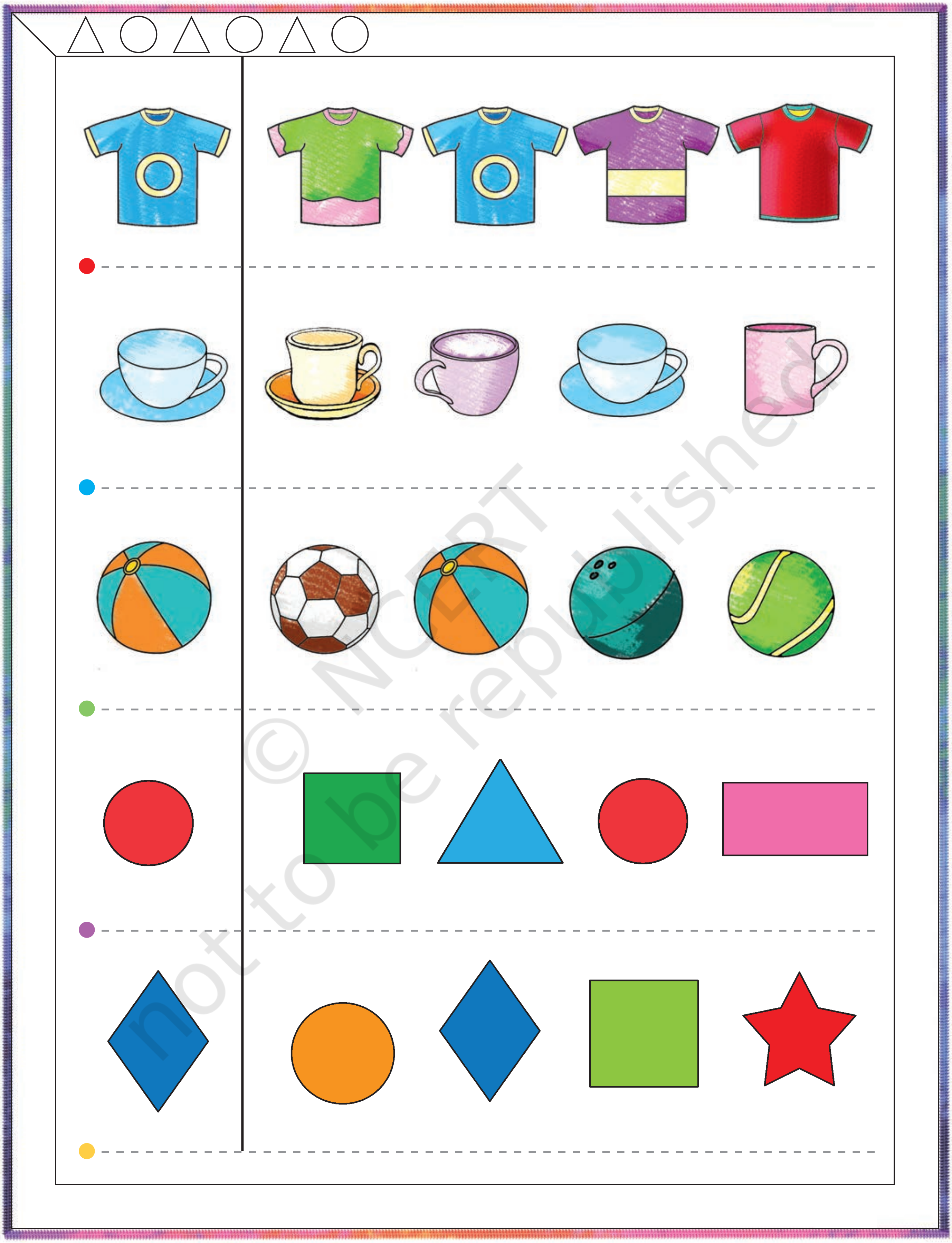

© NCERT not to be republished

પક્ષી પૂર્ણ કરો

બિંદુઓ સાથે જોડાઓ અને પક્ષીનું ચિત્ર પૂર્ણ કરો.

© NCERT not to be republished

મારી પાંચ ઇન્દ્રિયો

☆ ☆ ☆

દરેક જૂથ માટે તમે જે ઇન્દ્રિય અંગનો ઉપયોગ કરશો તેને મેળ કરો.

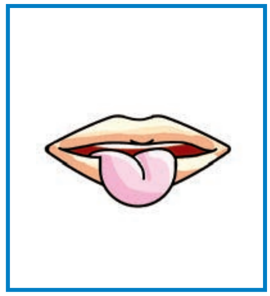

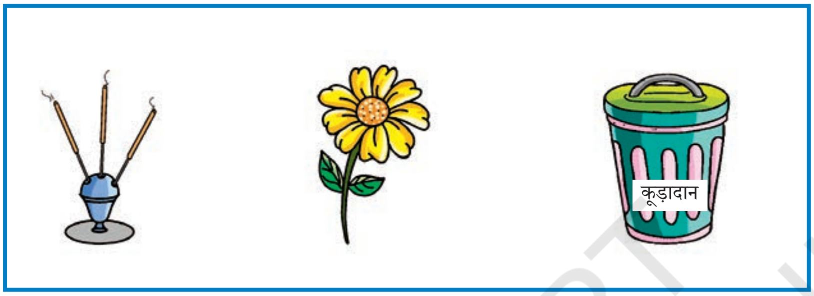

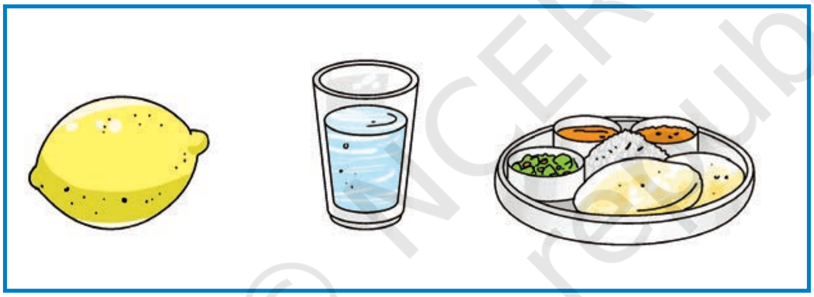

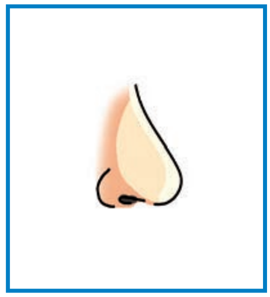

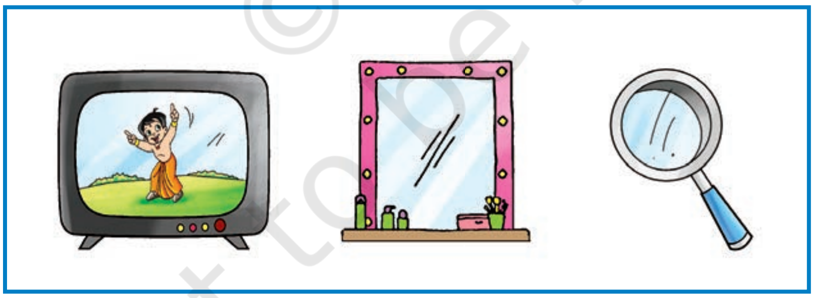

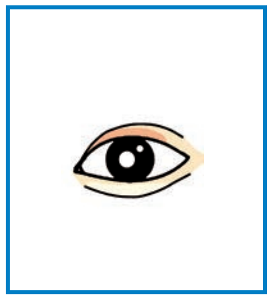

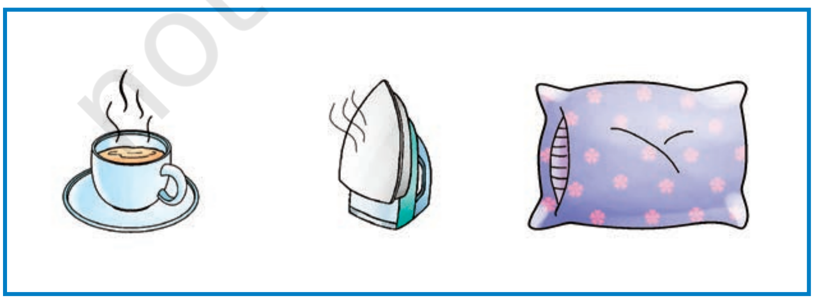

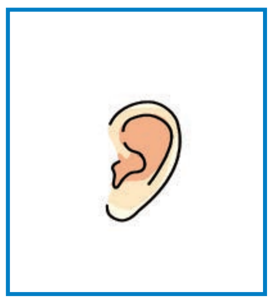

© NCERT not to be republished

મને અને મારી શાળાને સ્વચ્છ રાખવું

- શરીરને સાફ કરવા માટે વપરાતી વસ્તુઓને મેચ કરો.
- શાળાની સફાઈ માટે વપરાતી વસ્તુઓને મેચ કરો.

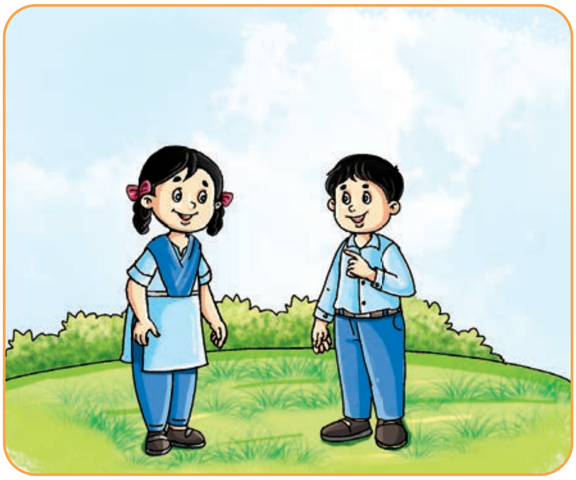

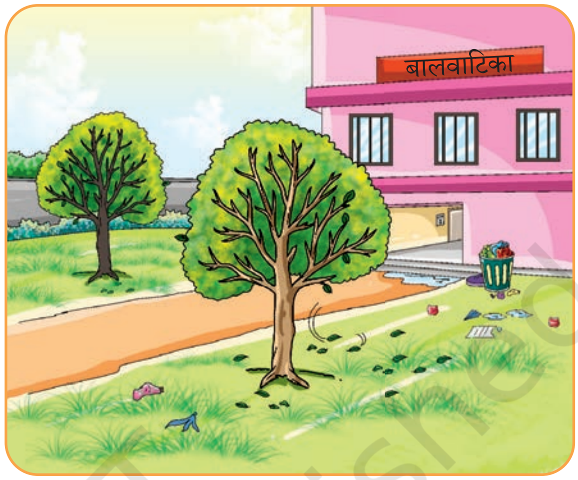

© NCERT not to be republished

જુઓ, ઓળખો અને નામ આપો.

ગીત ગાઓ

હું સુતો હતો

પક્ષી

હું સુતો હતો
હું સુતો હતો
પક્ષીએ મને જગાડ્યો
ચી-ચી-ચી કહ્યું

હું સુતો હતો
હું સુતો હતો
ગાયે મને જગાડ્યો
તેણીએ કહ્યું મા-મા-મા

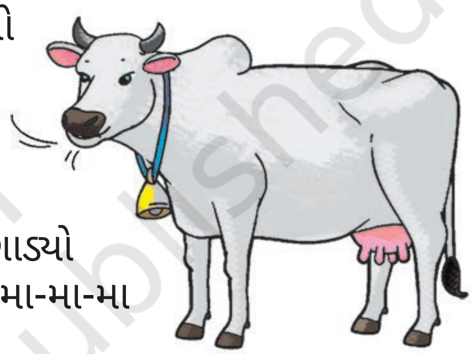

ગાય

કૂતરો

હું સુતો હતો
હું સુતો હતો
કૂતરાએ મને જગાડ્યો
ભૌં-ભૌં-ભૌં કહ્યું

હું સુતો હતો
હું સુતો હતો
બિલાડીએ મને જગાડ્યો
મ્યાઉ-મ્યાઉ-મ્યાઉ કહ્યું

બિલાડી

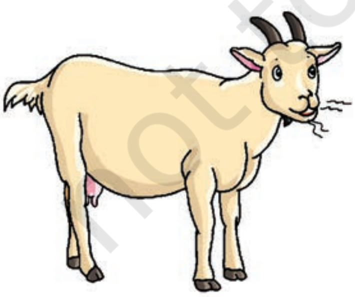

બકરી

હું સુતો હતો
હું સુતો હતો
બકરીએ મને જગાડ્યો
મેં કહ્યું મૈં-મૈં-મૈં

© NCERT not to be republished

મારી પાસે લાગણીઓ છે

લાગણીઓને ચહેરા સાથે મેળવો.

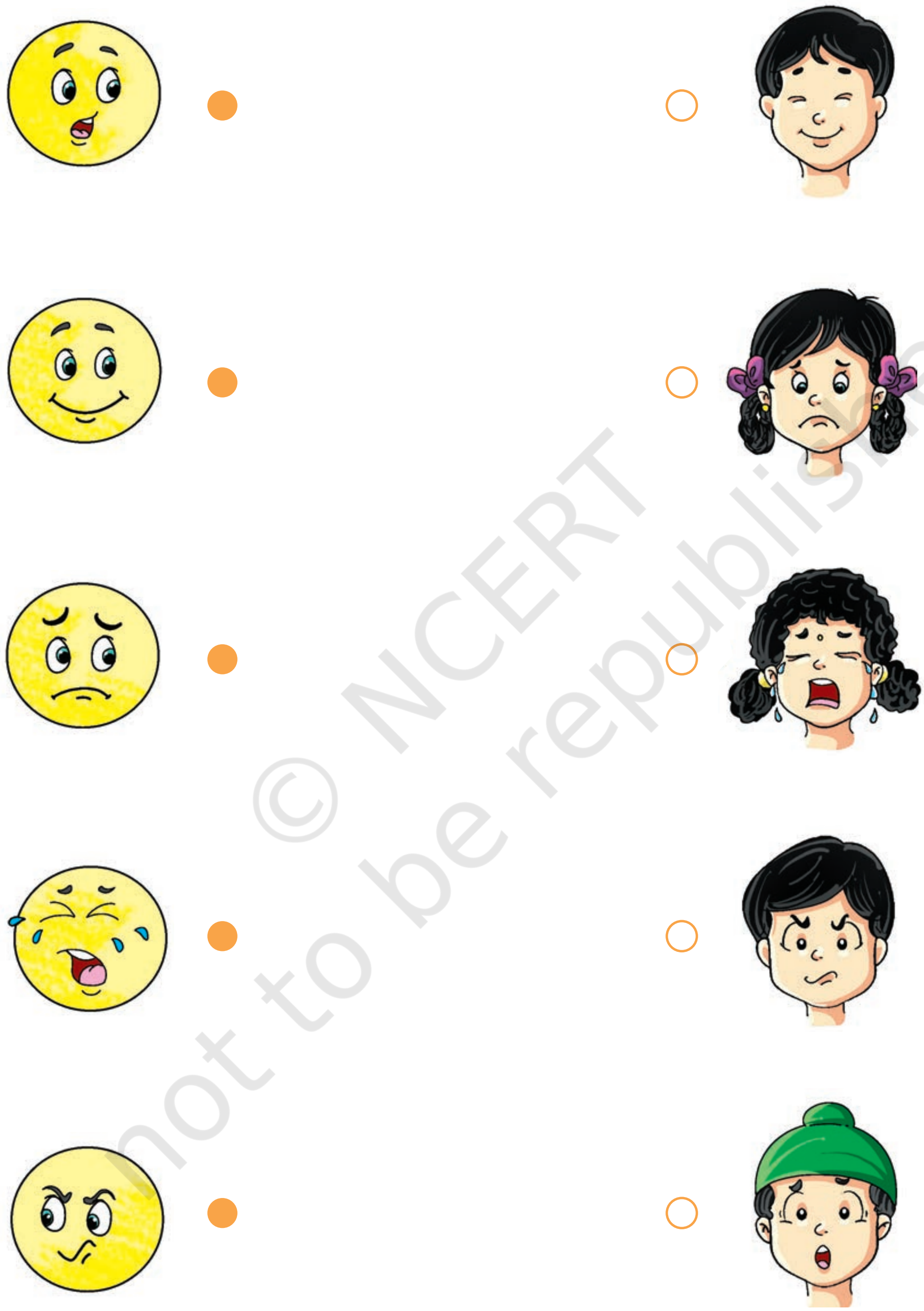

© NCERT not to be republished

પૌષ્ટિક ખોરાક

દરેક હરોળમાં પૌષ્ટિક ખોરાકને વર્તુળ કરો.

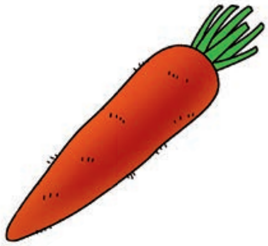

ગાજર

બર્ગર

પાલક

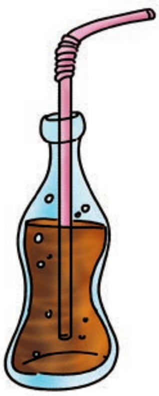

ઠંડુ પીણું

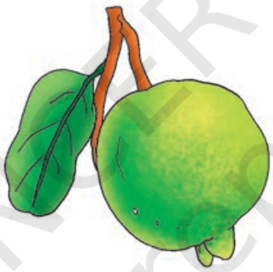

જામફળ

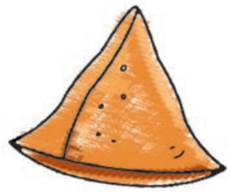

સમોસા

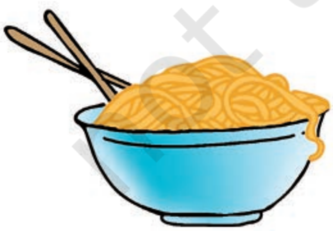

નૂડલ્સ

કેળા

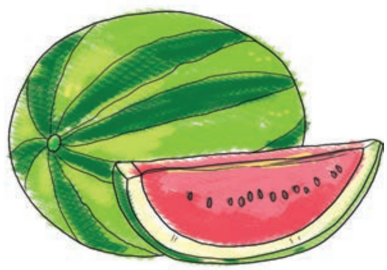

તરબૂચ

© NCERT not to be republished

પ્રાણીઓને હું જાણું છું

- દરેક પ્રાણીને ઓળખો અને નામ આપો.
- શું તમે આ પ્રાણીઓના અવાજો કાઢી શકો છો?

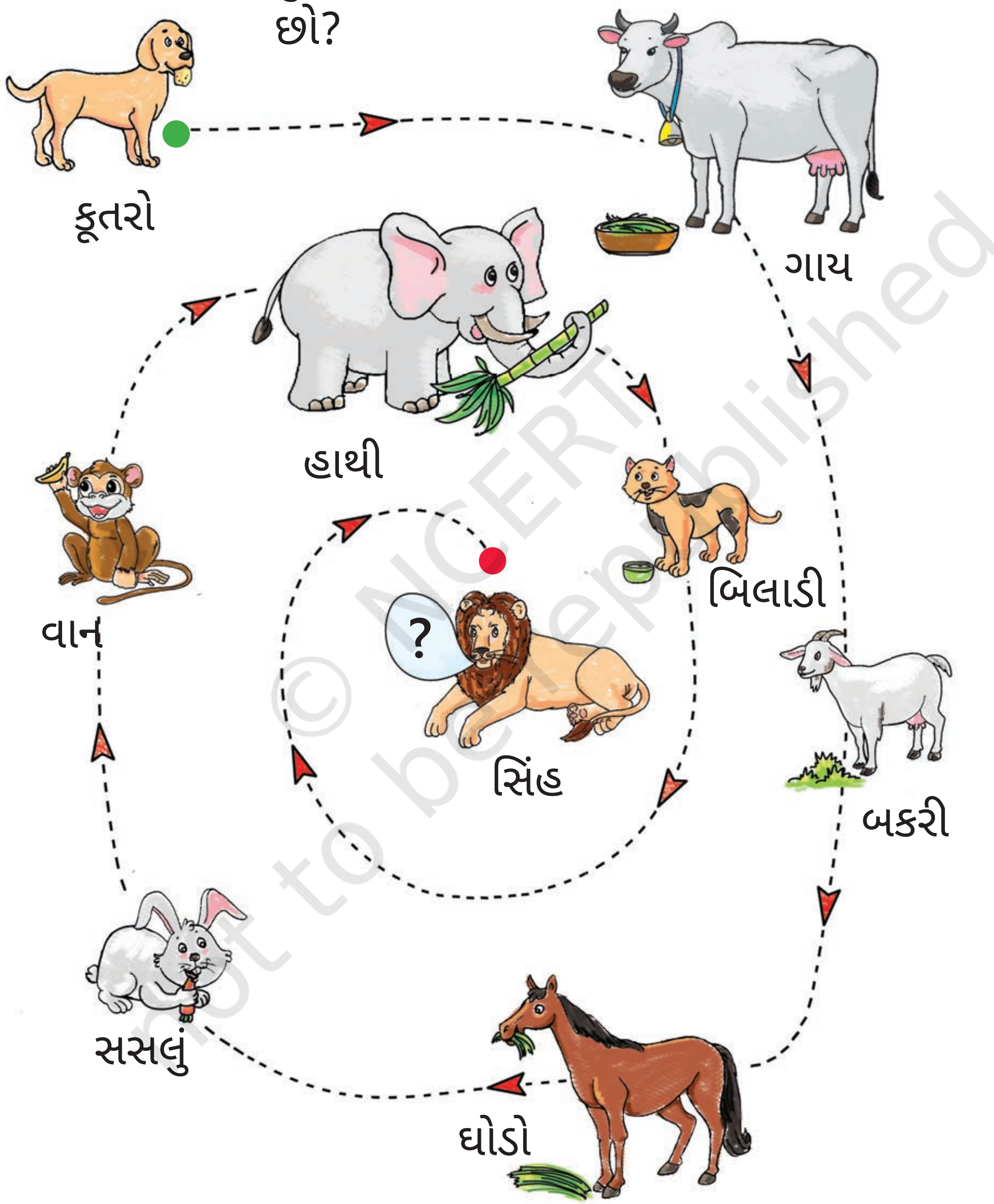

© NCERT not to be republished

અસમાન વસ્તુ શોધો

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 14

મોટી અથવા નાની વસ્તુ

- મોટા પદાર્થને લાલ રંગ આપો.
- નાના પદાર્થને વાદળી રંગ આપો.

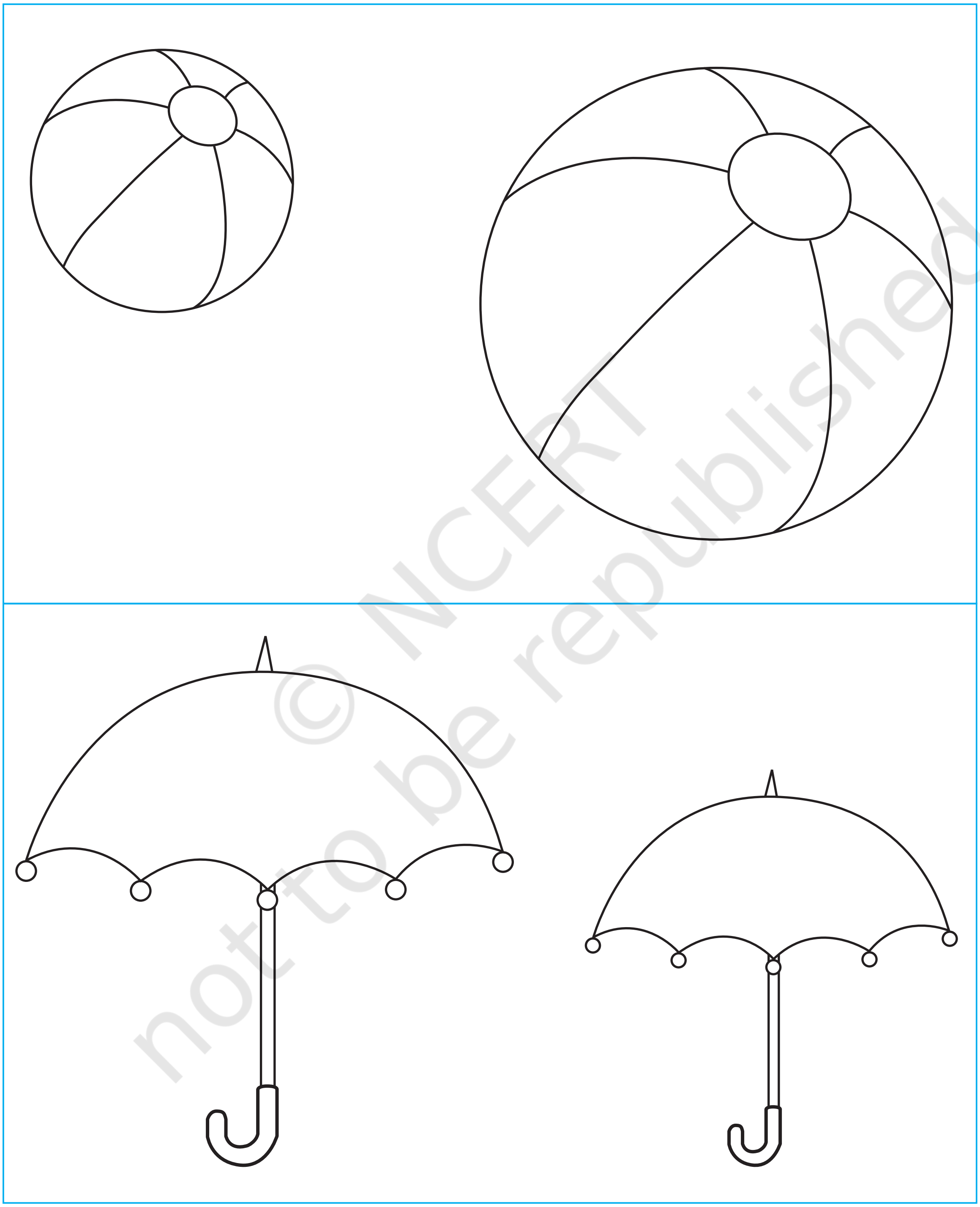

© NCERT not to be republished

આકારો સાથે મેળ કરો

- મેળ ખાતા આકારોને જોડવા માટે રેખા દોરો.
- પછી તમારા મનપસંદ રંગીન કાગળને ફાડીને આકારમાં પેસ્ટ કરો.

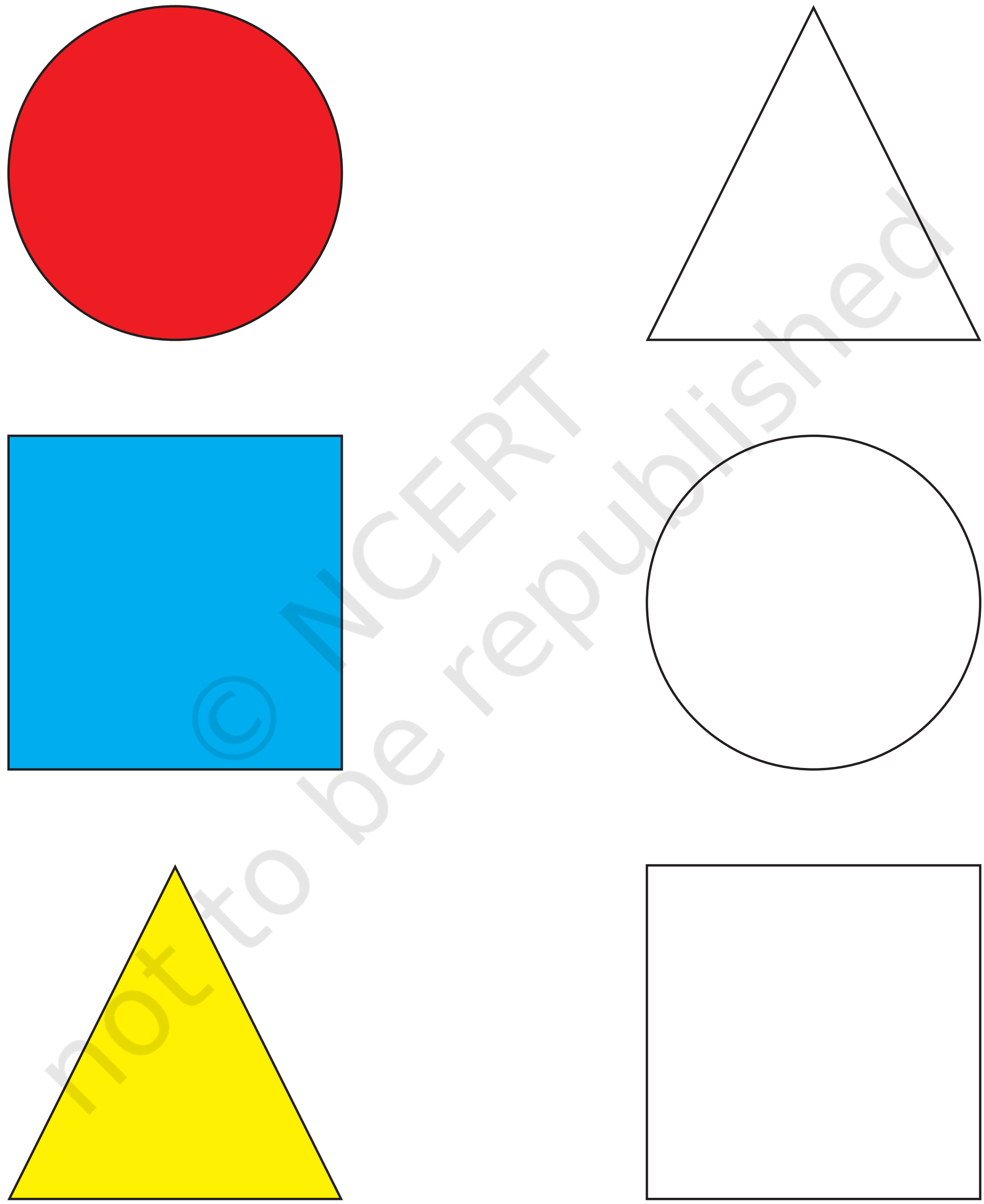

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 16

પ્રાણીઓને હું જાણું છું

- દરેક પ્રાણીને ઓળખો અને નામ આપો.
- દરેક પ્રાણીના અવાજો બનાવવાનો પ્રયાસ કરો.

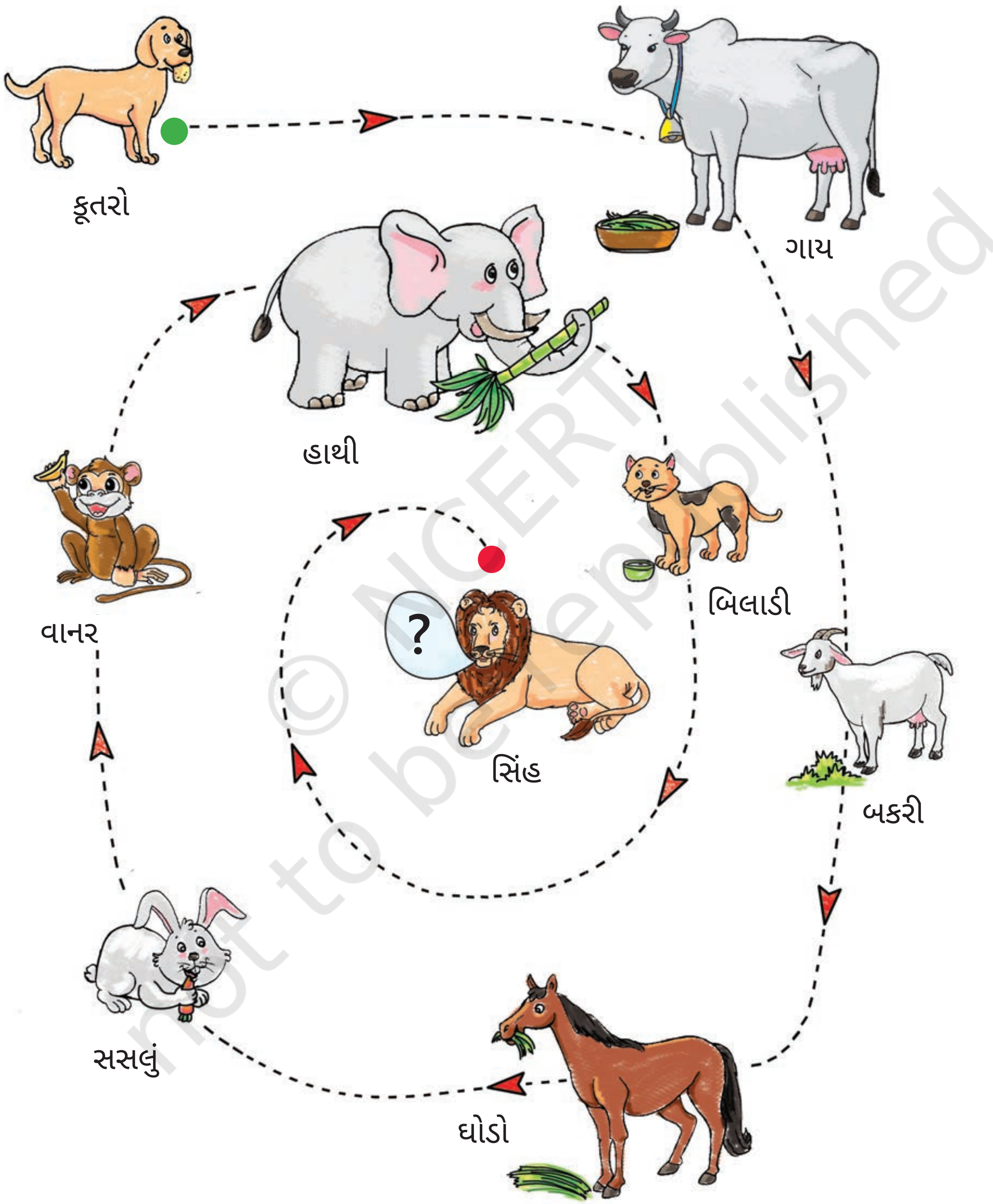

© NCERT not to be republished

જે પ્રવૃત્તિઓ હું શાળાએ જતા પહેલા કરું છું

- નીચેના ચિત્રોને યોગ્ય ક્રમમાં અંક આપો.
- દરેક ચિત્રમાંની ક્રિયાઓનું વર્ણન કરો.

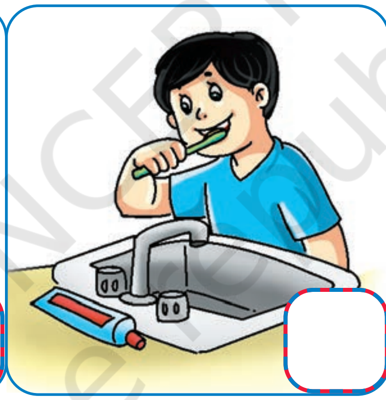

તમારી શાળા અહીં દોરો.

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 18

મારો મનપસંદ ખોરાક

- કવિતા શેની વાત કરે છે?
- ઝાડ પર શું અટકી રહ્યું છે?
- રોટલીનો આકાર કેવો હોય છે?
- અન્ય કેટલીક ખાદ્ય ચીજોના નામ આપો જે આકારમાં ગોળાકાર હોય.
- દરેક રોટલીને છબો અને ગણો અને તેને રંગ ભરો.

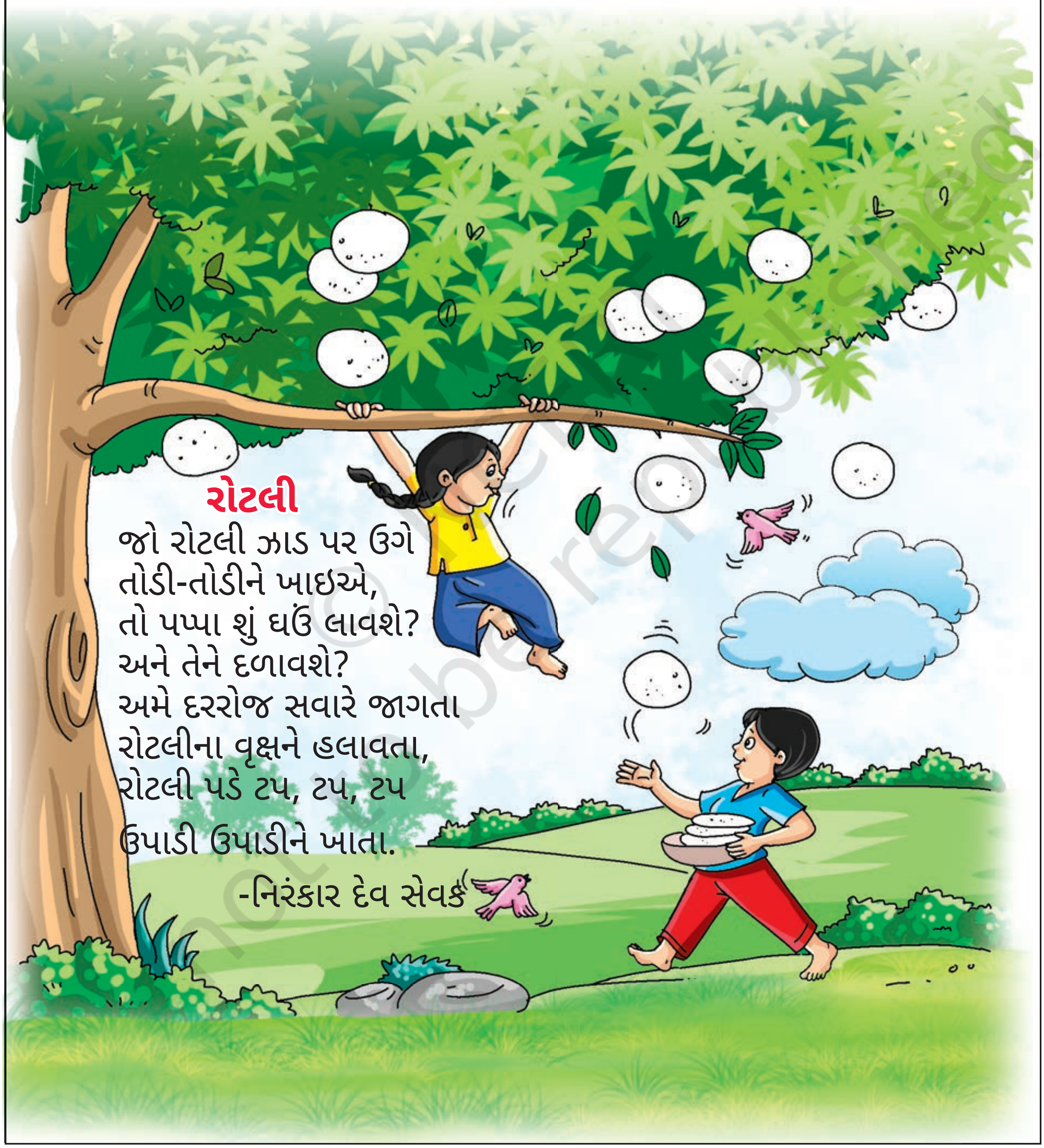

રોટલી

જો રોટલી ઝાડ પર ઉગે
તોડી-તોડીને ખાઇએ,
તો પપ્પા શું ઘઉં લાવશે?
અને તેને દળાવશે?
અમે દરરોજ સવારે જાગતા
રોટલીના વૃક્ષને હલાવતા,
રોટલી પડે ટપ, ટપ, ટપ
ઉપાડી ઉપાડીને ખાતા.

-નિરંકાર દેવ સેવક

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 19

આકારોને રંગો

આકારોને રંગવામાં સિયાને મદદ કરો.

- પીળા રંગના બધા ત્રિકોણ ▲
- લીલા રંગના બધા ચોરસ ■
- વાદળી રંગના બધા વર્તુળો ●

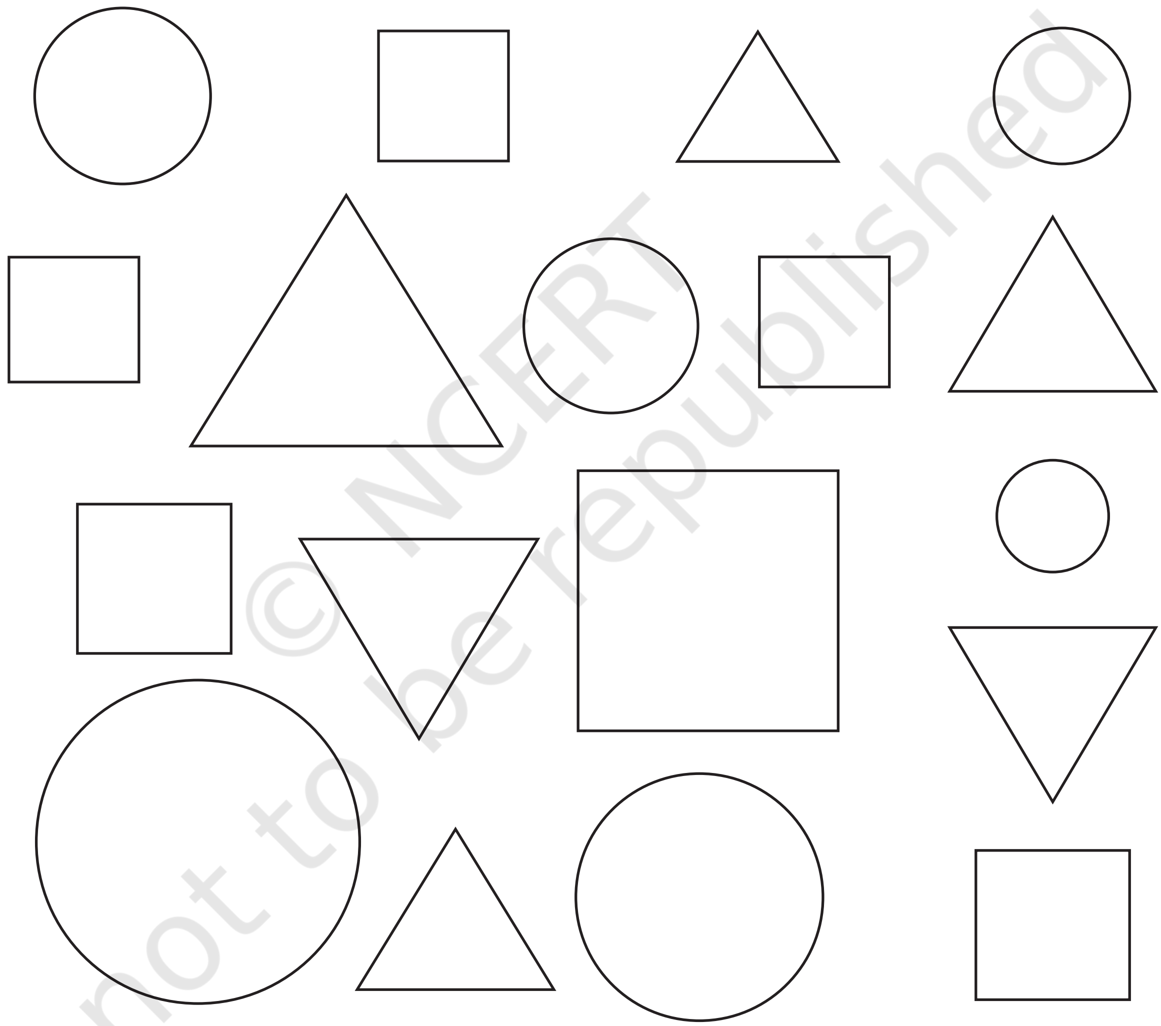

ગણો અને લખો.

▲ = ________ ■ = ________ ● = ________

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 20

સુરક્ષિત રહો

સુરક્ષિત માટે ટિક કરો અને અસુરક્ષિત માટે ક્રોસ કરો.

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

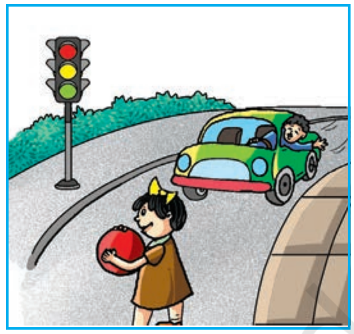

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

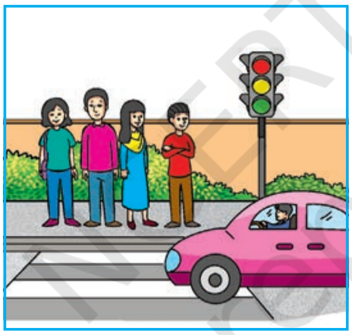

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

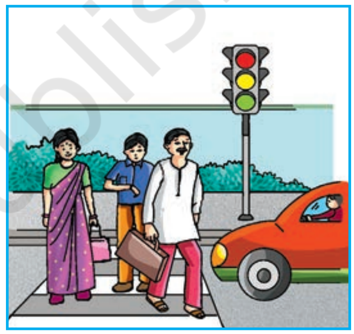

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

સુરક્ષિત અસુરક્ષિત

© NCERT not to be republished

તફાવતો શોધો અને વર્તુળ કરો

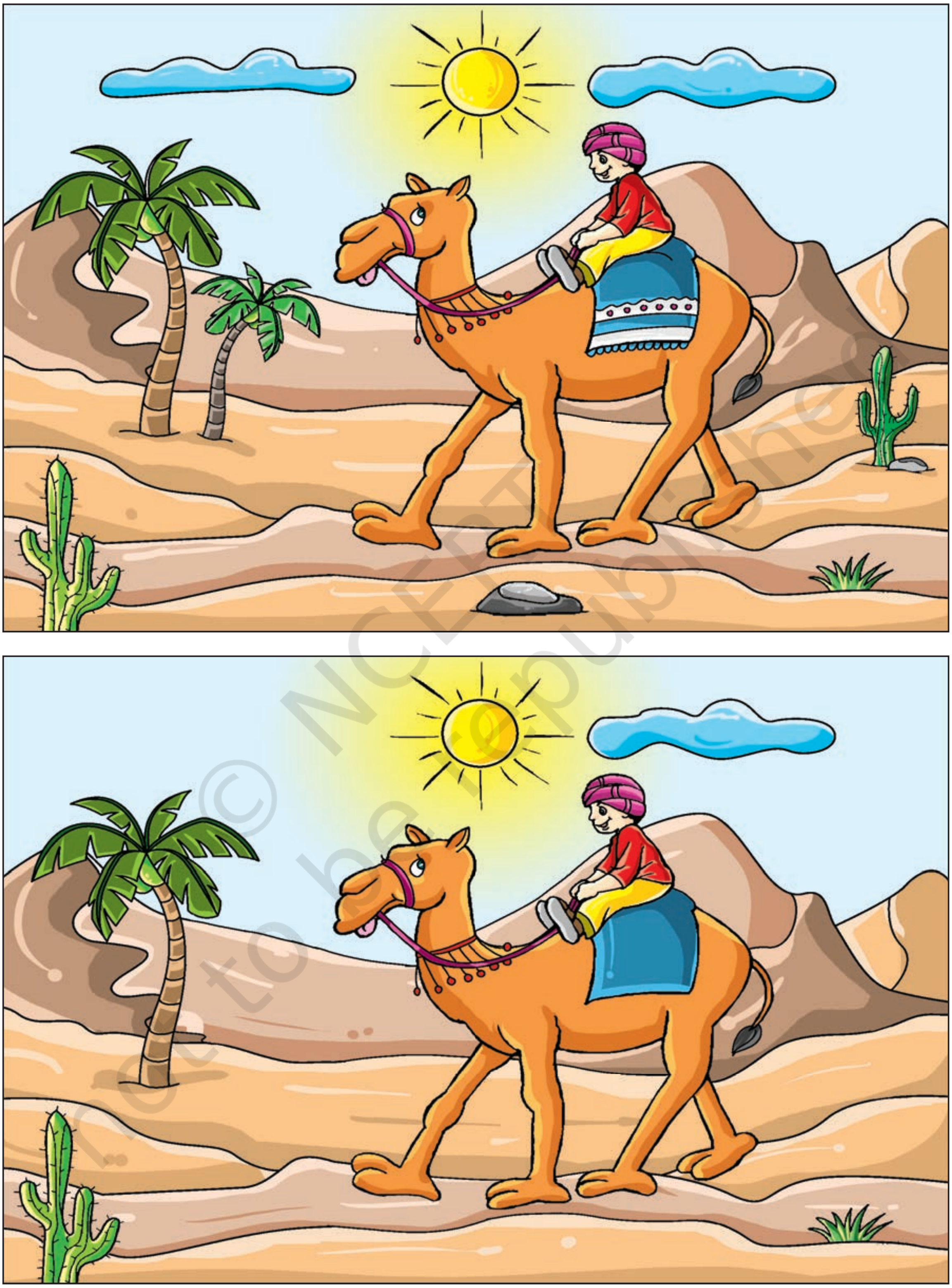

© NCERT not to be republished

પેટર્નને અનુસરો અને રંગ કરો

રંગીન પેટર્ન જુઓ અને પેટર્નને અનુસરીને રંગો ભરો.

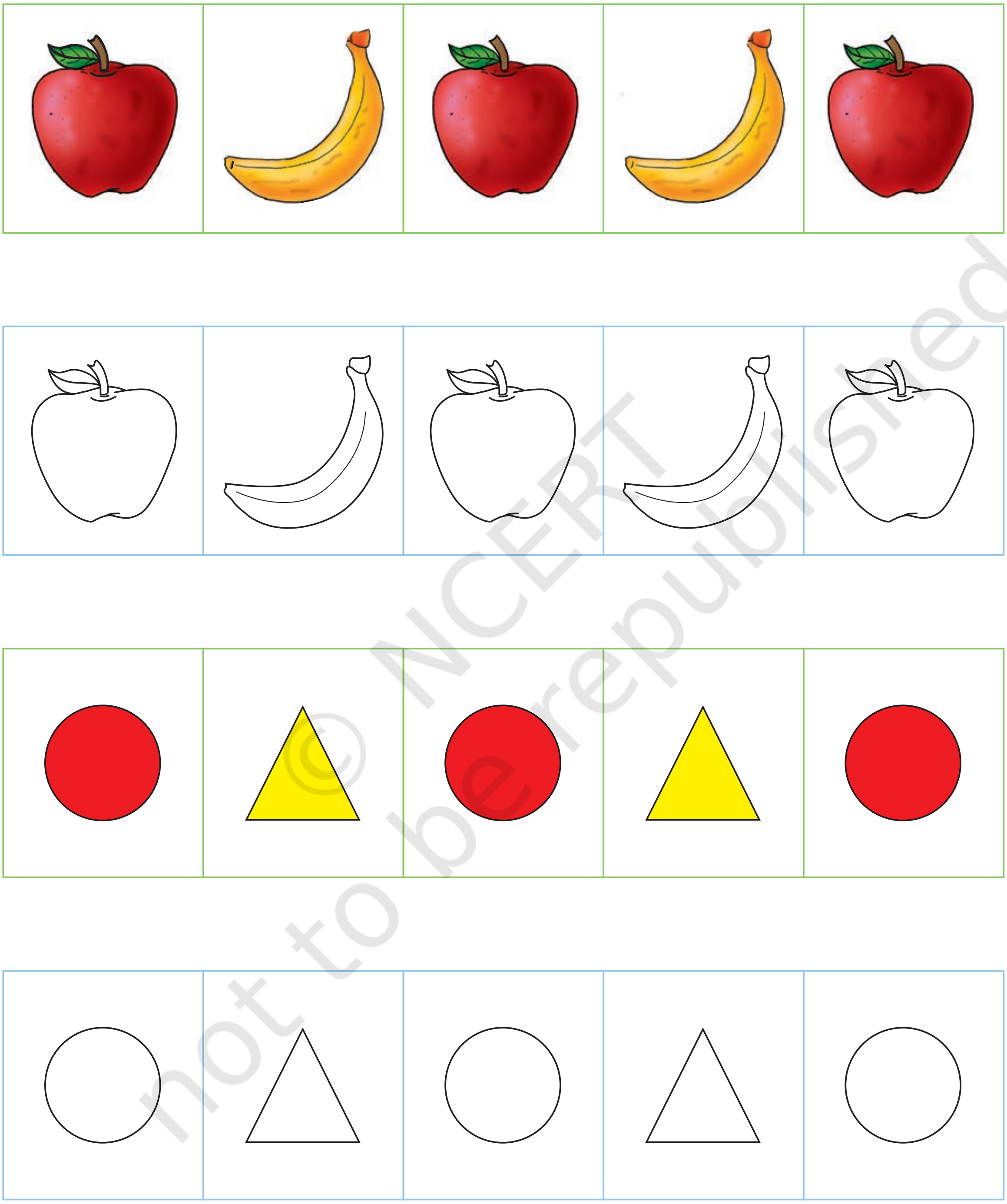

© NCERT not to be republished

આકારો સાથે બનાવો

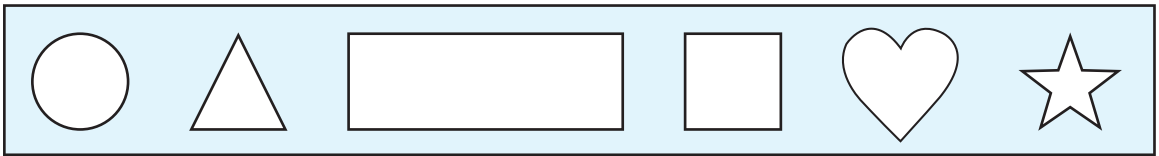

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 24

મારા સર્જનાત્મક વર્તુળો

- નીચેના વર્તુળો સાથે તમારી પસંદગીનું કંઈપણ બનાવો.
- તમારા માટે એક ઉદાહરણ તરીકે કરવામાં આવ્યું છે.

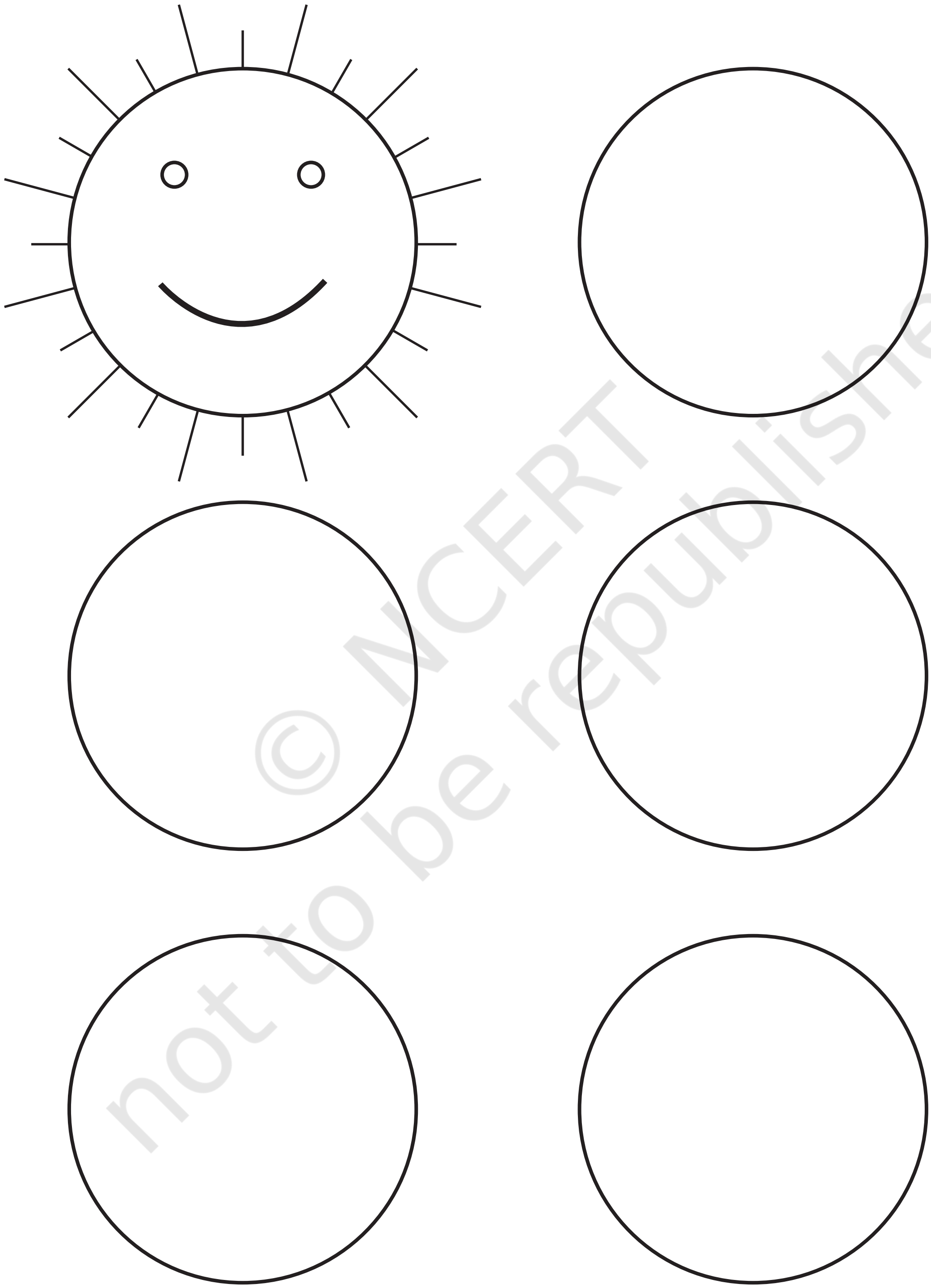

© NCERT not to be republished

મારા રમકડાં (ચિત્ર વાંચન)

સિયા, રાહુલ અને અમનદીપ તેમના મનપસંદ રમકડાં સાથે રમી રહ્યાં છે.
તેમના ઘરે અલગ અલગ રમકડાં છે.

- તમે ચિત્રમાં કેટલા રમકડાં જોઈ શકો છો? બોક્સમાં નંબર લખો.
- તમે તમારા રમકડાં સાથે રમ્યા પછી ક્યાં રાખો છો?

તમે તમારા રમકડાં સાથે રમ્યા પછી ક્યાં રાખો છો?

© NCERT not to be republished

મારો કોલાજ

- અખબારોમાંથી શરીરની સ્વચ્છતા અને સ્વચ્છતા સંબંધિત ચિત્રો એકત્રિત કરો.
- તેમને આપેલ બોક્સમાં કટ કરીને ચોંટાડો.
- તમારા ચિત્ર કોલાજ વિશે વાત કરો.
- તમારા કોલાજને એક રસપ્રદ નામ આપો.

કોલાજ બનાવો

© NCERT not to be republished

મારા આસપાસ પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ

દરેક પ્રાણીને ઓળખો અને નામ આપો.

જોડકણાં ગાઓ

પક્ષી

ચીં-ચીં
પક્ષી કહે છે

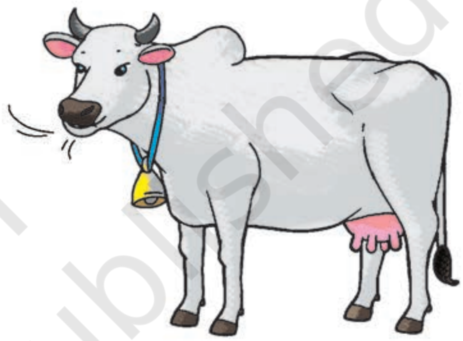

ગાય

મૂ-મૂ
ગાય કહે છે

કૂતરો

ભોં-ભોં
કૂતરો કહે છે

બિલાડી

મ્યાઉ-મ્યાઉ
બિલાડી કહે છે

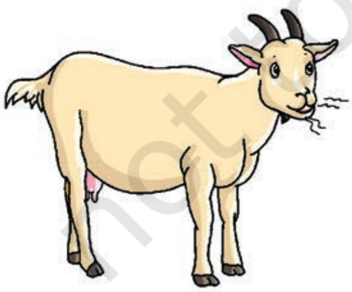

બકરી

મેં-મેં
બકરી કહે છે

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 28

જોડકણાંવાળા શબ્દો સાથે મેળ કરો

નળ

મગ

જગ

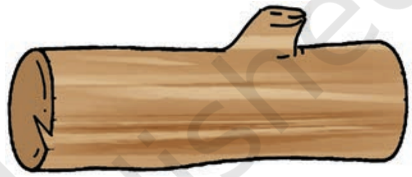

લાકડું

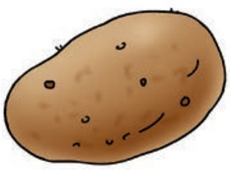

બટેટું

ફળ

સ્પાઈડર

રીંછ

© NCERT not to be republished

જોડકણાંવાળા શબ્દો

જો આપેલ ચિત્રોના નામ જોડાય છે, તો ખુશ ચહેરાને રંગ આપો. જો આપેલ ચિત્રોના નામ જોડકણાં ન હોય, તો ઉદાસી ચહેરાને રંગ આપો.

ફળ

નળ

જગ

ટબ

આપેલ બૉક્સમાં જોડકણાંવાળા નામો સાથે કોઈપણ બે ચિત્રો દોરો.

© NCERT not to be republished

વસ્તુઓની ગણતરી (નંબર 1-10)

વસ્તુઓની સાચી સંખ્યાને ઘેરો.

10 રોટલીને ઘેરી લો

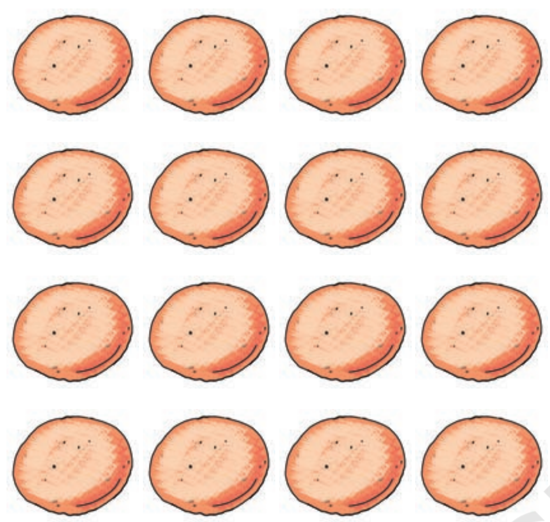

6 તારાઓને ઘેરો

7 દડાને ઘેરો

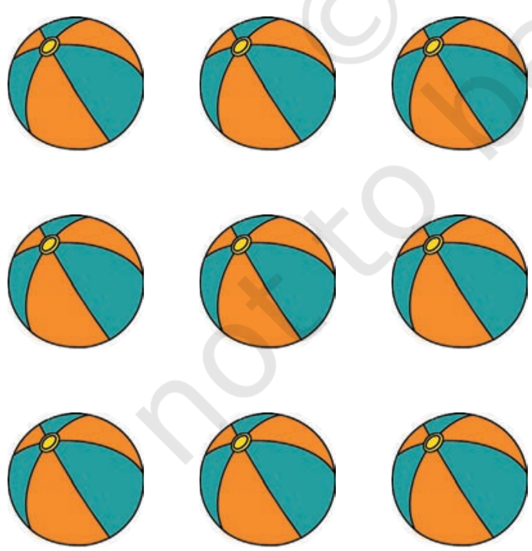

9 ટીપાંને ઘેરો

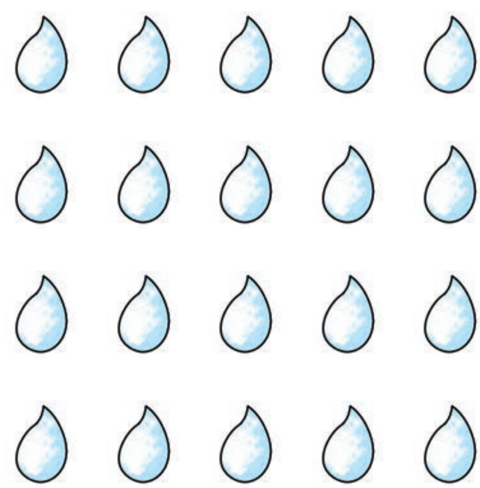

© NCERT not to be republished

ભૂલભૂલૈયા

સિયાને તેની ગાયને ગૌશાળામાં લઈ જવામાં મદદ કરો.

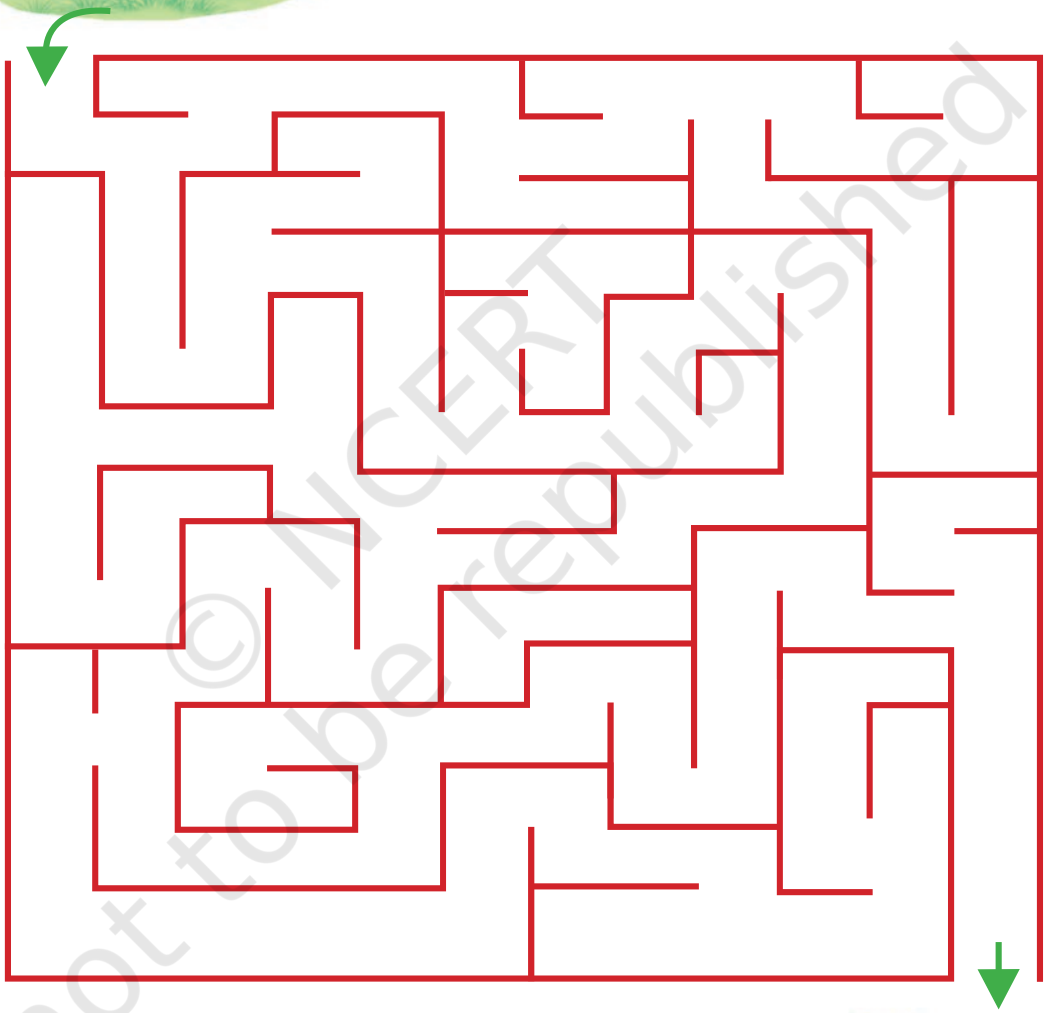

© NCERT not to be republished

સૌથી મોટું અને સૌથી નાનું

સૌથી મોટી વસ્તુમાં લાલ રંગનો કાગળ અને સૌથી નાની વસ્તુમાં પીળા રંગનો કાગળ ફાડીને ચોંટાડો.

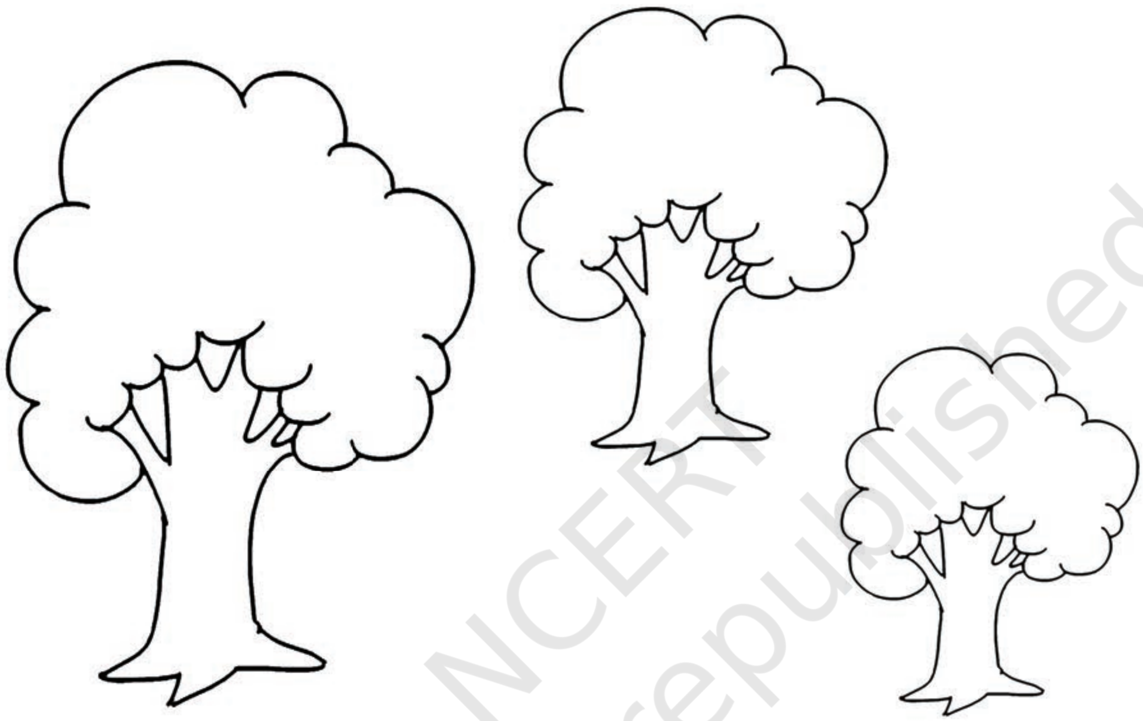

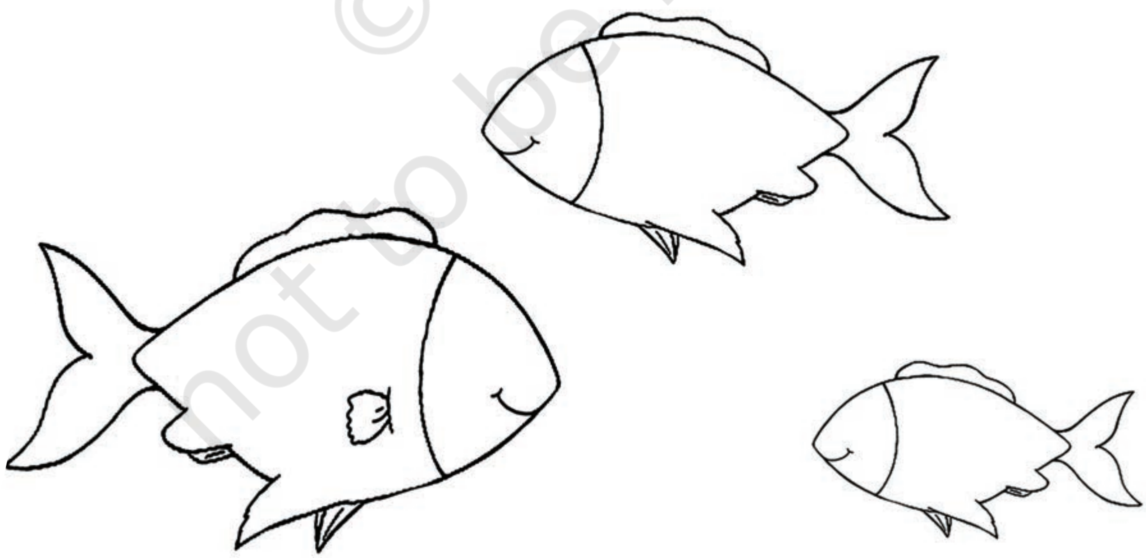

© NCERT not to be republished

પેટર્ન અનુસરો

- પેટર્ન જુઓ.
- આપેલ જગ્યામાં સમાન પેટર્ન દોરો.

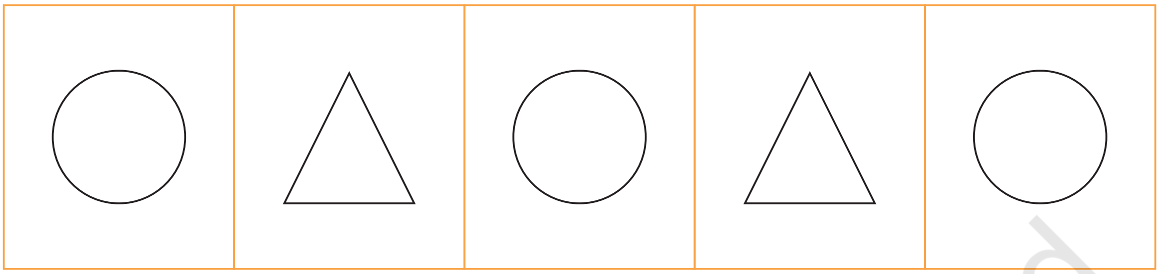

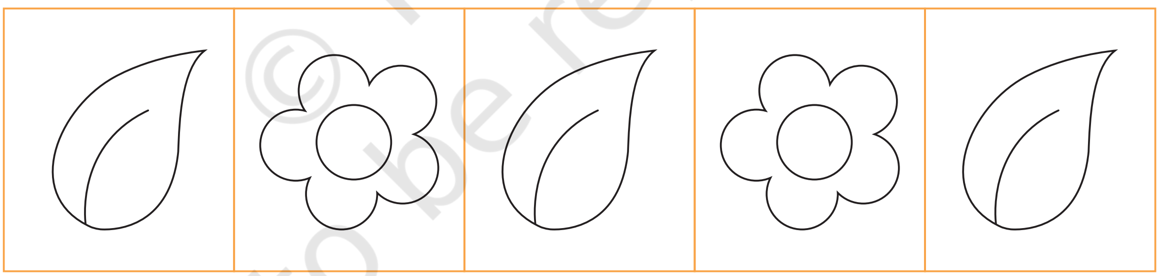

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 34

દોરો અને સાચી સંખ્યા સુધી પહોંચો

- દરેક પથ માટે વસ્તુઓની સંખ્યા ગણો.
- આપેલ પથમાં એક રેખા દોરો અને યોગ્ય ગણતરી સાથે વસ્તુના જૂથ સાથે મેળ કરો.

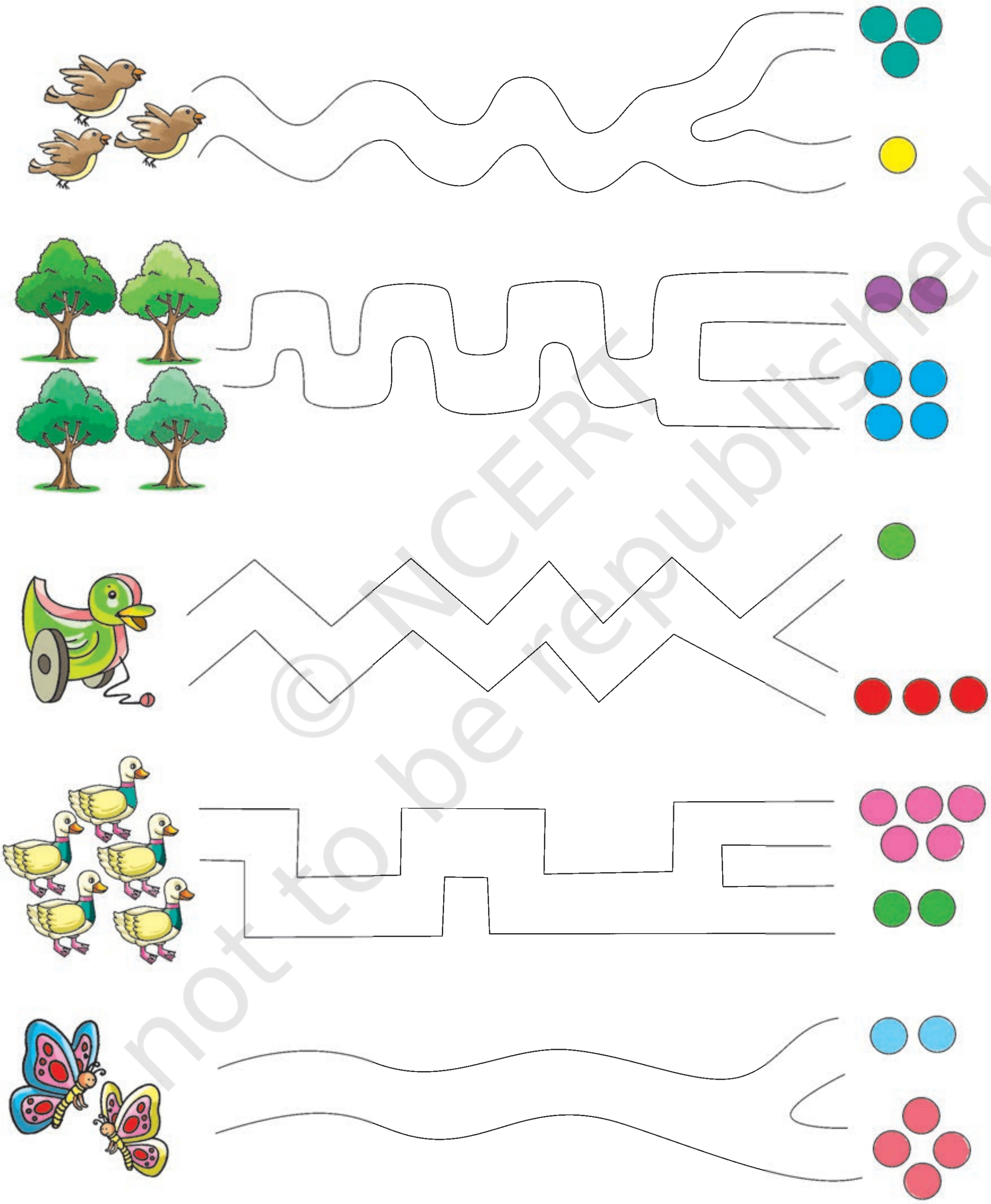

© NCERT not to be republished

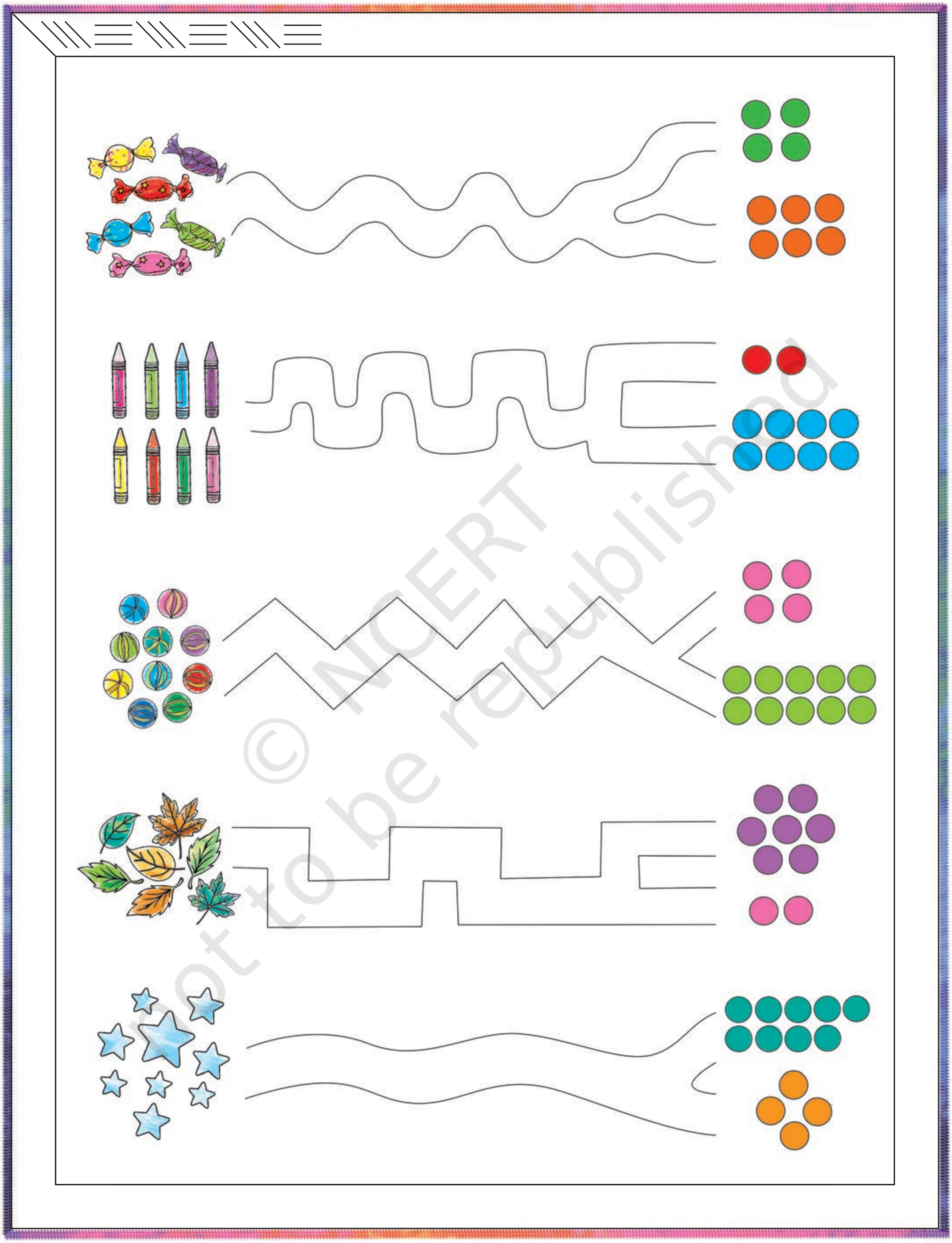

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 36

ઈયળને પૂર્ણ કરો

આપેલ સંખ્યા મુજબ વર્તુળો દોરો અને રંગ ભરો.

5 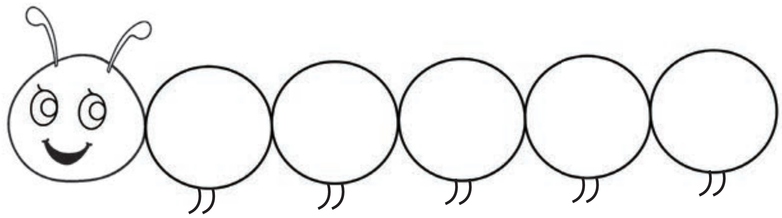

7

9

6

4

2 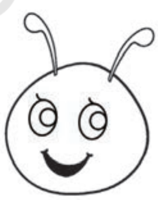

© NCERT not to be republished

સિંહ અને ઉંદર

- દરેક વાર્તા કાર્ડ બતાવીને બાળકોને વાર્તા સંભળાવો.
- બાળકને વાર્તાના કાર્ડ્સ કાપવા દો, તેમને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવો અને તેમના પોતાના શબ્દોમાં વાર્તા ફરીથી કહેવા દો.

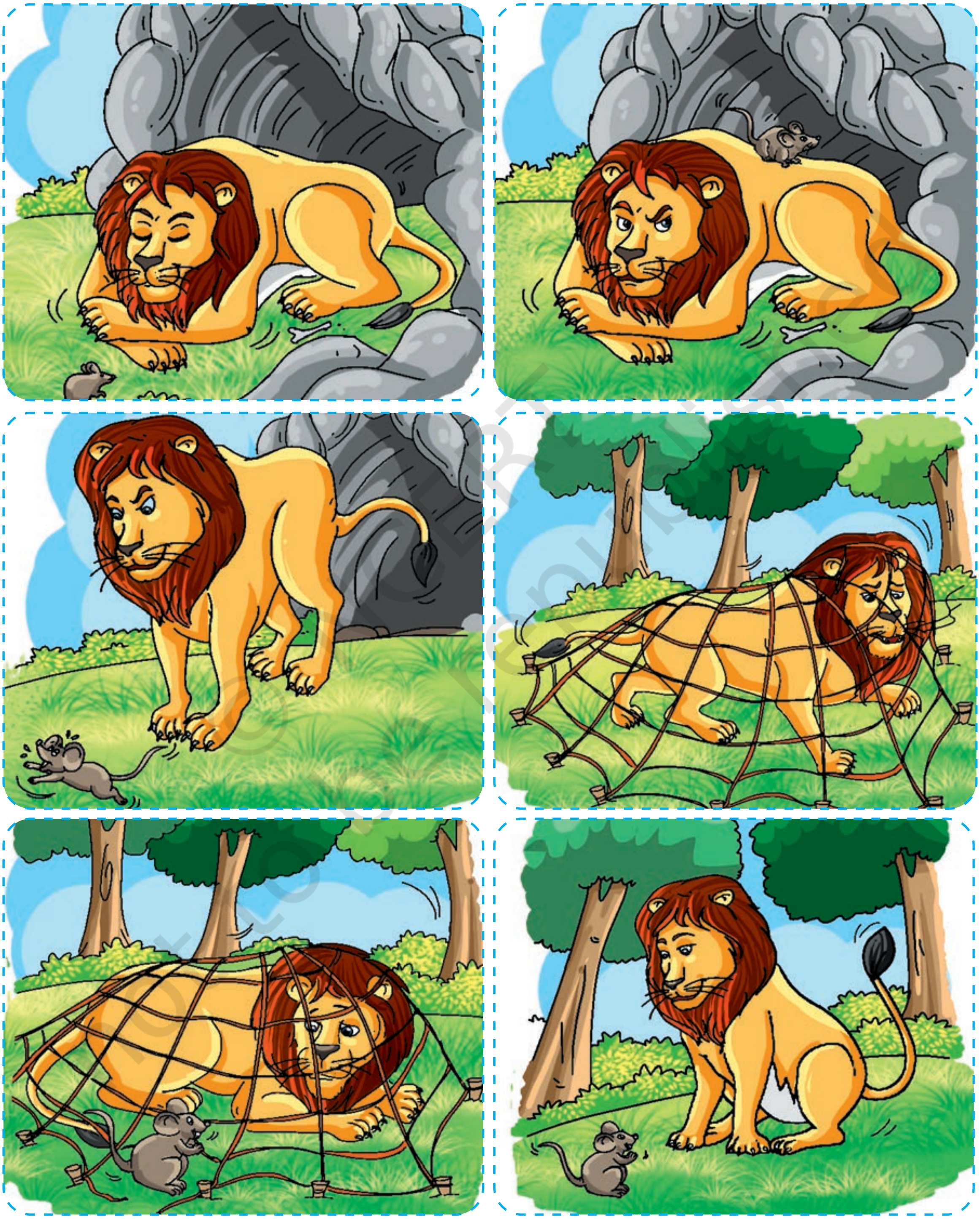

શિકારી અને કબૂતર

- દરેક વાર્તા કાર્ડ બતાવીને બાળકો માટે વાર્તા સંભળાવો.
- બાળકને વાર્તાના કાર્ડ્સ કાપવા દો, તેમને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવો અને તેમના પોતાના શબ્દોમાં
- વાર્તા ફરીથી કહેવા દો.

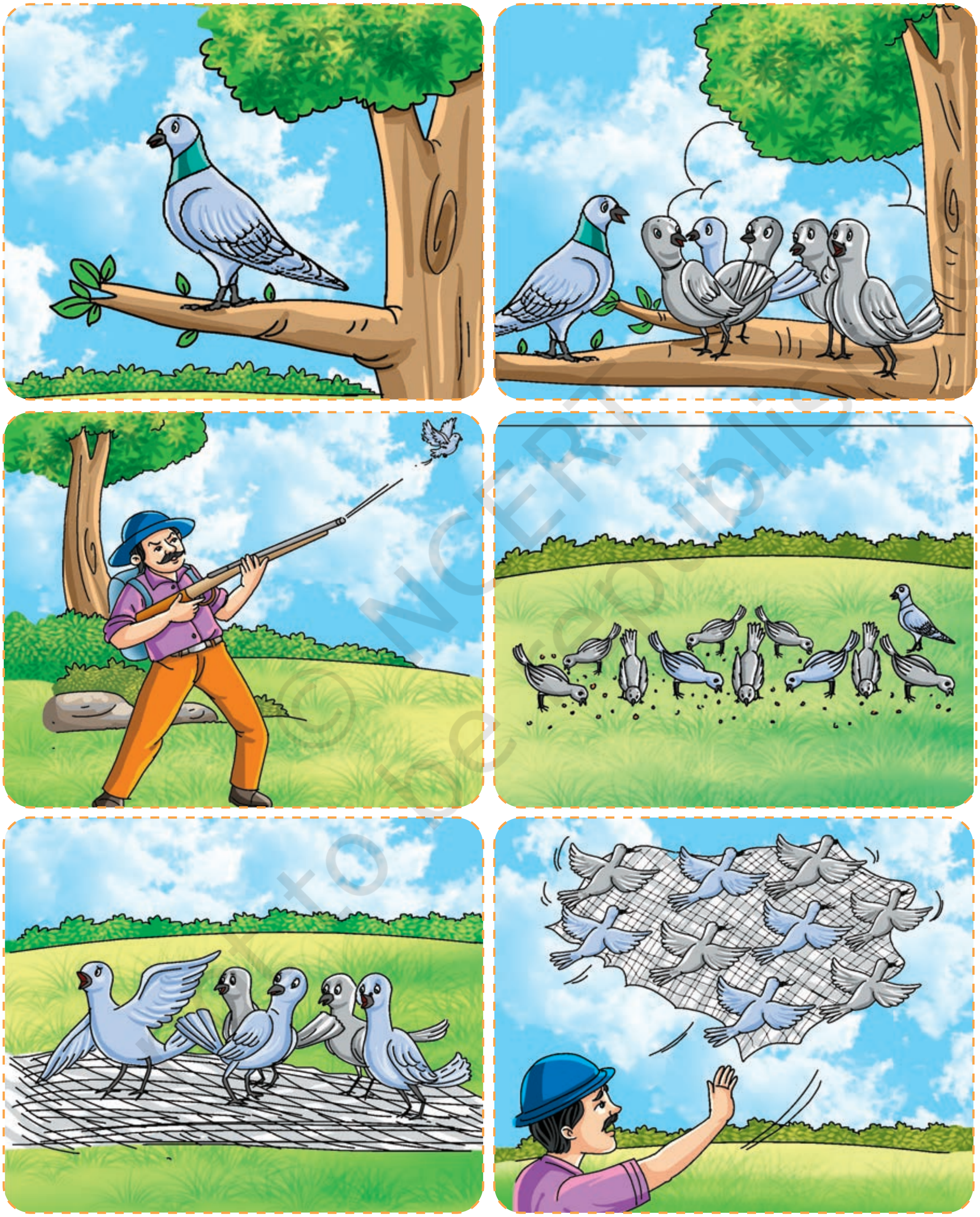

યોગ્ય કદ

- 'મોટું', 'મધ્યમ' અને 'નાનું' ચિત્રોને ઓળખો અને નામ આપો.
- • નીચે આપેલા ચિત્રોને કાપીને યોગ્ય ક્રમમાં ચોંટાડો.

મોટું	મધ્યમ	નાનું
	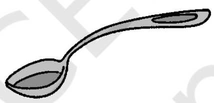	

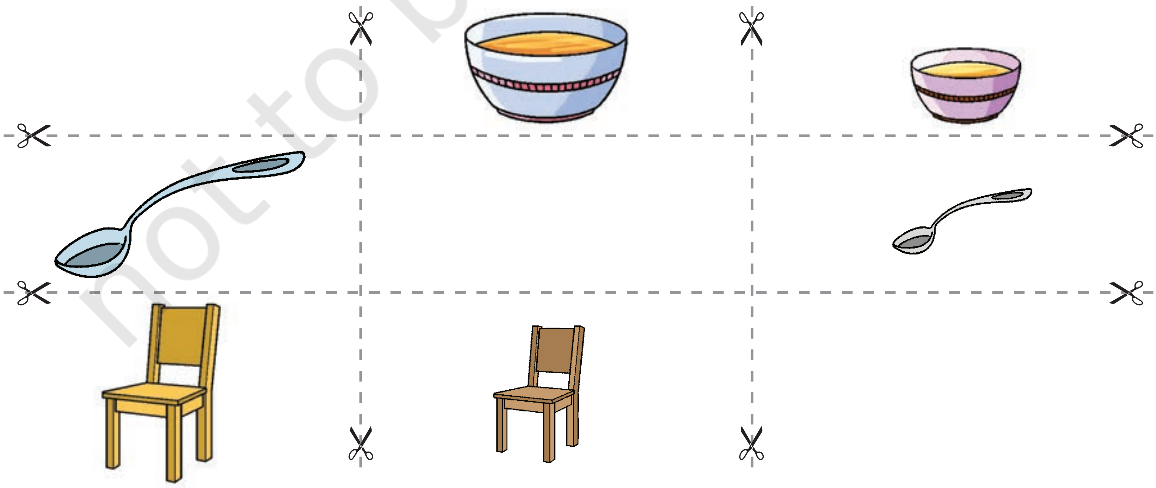

© NCERT not to be republished

મોટું અને નાનું

મોટા અને નાના આકાર ચોંટાડો

© NCERT not to be republished

લાલ કિલ્લો

લાલ કિલ્લા અને રાષ્ટ્રધ્વજમાં રંગ ઉમેરો!

દેશનો ત્રિરંગા ધ્વજ,,
ત્રિરંગા ભારતનું ગૌરવ.

ચંદ્ર કરતાં ઊંચો ત્રિરંગો,
ભારતનો ત્રિરંગો.

ત્રિરંગા આંખનો તારો,
ભારતનું ત્રિરંગા જીવન.

તેને ઊંચો કરશે,
આભારતનીઓળખછે.

© NCERT not to be republished

લોકો માટે દયાભાવ

નીચે આપેલ કવિતાઓનું પઠન કરો.

પ્રાણીઓ પ્રત્યે હંમેશા માયાળુ બનો

સવાર, બપોર અને રાત્રે
પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયાળુ બનો.
પ્રાણીઓને પણ લાગણી હોય છે
તેથી ગભરાશો નહીં
હંમેશા તેમને સાચો પ્રેમ કરો

માછલી પાણીની રાણી છે

માછલી પાણીની રાણી છે
જીવન તેનું પાણી છે
તેને સ્પર્શ કરો, તે ડરી જશે
તેને બહાર કાઢો તે મરી જશે
તેને પાણીમાં નાખો અને તે બચી જશે

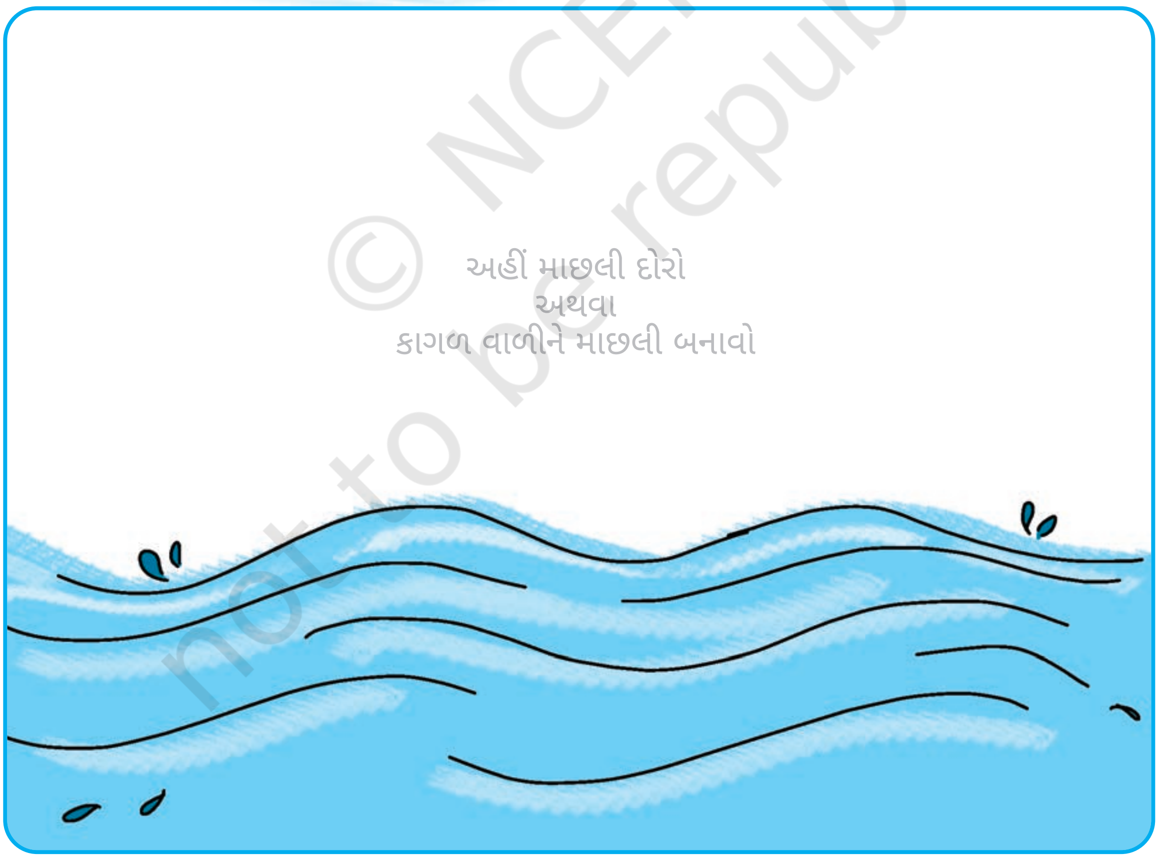

© NCERT not to be republished

પૌષ્ટિક ખોરાક

દરેક હરોળમાં પૌષ્ટિક ખોરાકને ઘેરી લો.

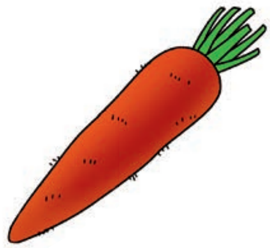

ગાજર

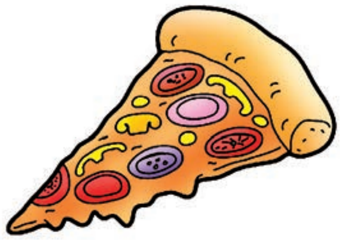

પિઝા

પાલક

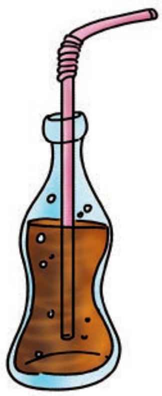

ઠંડુ પીણું

સફરજન

સમોસા

નૂડલ્સ

કેરી

મકાઈ

© NCERT not to be republished

રમતના મેદાનમાં (ચિત્ર વાંચન)

ચિત્ર સામે જો.

- ચિત્રમાં શું થઈ રહ્યું છે તે વિશે વાત કરો.
- બાળકો અને પુખ્ત વયના લોકો જુઓ. તેઓ શું કરે છે?

સર્જનાત્મક અને વિવેચનાત્મક વિચારસરણીના પ્રશ્નો પૂછો.

- • બાળકો કઈ રમતો રમે છે?
- તમને કેમ લાગે છે કે મધમાખીઓ ફૂલોની નજીક ઉડી રહી છે? તમને કેમ લાગે છે કે મધમાખીઓ ફૂલોની નજીક ઉડી રહી છે?
- જો તમે આ રમતના મેદાનની મુલાકાત લો તો તમે કઈ રમત રમશો?
- જો વધુ બે બાળકો રેતીના રમતમાં જોડાય તો કેટલા બાળકો હશે? બોક્સમાં નંબર લખો.
- જો એક બાળક ઝુલામાંથી ઊતરી જાય, તો કેટલાં બાળકો ઝૂલા પર બાકી રહેશે? બોક્સમાં નંબર લખો.

તમે જ્યાં મુલાકાત લેવા અને રમવા માંગો છો તે પાર્ક અહીં દોરો.

© NCERT not to be republished

મારા 10 ફુગ્ગાઓ

મીના અને રવિ રંગબેરંગી ફુગ્ગાઓ સાથે રમવા માંગે છે.

- • ફુગ્ગાઓના રંગોને નામ આપો.
- દરેક ફુગ્ગાને છબો અને તેમને ગણો.
- હવે મીના અને રવિના હાથમાં દરેક ફુગ્ગાઓને દોરી આપો.

© NCERT not to be republished

કુલ કેટલા ફુગ્ગાઓ છે? બોક્સમાં સંખ્યા લખો..

ગણતરી કરો અને રંગો

◆ તમે ટ્રેનમાં કેટલા કોચ જોઈ શકો છો? ____________

◆ ટ્રેનના કોચને કલર કરો.

1. (red)	2. (green)	3. (purple)	4. (orange)	5. (blue)	6. (yellow)	7. (light blue)

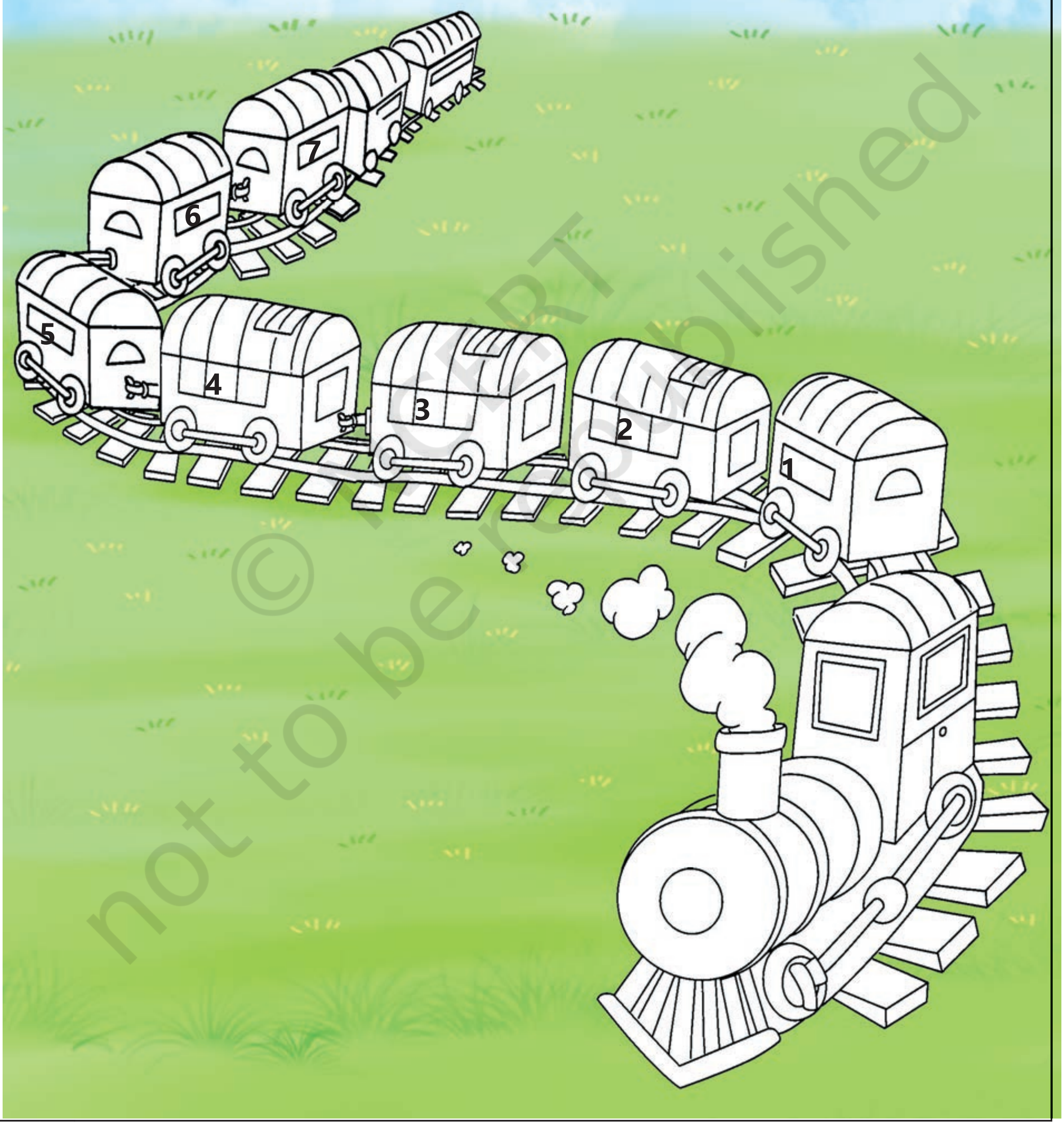

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 48

હું મારી જાતને સ્વચ્છ કરું છું

- બાળકને બૉક્સમાં વસ્તુ દોરવા અને તેને રંગવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.
- ચર્ચા કરો કે આ દરેક વસ્તુઓનો ઉપયોગ સ્વ-સંભાળ અને સ્વચ્છતા માટે કેવી રીતે થાય છે અને તે શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે??

અહીં દોરો હું આનાથી મારા દાંત સાફ કરું છું	અહીં દોરો હું આનાથી મારા શરીરને ધોઉં છું
અહીં દોરો હું આનાથી મારા વાળ ધોઉં છું	અહીં દોરો હું મારી જાતને સૂકવવા માટે આનો ઉપયોગ કરું છું

© NCERT not to be republished

માર્ગ સલામતી (ચિત્ર વાંચન)

- તમે ચિત્રમાં શું જુઓ છો?
- જે લોકો સુરક્ષિત છે તેના પર ટિક(✓) અને અસુરક્ષિત છે તે લોકોને ક્રોસ (×) કરો.

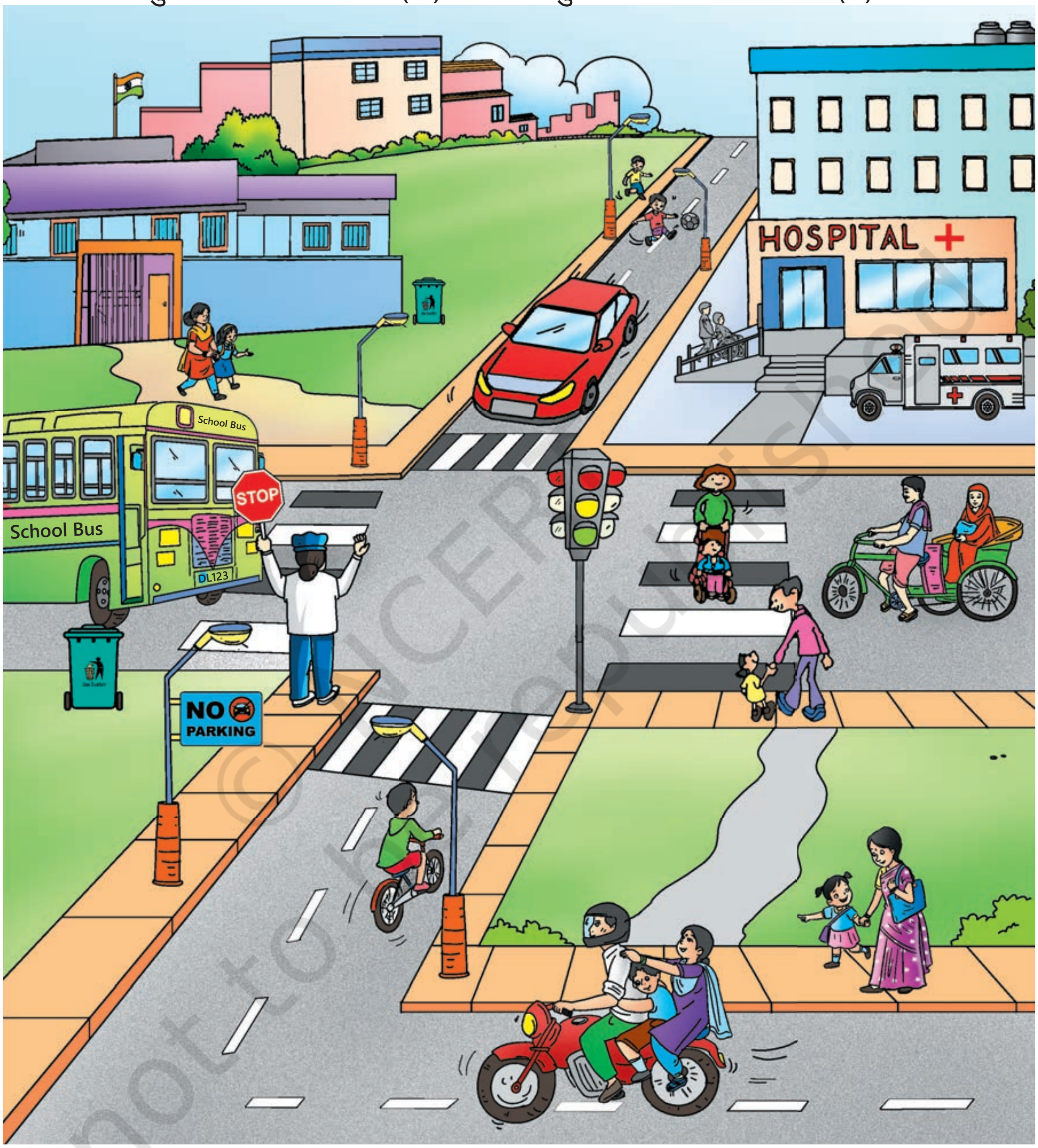

- ટ્રાફિક લાઇટ પરની દરેક લાઇટ શું સૂચવે છે?
- રસ્તા પર તમે જે વાહનો જુઓ છો તેની સંખ્યા ગણો અને તેને બોક્સમાં લખો.

ટુ વ્હીલર ☐ થ્રી વ્હીલર ☐ ફોર વ્હીલર ☐

© NCERT not to be republished

સ્વચ્છ શરીર

દરેક પંક્તિમાં આપેલ વસ્તુ / વસ્તુઓને ડાબી બાજુએ આપેલા શરીરના ભાગો સાથે મેળ કરો અને ઘેરાવો.

 વાળ	 સાબુ અને શેમ્પૂ	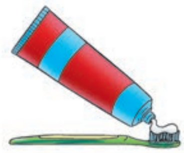 ટૂથપેસ્ટ અને ટૂથ બ્રશ	 કાંસકો
 હાથ	 સાબુ અને પાણી	 કાંસકો	 ટુવાલ
 દાંત	 ટૂથપેસ્ટ	 ટૂથબ્રશ	 પાણી
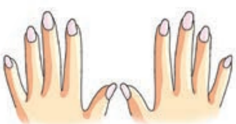 નખ	 ટુવાલ	 સાબુ અને પાણી	 નેઇલ કટર
 નાક	 ટુવાલ	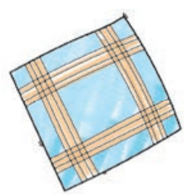 રૂમાલ	 નેઇલ કટર

© NCERT not to be republished

નિર્દેશિત મુજબ દોરો (તમારી સંવેદના મુજબ)

વસ્તુઓ હું જોઉં છું

વસ્તુઓ હું સાંભળું છું

વસ્તુઓ હું સ્પર્શું છું

વસ્તુઓ હું સૂંઘુ છું

વસ્તુઓ હું સ્વાદ લેવું છું

© NCERT not to be republished

ફળો સાથે પેટર્ન

પેટર્ન પૂર્ણ કરો

© NCERT not to be republished

વાહનોની ગણતરી

વાહનોની સંખ્યા ગણો અને લખો

ત્યાં કેટલી ટ્રકો છે?

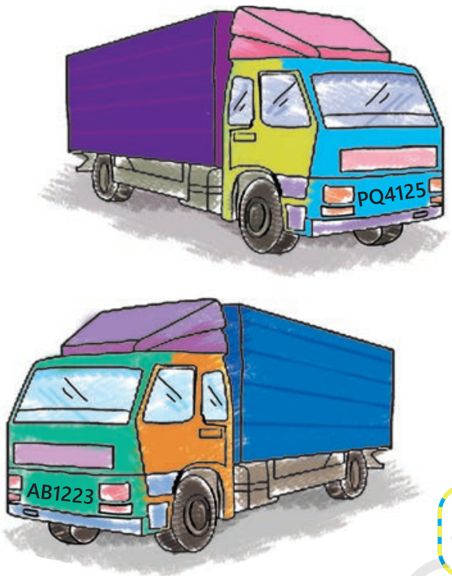

કેટલા બળદ ગાડા છે?

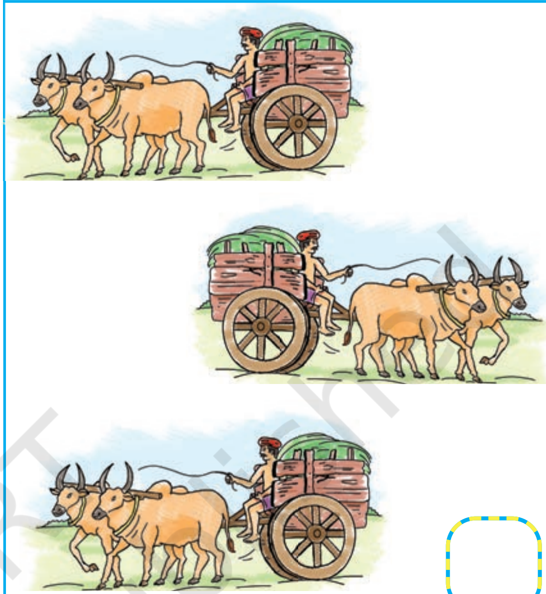

કેટલી રિક્ષાઓ છે?

ત્યાં કેટલી સાયકલ છે?

© NCERT not to be republished

ગ સાથે ચિત્રો શોધો

ग ○ ग ○ ग ○ ग

- ચિત્ર જુઓ અને નામ જણાવો.
- 'ગ' ધ્વનિથી શરૂ થતા ચિત્રોને રંગ આપો.

गहना

गन्ना

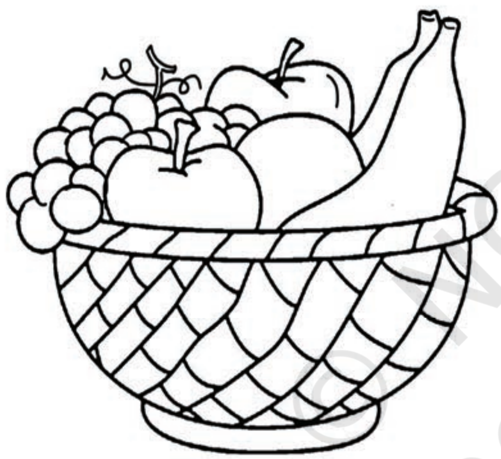

ફળ

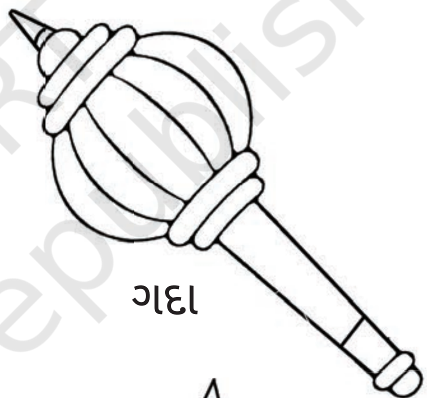

ગદા

गमला

ગણેશ

© NCERT not to be republished

ફ સાથે ચિત્રો શોધો

फ ○ फ ○ फ ○ फ ○

- ચિત્ર જુઓ અને નામ જણાવો.
- 'ફ' ધ્વનિથી શરૂ થતા ચિત્રોને રંગ આપો.

ફળ

ચમચી

ફસલ

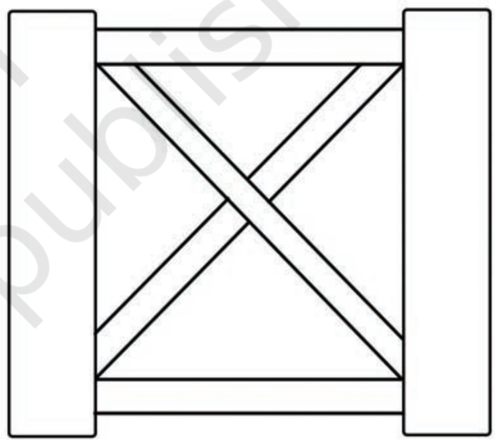

ફાટક

ફળી

ચકલી

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 56

કપડાં પરના આકારને મેળ કરો.

- ચિત્ર જુઓ અને તેના વિશે વાત કરો.
- બાળકોના કપડાં પરના વિવિધ આકારોનું અવલોકન કરો.
- હવે સમાન આકાર ધરાવતા કપડાં સાથે મેળ કરો.

■	▲	●

© NCERT not to be republished

હવે, આકારોની સંખ્યા ગણો અને તેને બોક્સમાં લખો.

■	▲	●

આકૃતિ શોધો અને મેળ કરો

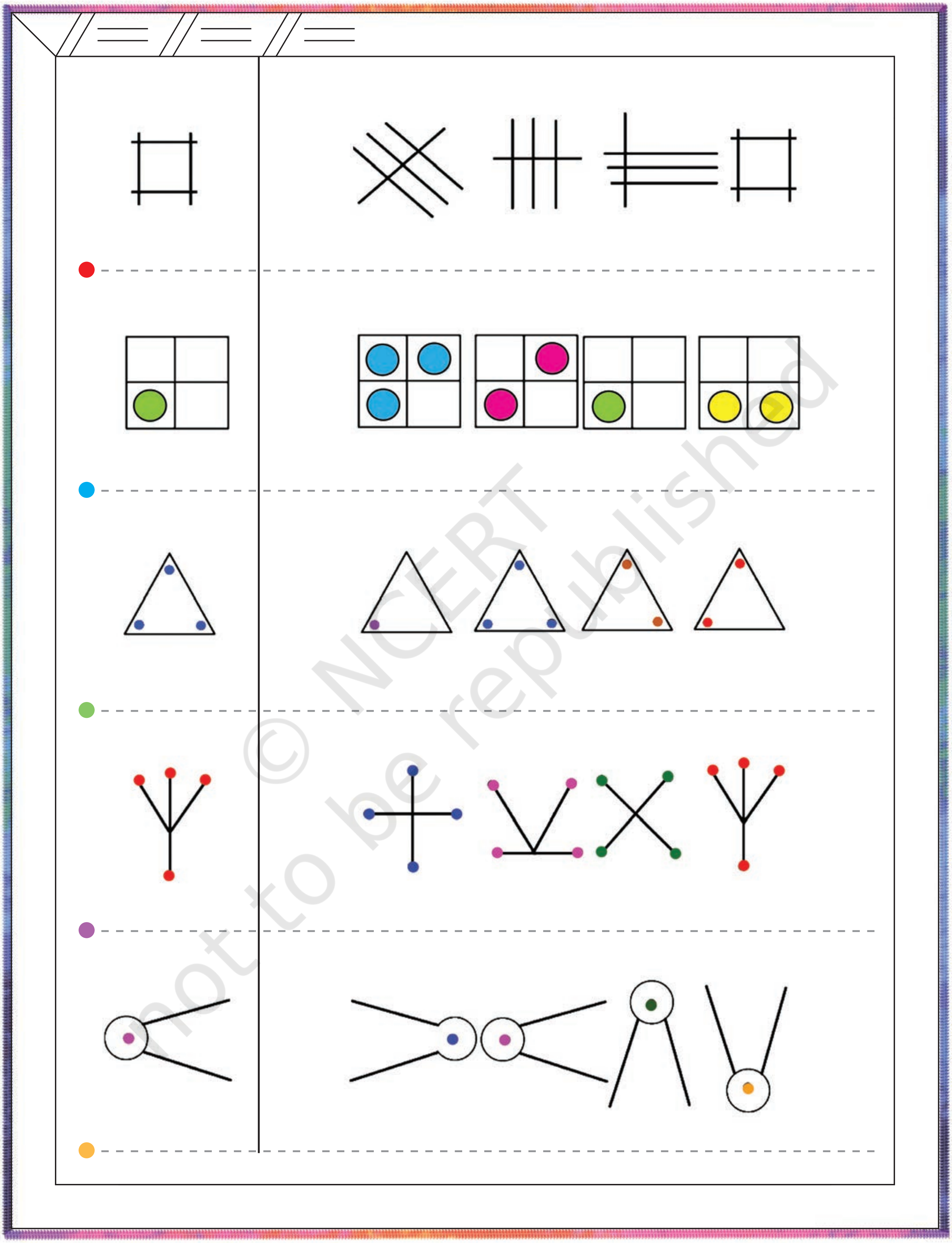

© NCERT not to be republished

નાનું પક્ષી

કવિતા ગાઓ અને માણો

એકવાર મેં એક નાનું પક્ષી જોયું
આવો, હું હોપ, હોપ, હોપ,
મેં બૂમ પાડી, "નાનું પક્ષી.
શું તમે રોકશો, રોકશો, રોકશો?"

હું બારી પાસે જતી હતી
કહેવા માટે, "તમે કેમ છો?"
પરંતુ તે તેની નાની પૂંછડીને હલાવે છે
અને દૂર ઉડી જાય છે.

ચિત્રને રંગ આપો.

© NCERT not to be republished

- દરેક ચિત્ર જુઓ અને પક્ષીનું નામ આપો.
- દરેક પક્ષીના નામનો પ્રારંભિક અવાજ કહો.
- સમાન પ્રારંભિક અક્ષર અવાજ ધરાવતા પક્ષીઓને ઓળખો અને નામ આપો.

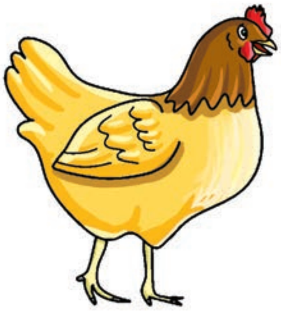

મરઘી

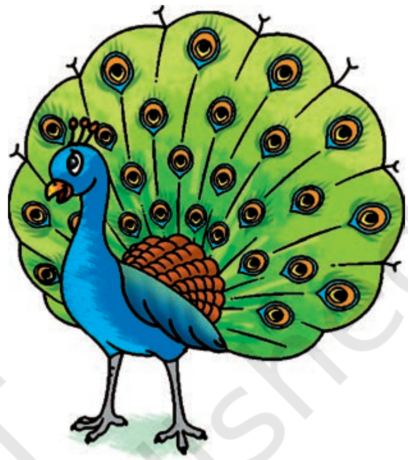

મોર

પોપટ

કબૂતર

કાગડો

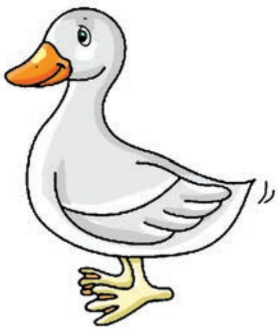

બતક

© NCERT not to be republished

તમારી પોતાની રીતે ઊંચાઈ માપો (બિન-માનક એકમો)

- દરેક જિરાફ કેટલા ચોરસ ઊંચો છે? ચોરસ રંગો.
- સંખ્યાઓ ગણો.

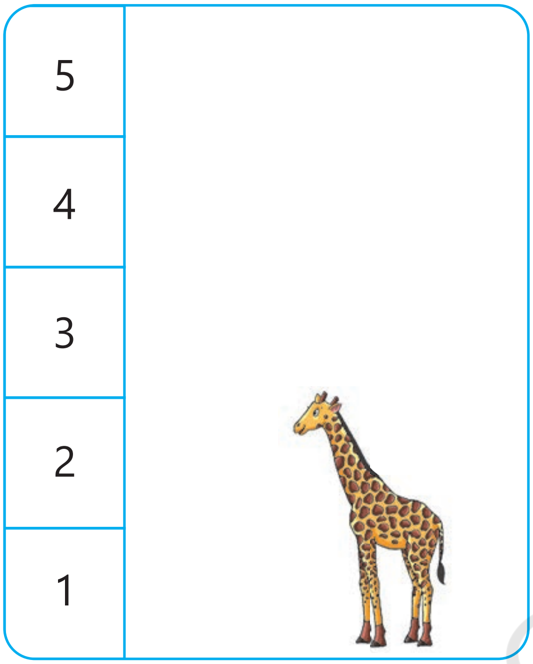

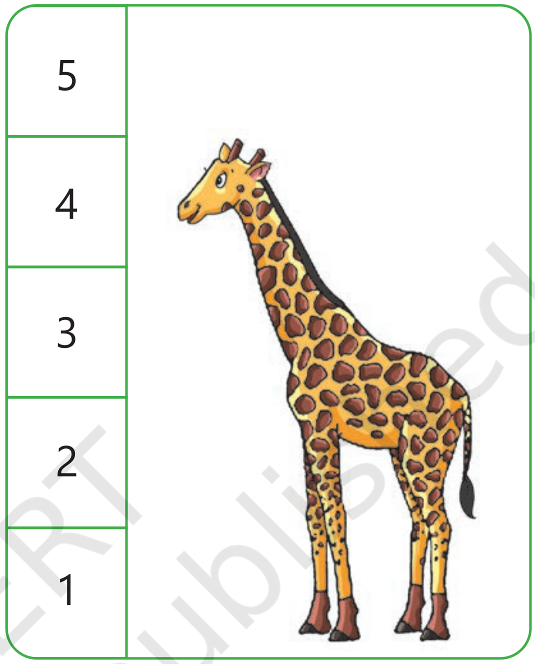

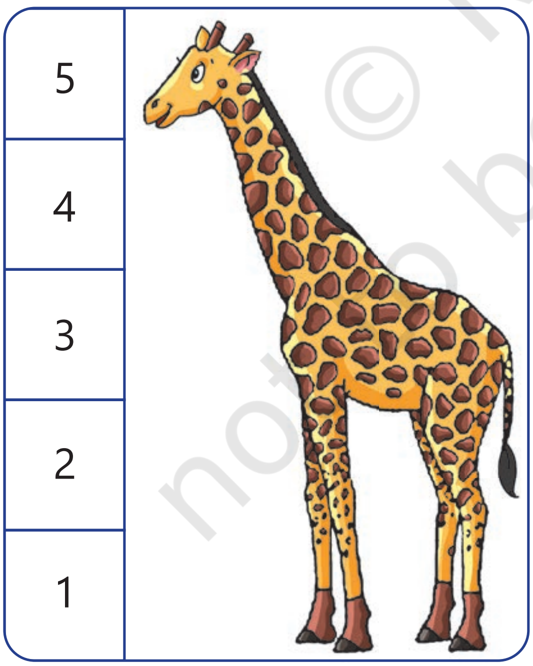

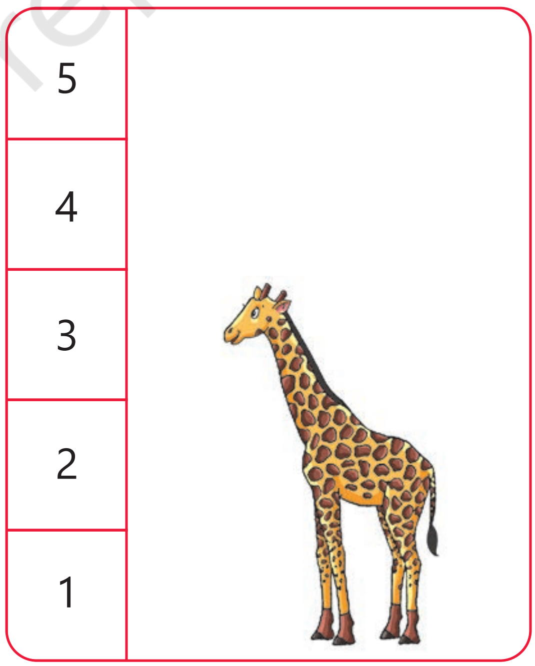

© NCERT not to be republished

તમારી પોતાની રીતે લંબાઈને માપો (બિન-માનક એકમો)

દરેક પરિવહન કેટલા બ્લોક લાંબો છે? તે બ્લોક્સને રંગો અને આપેલ બોક્સમાં સંખ્યા લખો.

1.

2.

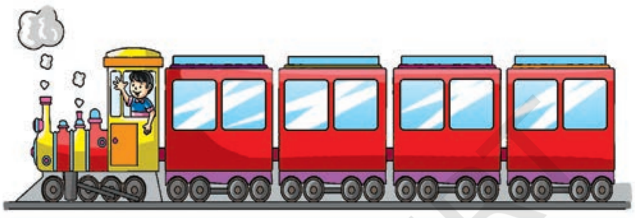

3.

4.

© NCERT not to be republished

ઈન્ડિયા ગેટ

નંબરો જોડો અને ચિત્ર પૂર્ણ કરો.

અહીં ગંગા, યમુના, નર્મદા,
મંદિર, મસ્જિદ સાથે ચર્ચ,
શાંતિ અને પ્રેમ શીખવે છે,
કાયમ મારું ભારત.

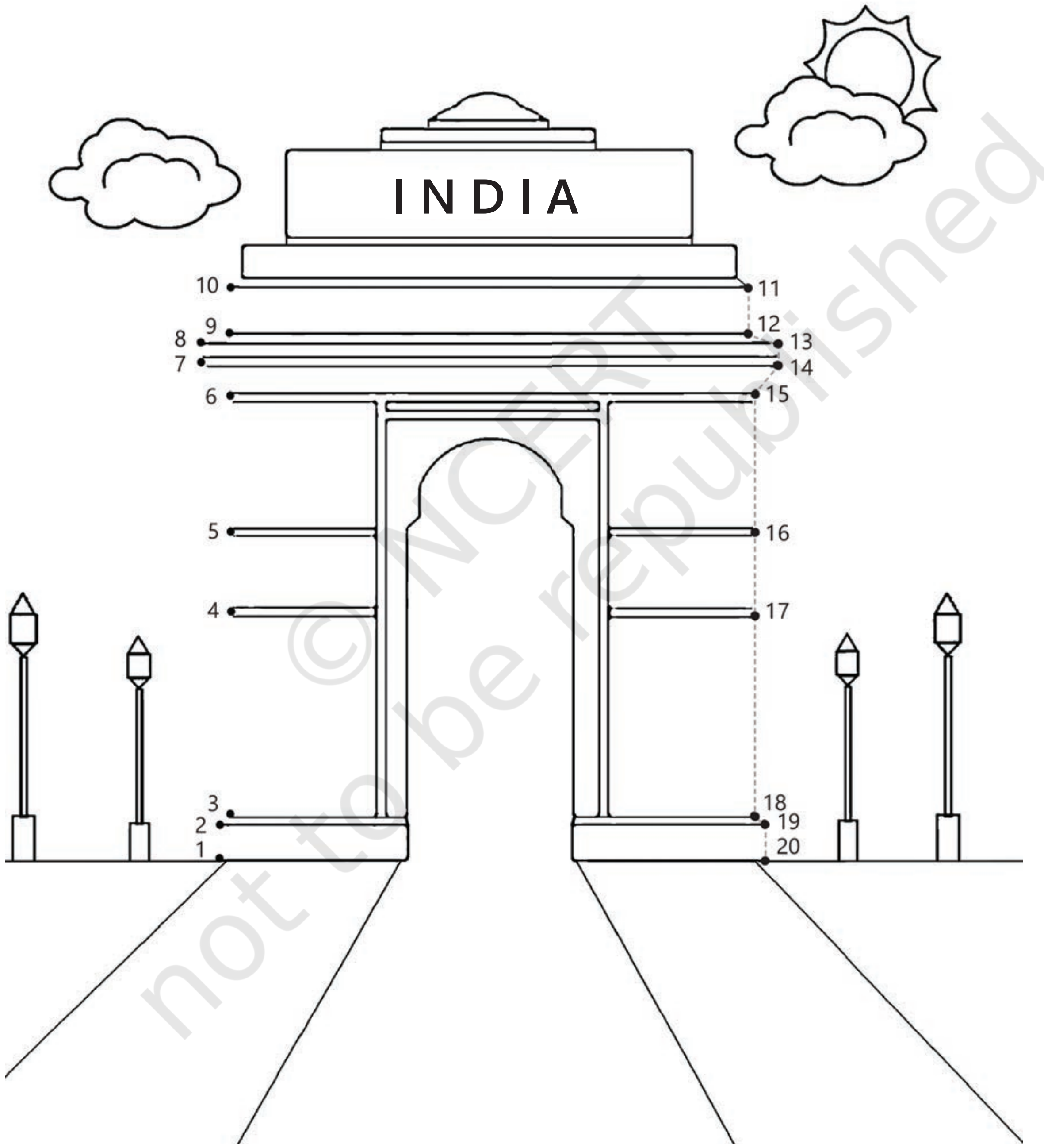

© NCERT not to be republished

રમકડાં શોધો

- યોગ્ય રંગ ચૂંટો અને ટપકાં વાળી લીટીઓ પર ટ્રેસ કરો.
- • દરેક રમકડાને ઓળખો અને નામ આપો.
- તમે દરેક રમકડામાં સાંભળો છો તે પ્રારંભિક અવાજ કહો.
- • દરેક રમકડાનો પ્રારંભિક અક્ષર લખો.

© NCERT not to be republished

સંભાળ અને સ્વચ્છતા ચાર્ટ

- તમારી સ્વ-સંભાળ અને સ્વચ્છતા માટે તમે અઠવાડિયાના એક દિવસમાં કરેલા કાર્ય માટે પ્રત્યેક દિવસના બોક્સમાં (✓) મૂકો.
- તમે જેટલા દિવસ પ્રવૃત્તિ કરી છે તે સંખ્યા માટે જમણા ખાનામાં સંખ્યા ગણો અને લખો.

	સોમવાર	મંગળવાર	બુધવાર	ગુરૂવાર	શુક્રવાર	શનિવાર	રવિવાર	
દાંત સાફ કરવા (સવારે)								
મોઢું ધોવું								
સ્નાન કરવું								
વાળ ઓળવા								
દાંત સાફ કરવા (રાત્રે)								

© NCERT not to be republished

લીટીઓ ઉપર ટ્રેસ કરો

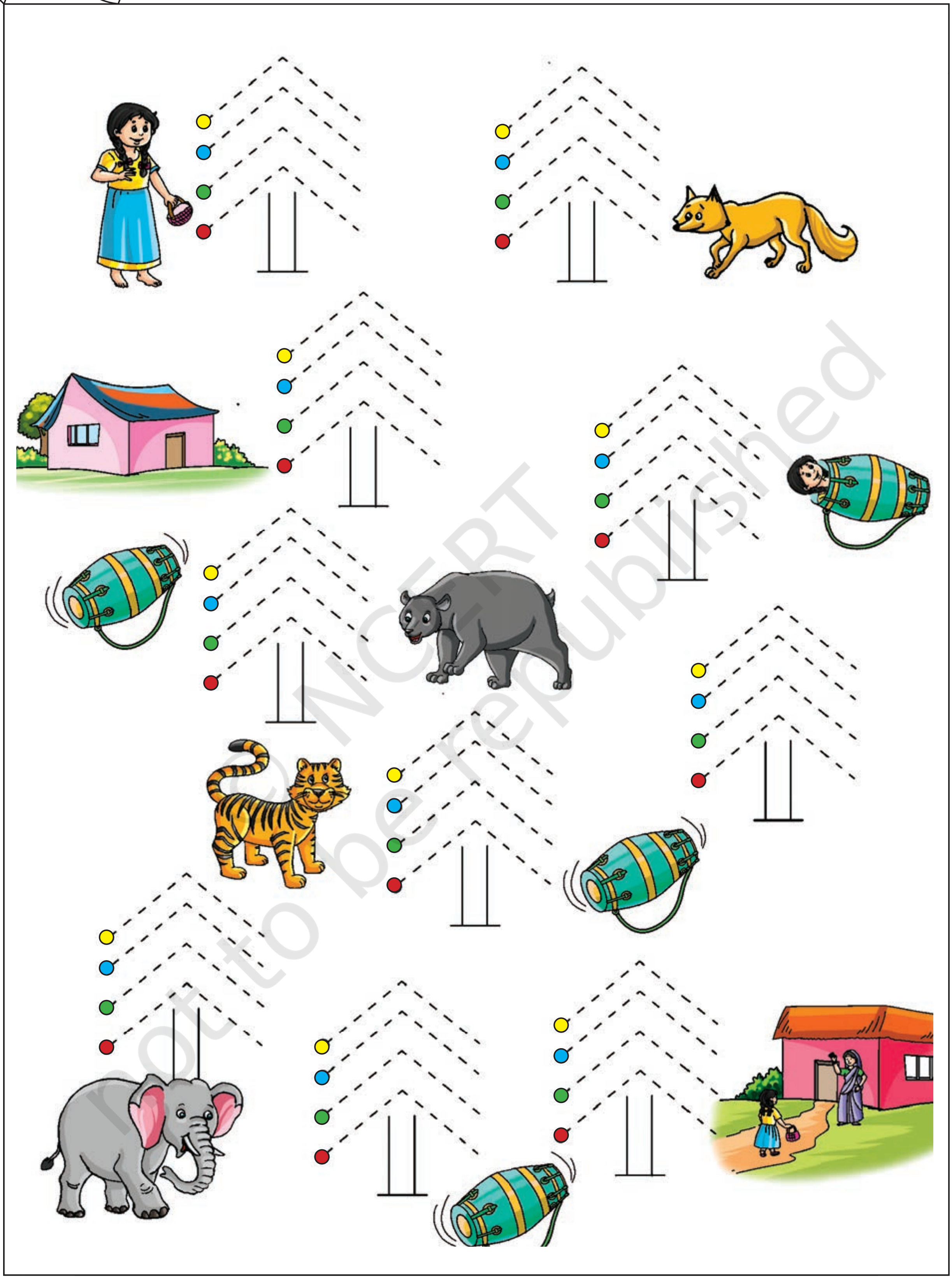

© NCERT not to be republished

ગણો અને લખો

આપેલ બોક્સમાં વસ્તુઓની સંખ્યા ગણો અને લખો

લક્ષ્મી 3 સફરજન ચૂંટે છે

રાધા 4 સફરજન ચૂંટે છે

કુલ લેવામાં આવેલા સફરજન

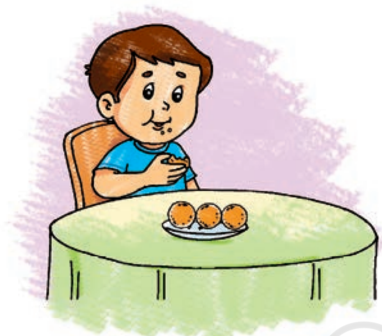

સીતારામે 3 લાડુ ખાધા

તેની માતાએ તેને ખાવા માટે વધુ 2 આપ્યા

કુલ લાડુ સીતારામે ખાધા

ઝાડ પર 2 પક્ષીઓ

2 વધુ આવ્યા

કુલ પક્ષીઓ

© NCERT not to be republished

સંખ્યાઓ

ફૂલોની ગણતરી કરો અને રંગો. યોગ્ય વર્તુળમાં રંગો.

2 3 1

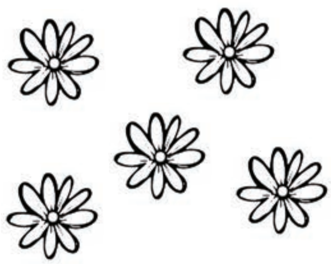

5 7 6

4 3 5

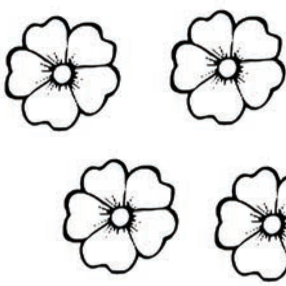

3 5 4

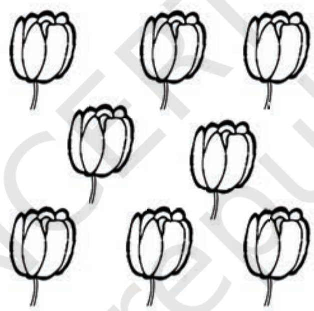

9 7 8

1 2 3

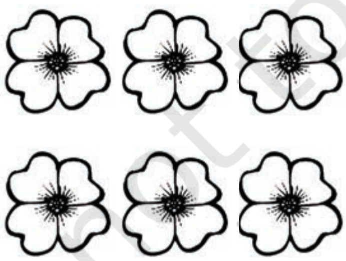

7 5 6

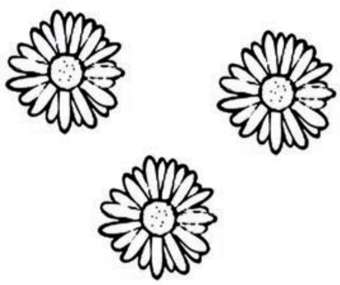

3 2 1

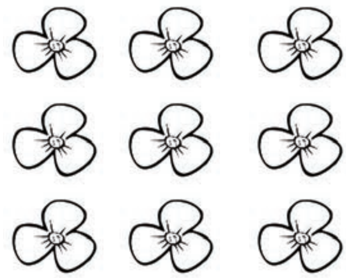

8 10 9

© NCERT not to be republished

શૂન્ય

ઝાડ પર બેઠેલા 5 નાના પક્ષીઓ..

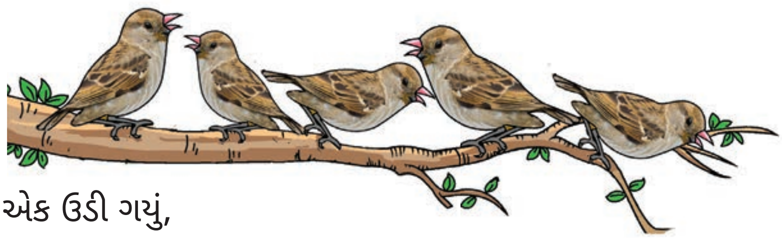

એક ઉડી ગયું,

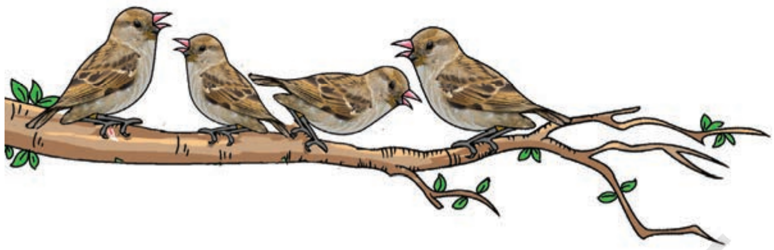

કેટલા બાકી છે?

ઝાડ પર બેઠેલા 4 નાના પક્ષીઓ

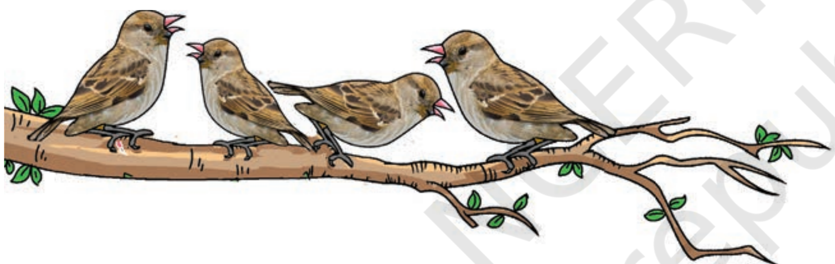

એક ઉડી ગયું,,

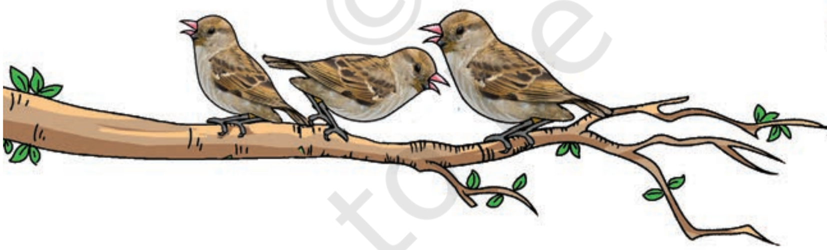

કેટલા બાકી છે?

ઝાડ પર બેઠેલા 3 નાના પક્ષીઓ.

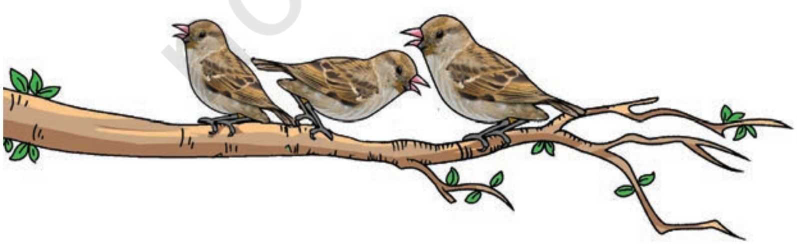

© NCERT not to be republished

એક ઉડી ગયું,

કેટલા બાકી છે?

ઝાડ પર બેઠેલા 2 નાના પક્ષીઓ

એક ઉડી ગયું,

કેટલા બાકી છે?

ઝાડ પર બેઠેલું 1 નાનું પક્ષી

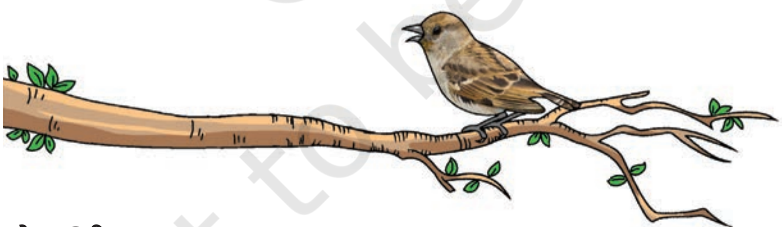

એક ઉડી ગયું,

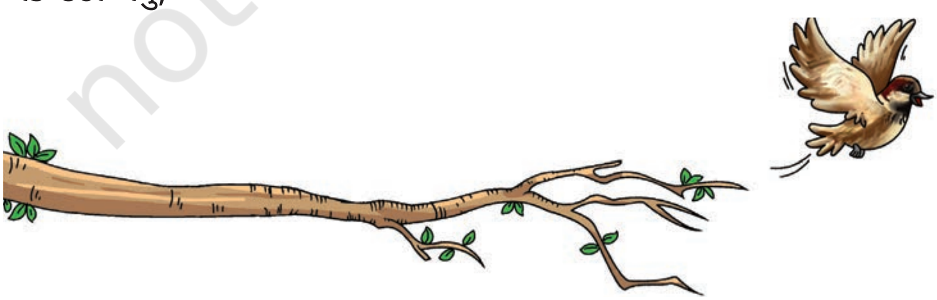

કેટલા બાકી છે?

© NCERT not to be republished

અંકો સાથે રમો

વસ્તુઓની ગણતરી કરો અને કુલ કેટલા શોધો.

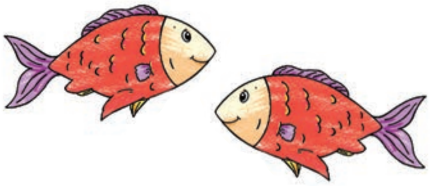 2 માછલી	અને 1 વધુ માછલી	કુલ ☐ માછલી
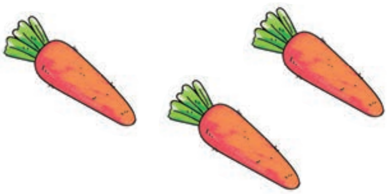 3 ગાજર	અને 2 વધુ ગાજર	કુલ ☐ ગાજર
1 વૃક્ષ	અને 3 વધુ વૃક્ષો	કુલ ☐ વૃક્ષો
2 લાડુ	અને 2 વધુ લાડુ	કુલ ☐ લાડુ
5 છત્રી	અને 1 વધુ છત્રી	Total ☐ છત્રી

© NCERT not to be republished

ધ્વનિ-ચિત્ર મિલાન

ચિત્રનું નામ જે ધ્વનિથી શરૂ થાય છે તેને વર્તુળ કરો.

લ ભ મ

ગ બ મ

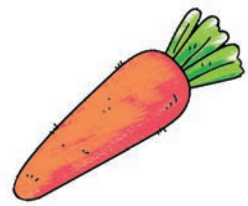

ગ મ ભ

ભ ગ મ

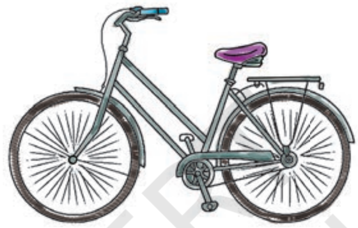

ભ સ મ

ગ મ બ

ગ ડ મ

ગ ભ મ

ભ ઘ મ

ભ ગ મ

ગ ભ મ

સ મ ગ

© NCERT not to be republished

ધ્વનિ-ચિત્ર મિલાન

ચિત્રનું નામ જે ધ્વનિથી શરૂ થાય છે તેને વર્તુળ કરો.

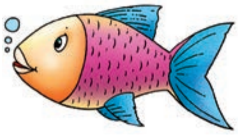
ત મ ન

મ ફ ત

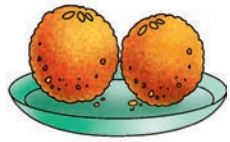
લ ન ત

મ ત શ

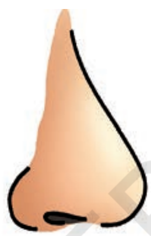
ન મ ત

ત ન સ

ન ગ ત

ન મ ત

ત મ ન

ઘ ત મ

ત ન બ

મ છ ત

© NCERT not to be republished

ભૌમિતિક આકારો સાથેના દાખલાઓ

પેટર્ન પૂર્ણ કરો.

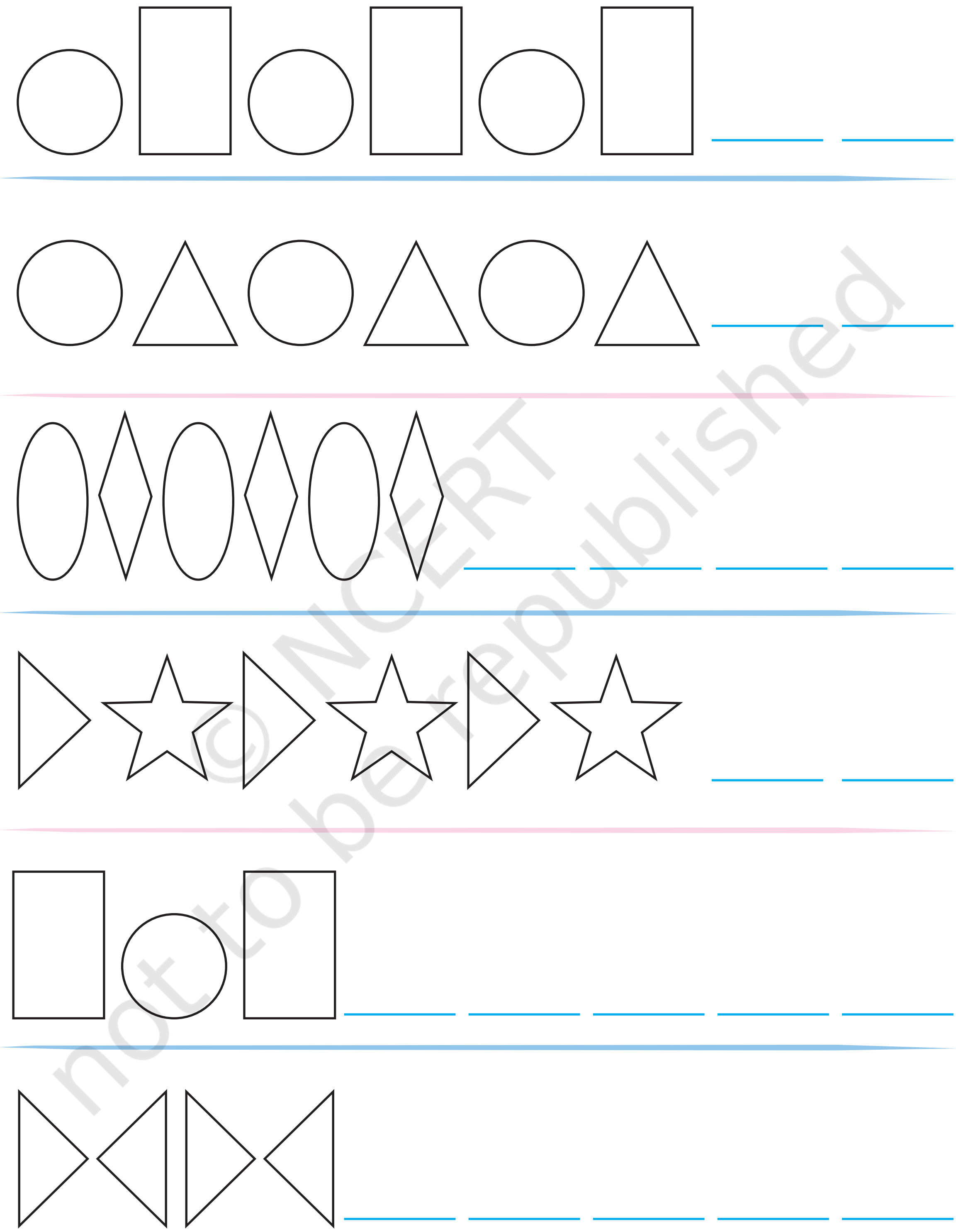

© NCERT not to be republished

શાકભાજી ઉમેરી રહ્યા છે

શાકભાજીની ગણતરી કરો. એકસાથે કેટલા ઉમેરાયા?

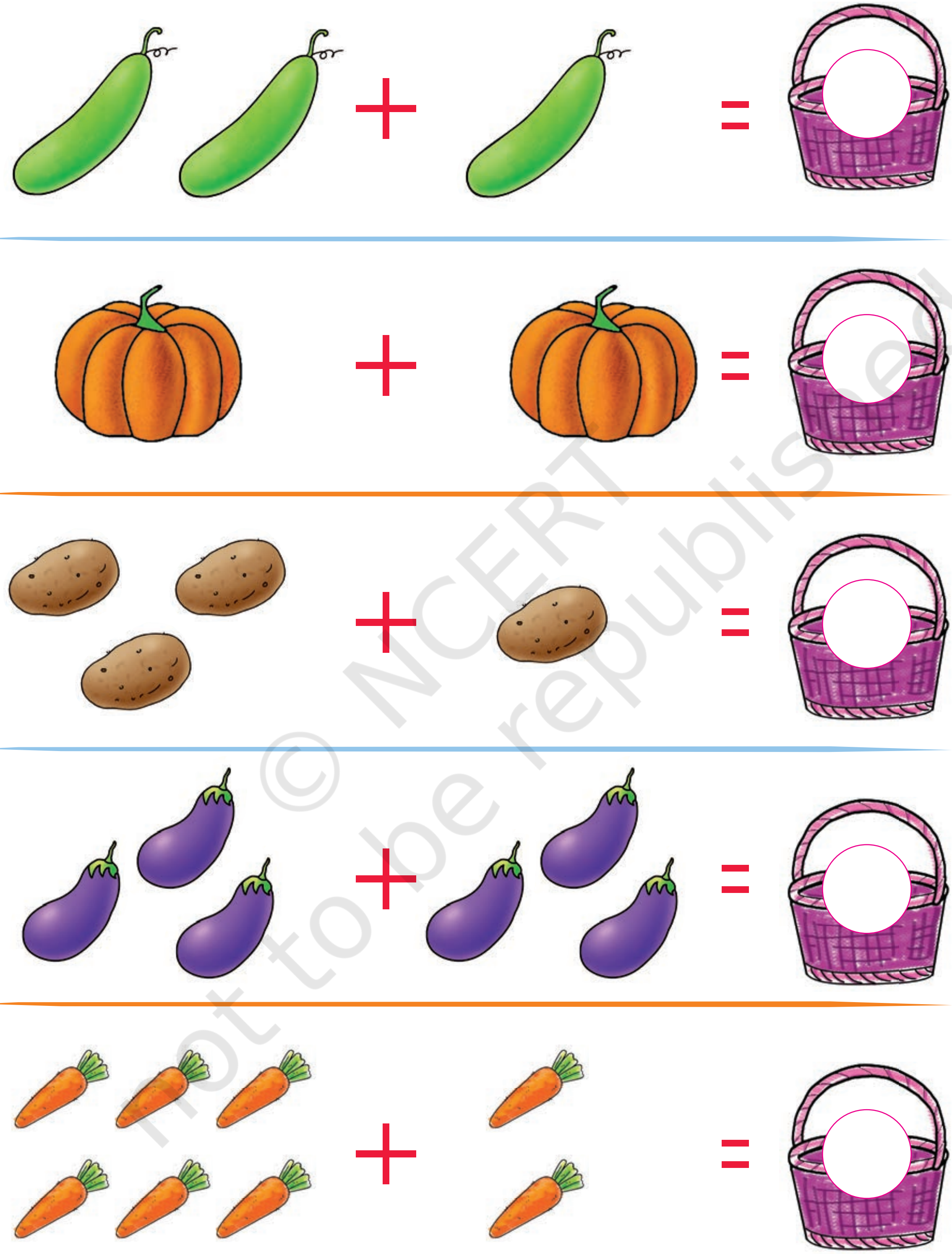

© NCERT not to be republished

વિમાન - 1 ઓછા વિમાનોની ગણતરી

વિમાનોની સંખ્યા ગણો.

© NCERT not to be republished

કેટલા વિમાનો છે?

એક વિમાન પર ચેકો મારો

1 વિમાન પર ચેકો માર્યા પછી કેટલા વિમાનો છે?

બિંદુઓ જોડો

- બિંદુઓ જોડો અને ચિત્ર પૂર્ણ કરો
- । અક્ષરો મોટેથી વાંચો.

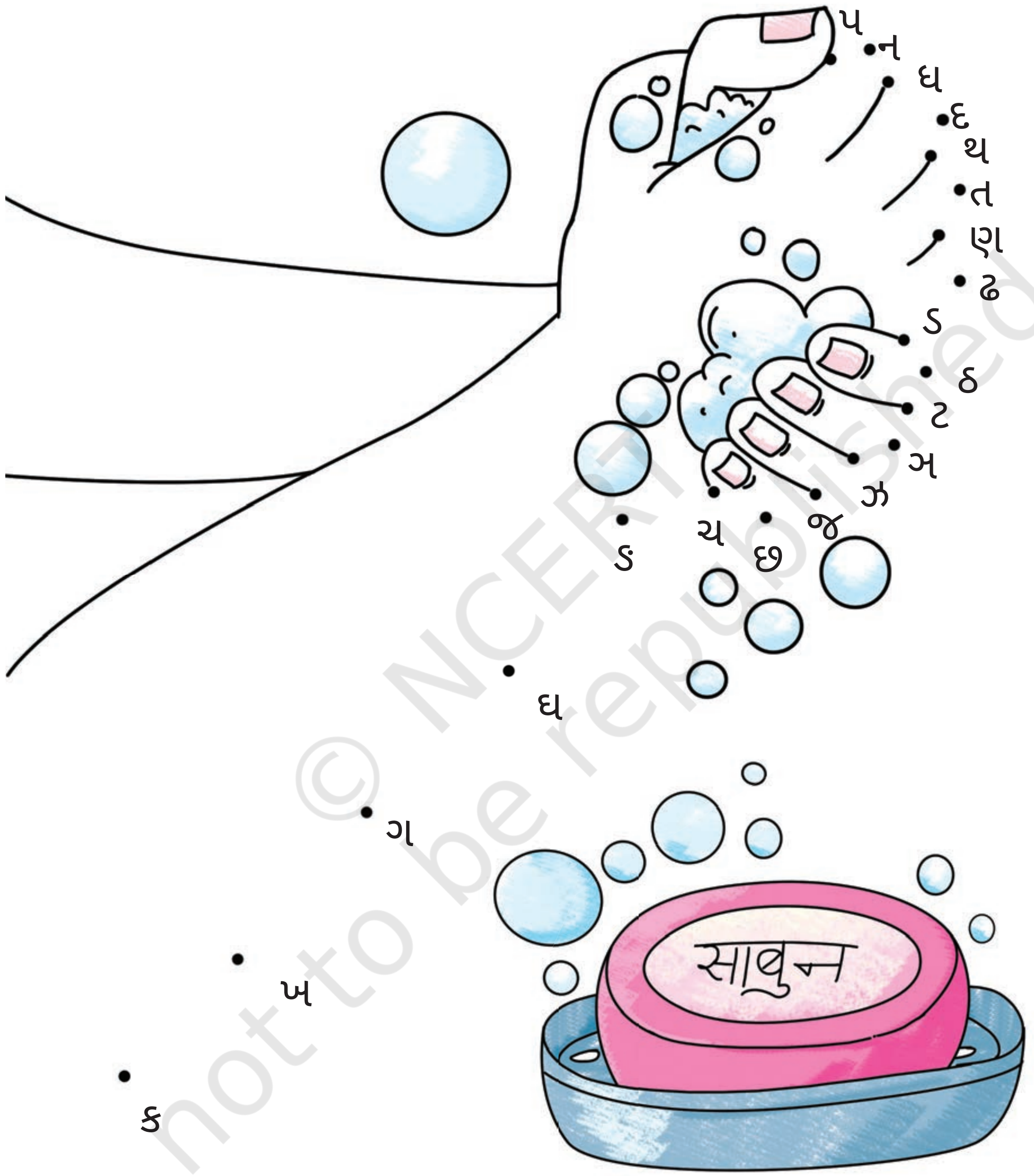

© NCERT not to be republished

નોંધ: ઉદાહરણ તરીકે કાર્યપત્રમાં માત્ર થોડા જ અક્ષરો દર્શાવવામાં આવ્યા છે

શાકભાજી

- શાકભાજી જુઓ અને દરેક બોક્સમાં ગણો..
- હવે સમાન સંગ્રહ બનાવવા માટે શાકભાજીને જમણા બોક્સમાં દોરો.

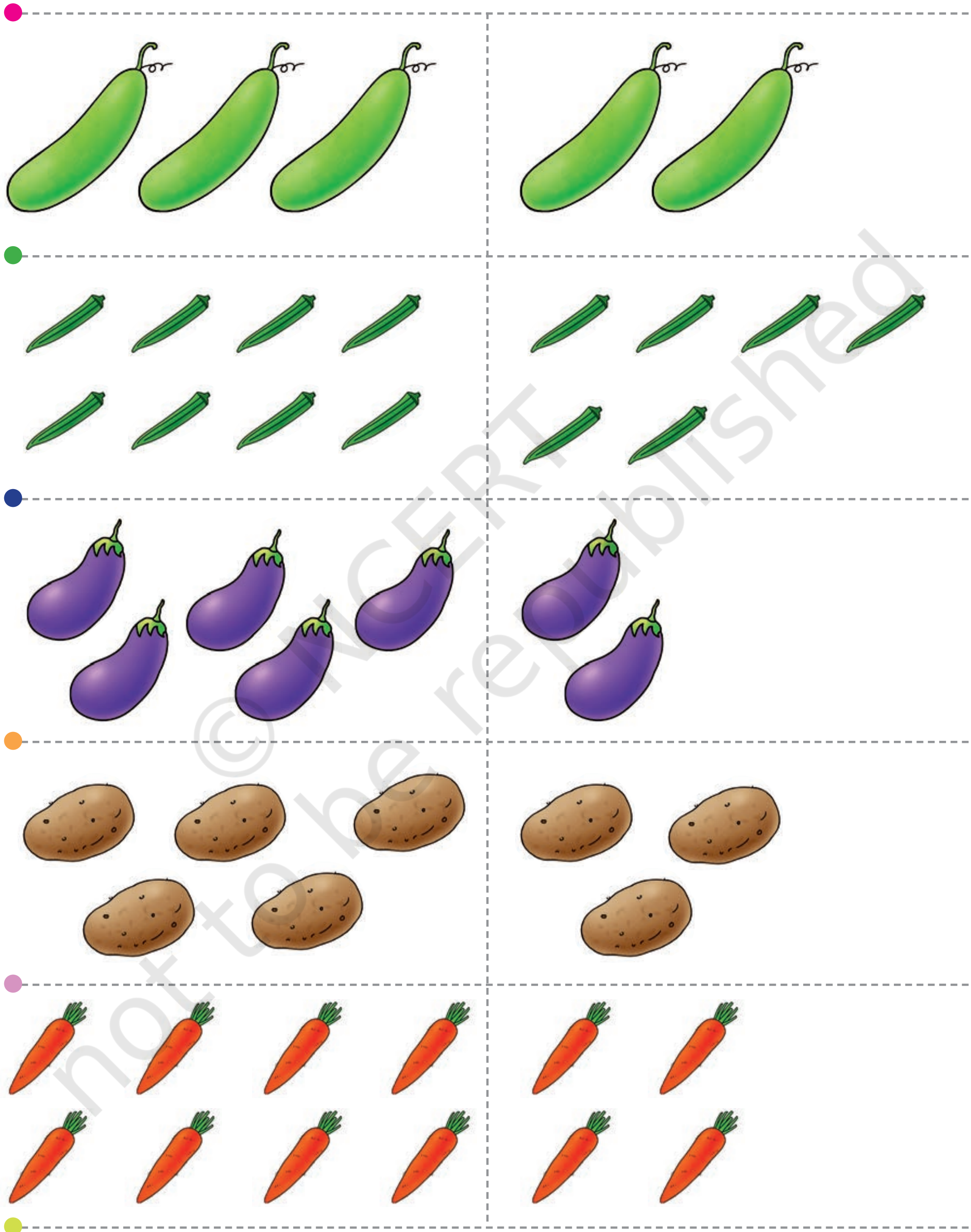

© NCERT not to be republished

પ્રારંભિક અક્ષર અવાજો

- દરેક ચિત્રને જુઓ, ઓળખો અને નામ આપો.
- દરેક ચિત્રના નામના પ્રારંભિક અવાજો કહો.
- દરેક ચિત્રનો પ્રથમ અક્ષર લખો.

સ હ મ ક પ બ

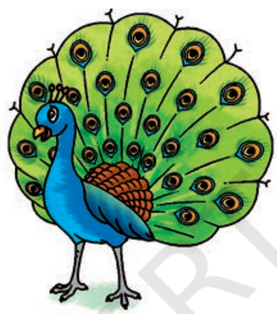

© NCERT not to be republished

મારો રંગીન કોયડો

- રંગીન બોક્સ જુઓ.
- હવે ઉપર આપેલા બોક્સના રંગ જેવો જ રંગ વાપરીને નીચે આપેલા આકારોને રંગીન કરો..

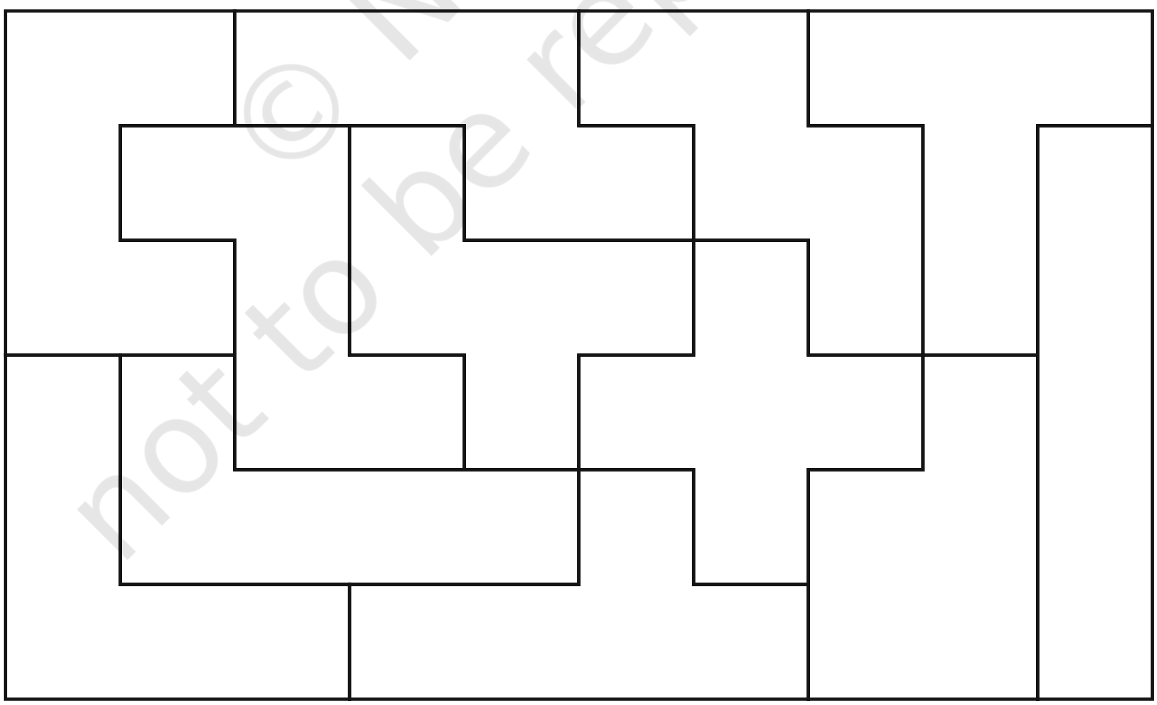

© NCERT not to be republished

મારું કુટુંબ

અહીં તમારા કુટુંબનું ચિત્ર દોરો.

© NCERT
not to be republished

મારું ઘર

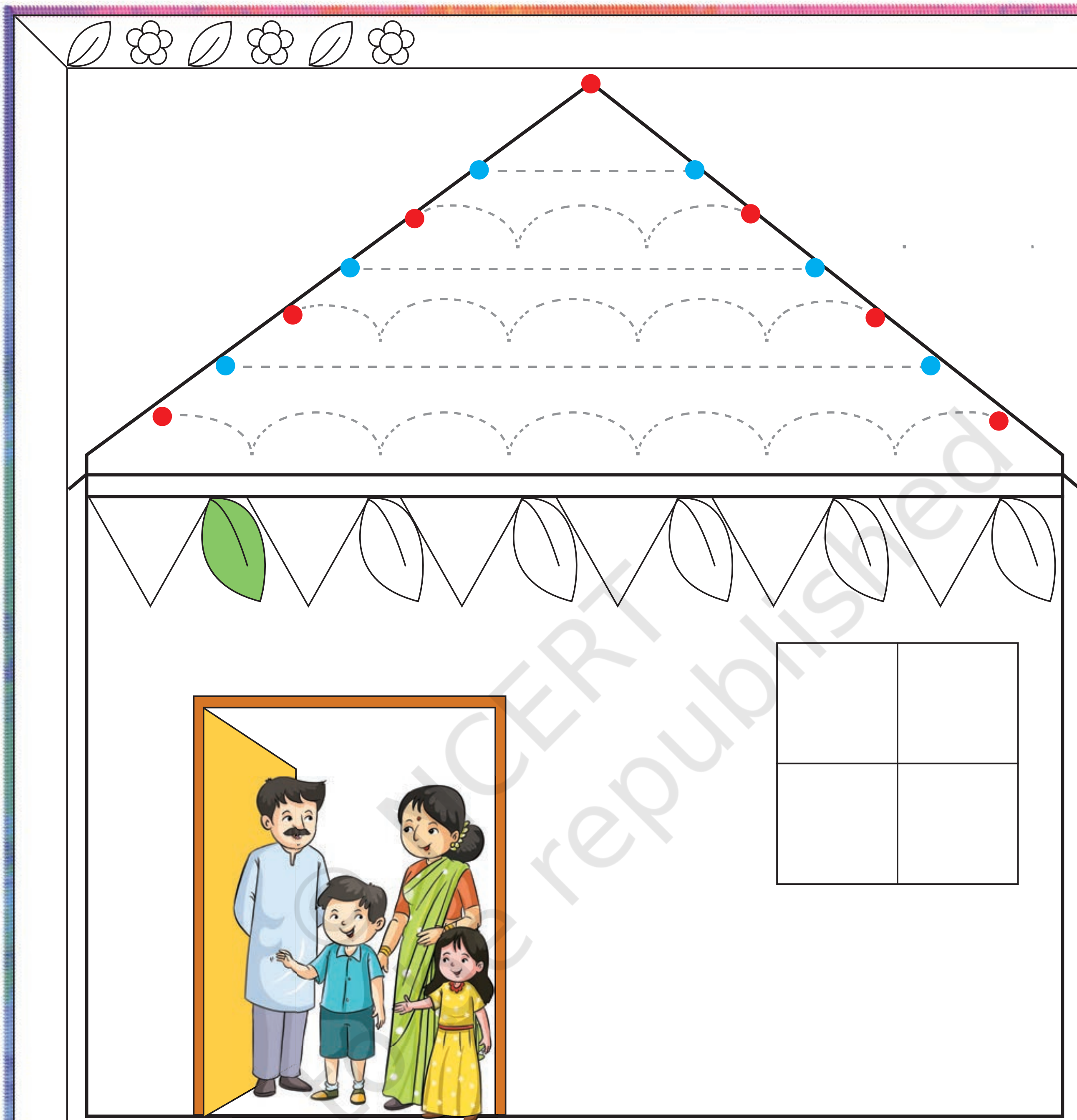

- તમારા ઘર અને પરિવાર વિશે વાત કરો.
- ચોરસની સંખ્યા ગણો અને તેને લખો.
- ત્રિકોણની સંખ્યા ગણો અને તેને લખો
- પાંદડાઓની સંખ્યા ગણો અને તેને લખો.

© NCERT not to be republished

તમારી પોતાની રીતે ઊંચાઈ માપો

1 2 1 2 1 2

- દરેક સ્ત્રી કેટલા ચોરસ લાંબી છે?
- ચોરસની સંખ્યા ગણો અને તેમને રંગ આપો.

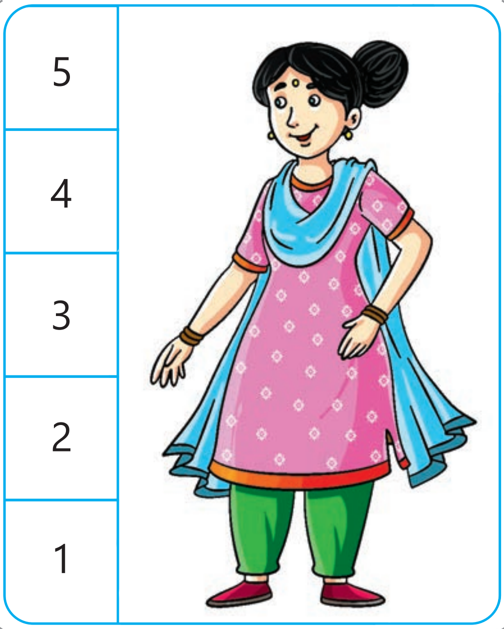

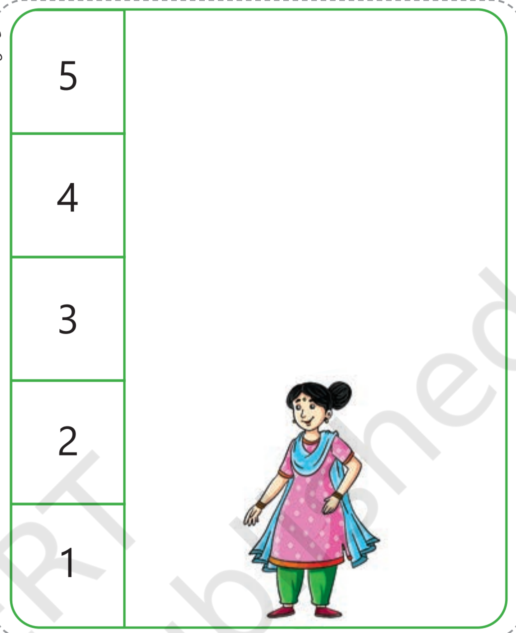

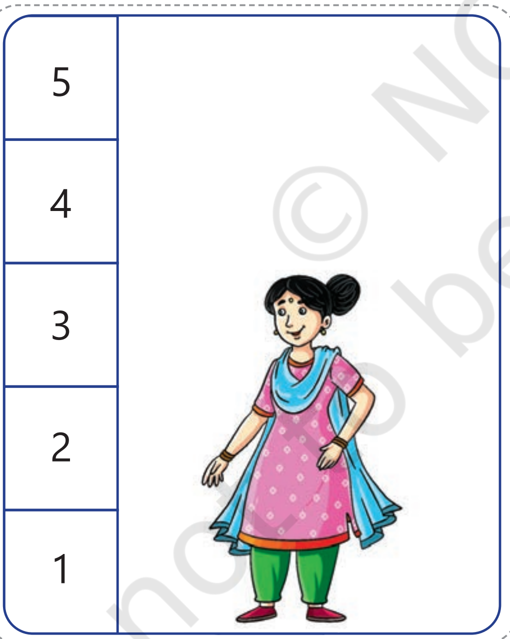

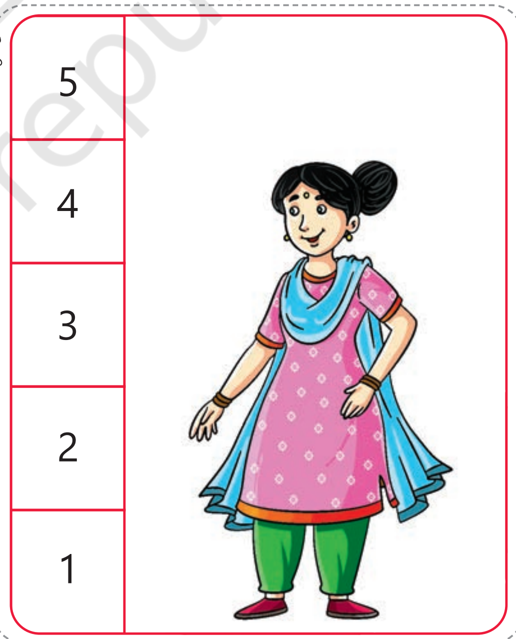

© NCERT not to be republished

નોંધ :
- બાળકોને દરેક ચિત્રને રૂપરેખા સાથે કાપવામાં મદદ કરો (બાળકને અનુકૂળ કાતરનો ઉપયોગ કરો).
- તેમને મહિલાઓના ચિત્રો તેમની ઊંચાઈના ક્રમમાં ગોઠવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો અને વર્ણન કરો, ઉદાહરણ તરીકે, 'આ મહિલા સૌથી ઊંચી છે, આ મહિલા આના કરતાં ટૂંકી છે... અને આ મહિલા ઊંચાઈમાં સૌથી ટૂંકી છે'..

પરિવારના કેટલા સભ્યો છે?

- પરિવારના સભ્યોની ગણતરી કરો.
- સાચી સંખ્યાને ઘેરો અથવા રંગો.

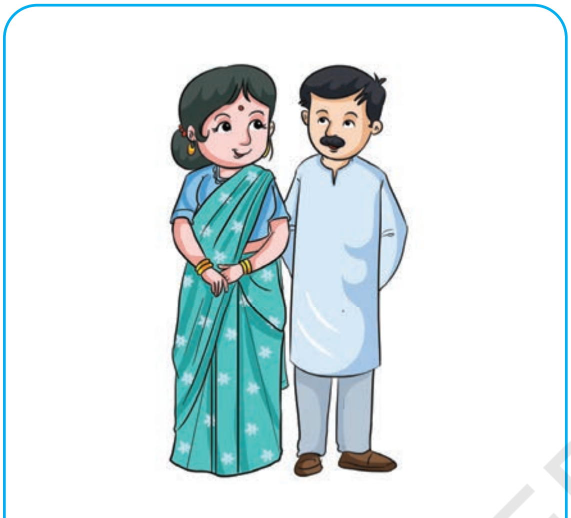

3	4	2	5	1

4	1	3	2	5

4	2	1	5	3

5	1	2	4	3

© NCERT

પેટર્ન પૂર્ણ કરો

- પેટર્ન જુઓ અને તેનું વર્ણન કરો.
- પેટર્ન પૂર્ણ કરવા માટે આપેલ જગ્યામાં યોગ્ય ચિત્ર કાપો અને ચોંટાડો.

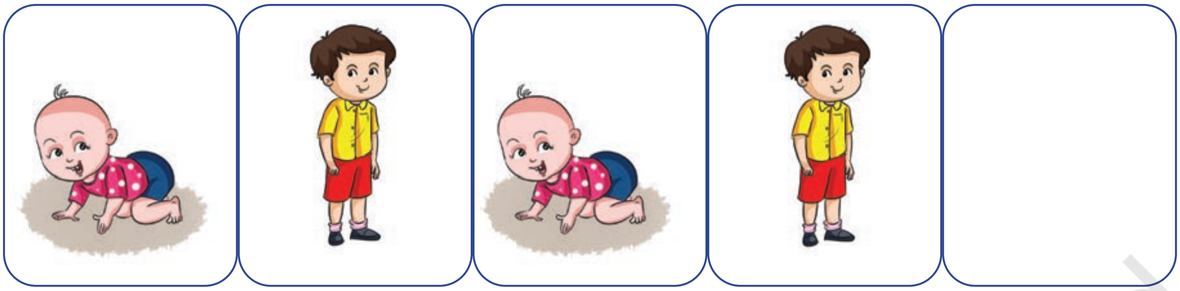

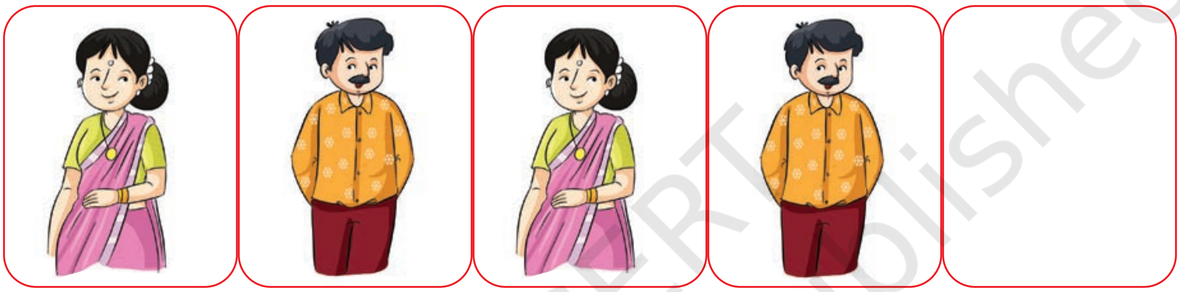

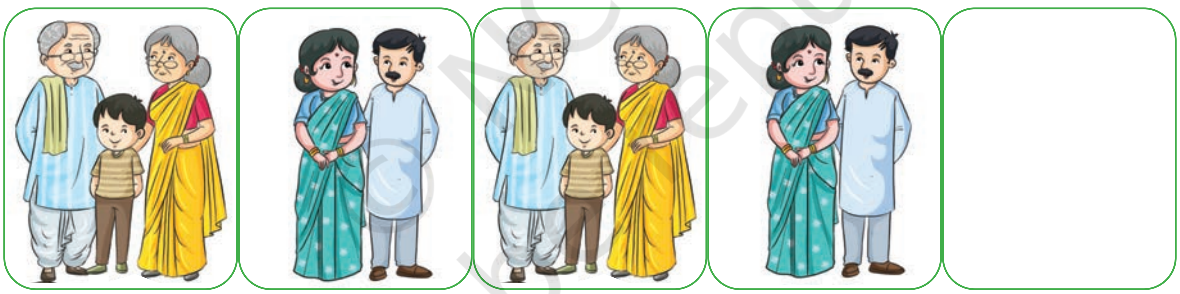

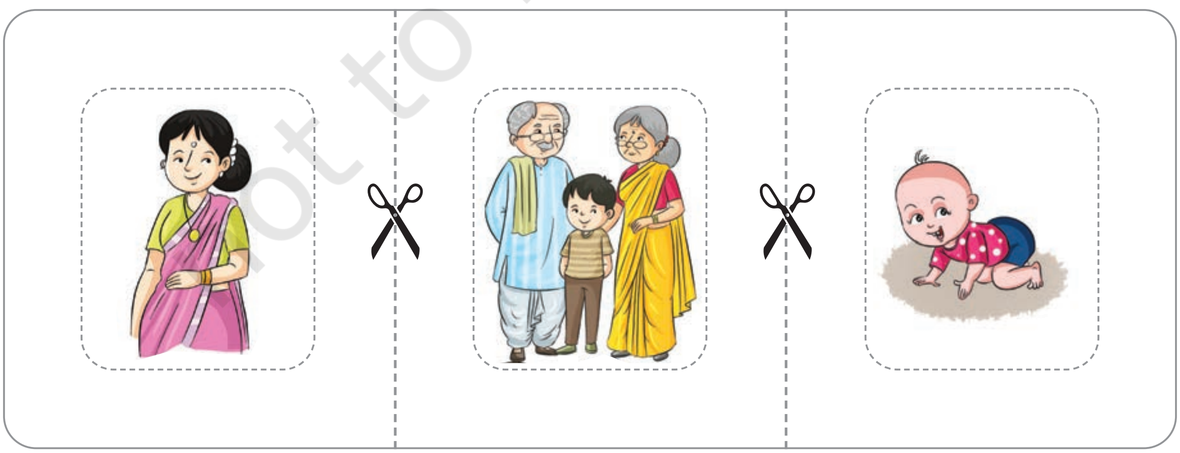

© NCERT not to be republished

મારા ઘરમાં આકારો

- રંગ કોડનો ઉપયોગ કરીને ચિત્રને રંગો.

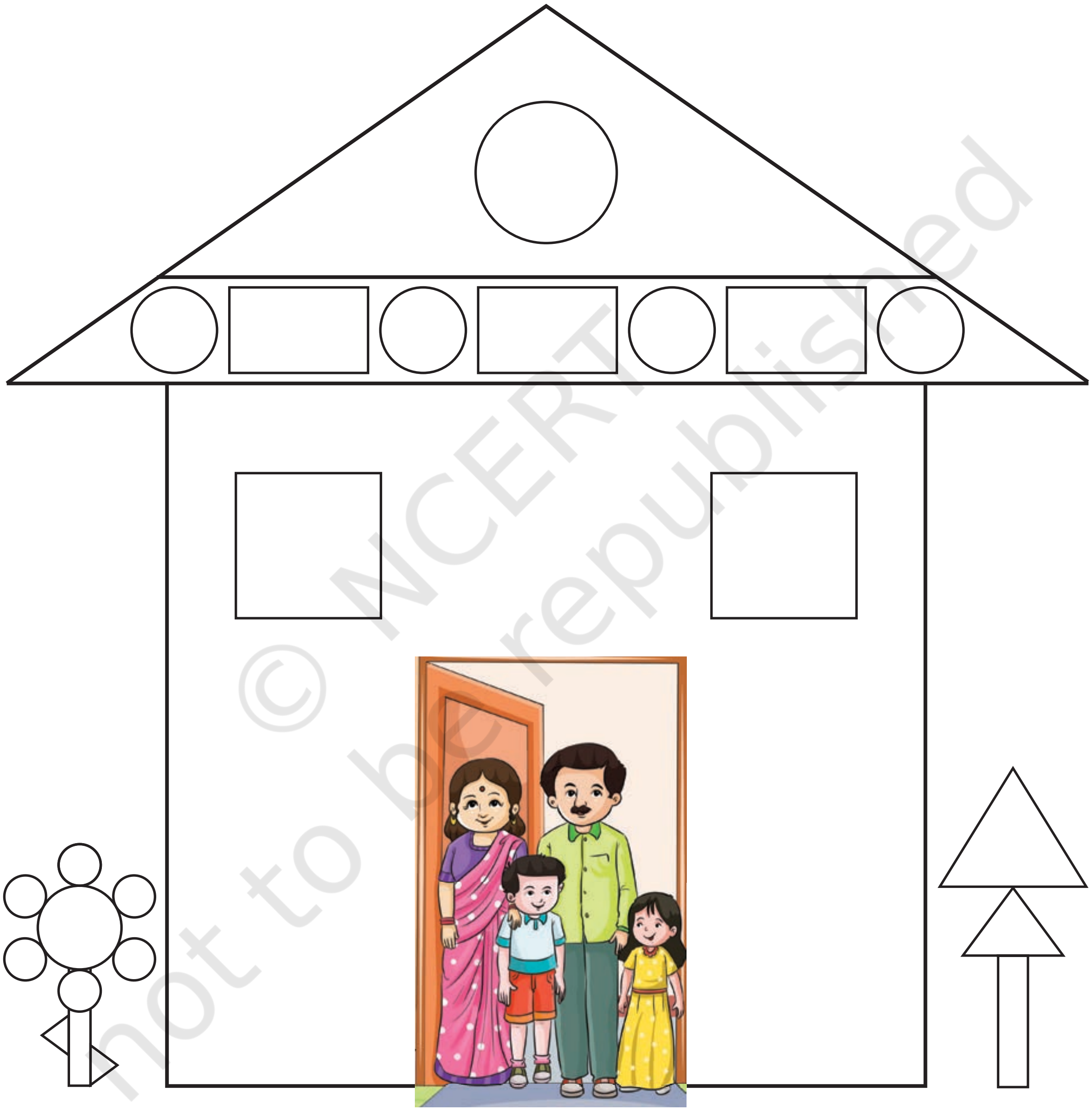

- આકારોની સંખ્યા ગણો અને લખો.

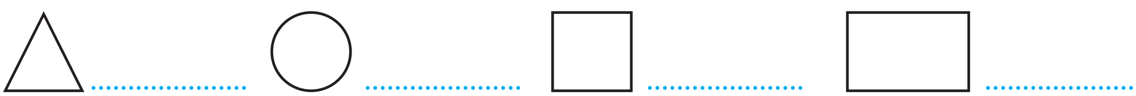

© NCERT not to be republished

કૌટુંબિક પિકનિક (ચિત્ર વાંચન)

ચિત્ર સામે જુઓ

- ચિત્રમાં શું થઈ રહ્યું છે?
- શું તમે તમારા પરિવાર સાથે પિકનિક પર ગયા છો?
- જ્યારે તમે પિકનિક માટે જાવ ત્યારે તમને કઈ વસ્તુઓ ખાવાનું ગમશે?

© NCERT not to be republished

- પરિવારમાં કેટલા લોકો છે?

- ફળની ટોપલીમાં આપેલ પેટર્ન દોરો.

અસમાન પર વર્તુળ કરો

- પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓને ઓળખો અને નામ આપો.
- દરેક બોક્સમાં અસમાનને ઘેરો..

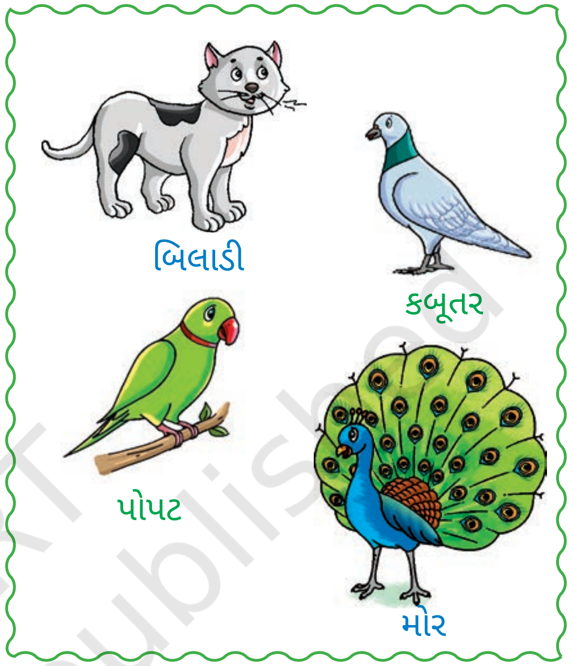

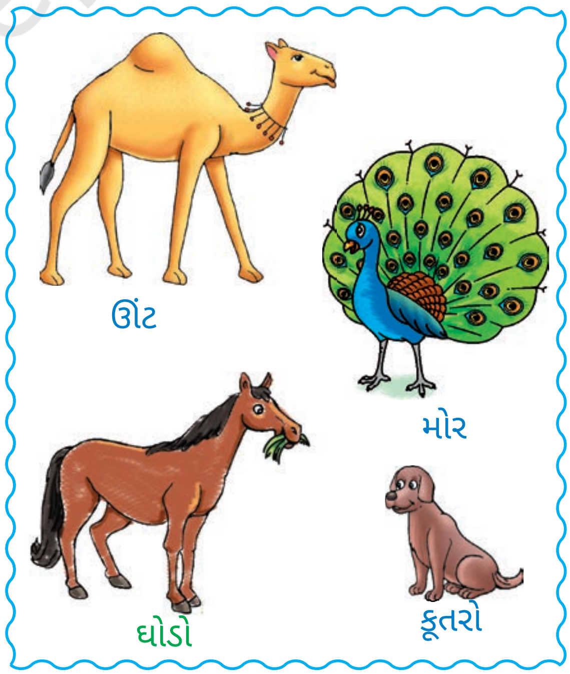

© NCERT not to be republished

પડછાયા સાથે મેળ

- ચિત્રને તેમના પડછાયાઓ સાથે મેળ કરો..

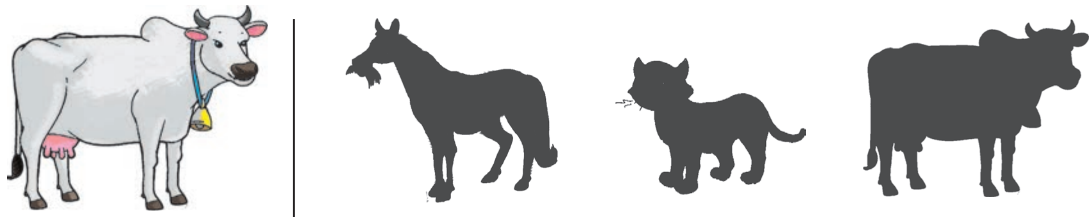

ગાય

બિલાડી

વાનર

બકરી

ઘોડો

© NCERT not to be republished

હું પ્રાણીઓને ઓળખું

- પ્રાણીઓને ઓળખો અને નામ આપો.
- દરેક પ્રાણીના નામનો પ્રારંભિક અવાજ કહો.

© NCERT not to be republished

- બૉક્સમાં પ્રાણીઓની સંખ્યા ગણો અને લખો.

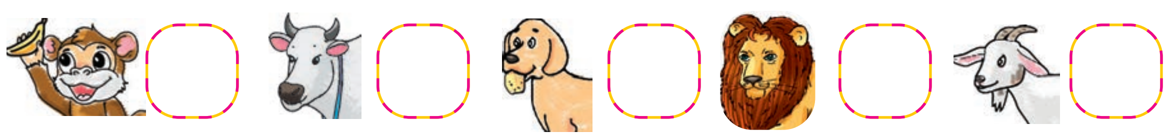

ભૂલભૂલૈયા

બિલાડીને ઉંદર સુધી પહોંચવામાં મદદ કરો.

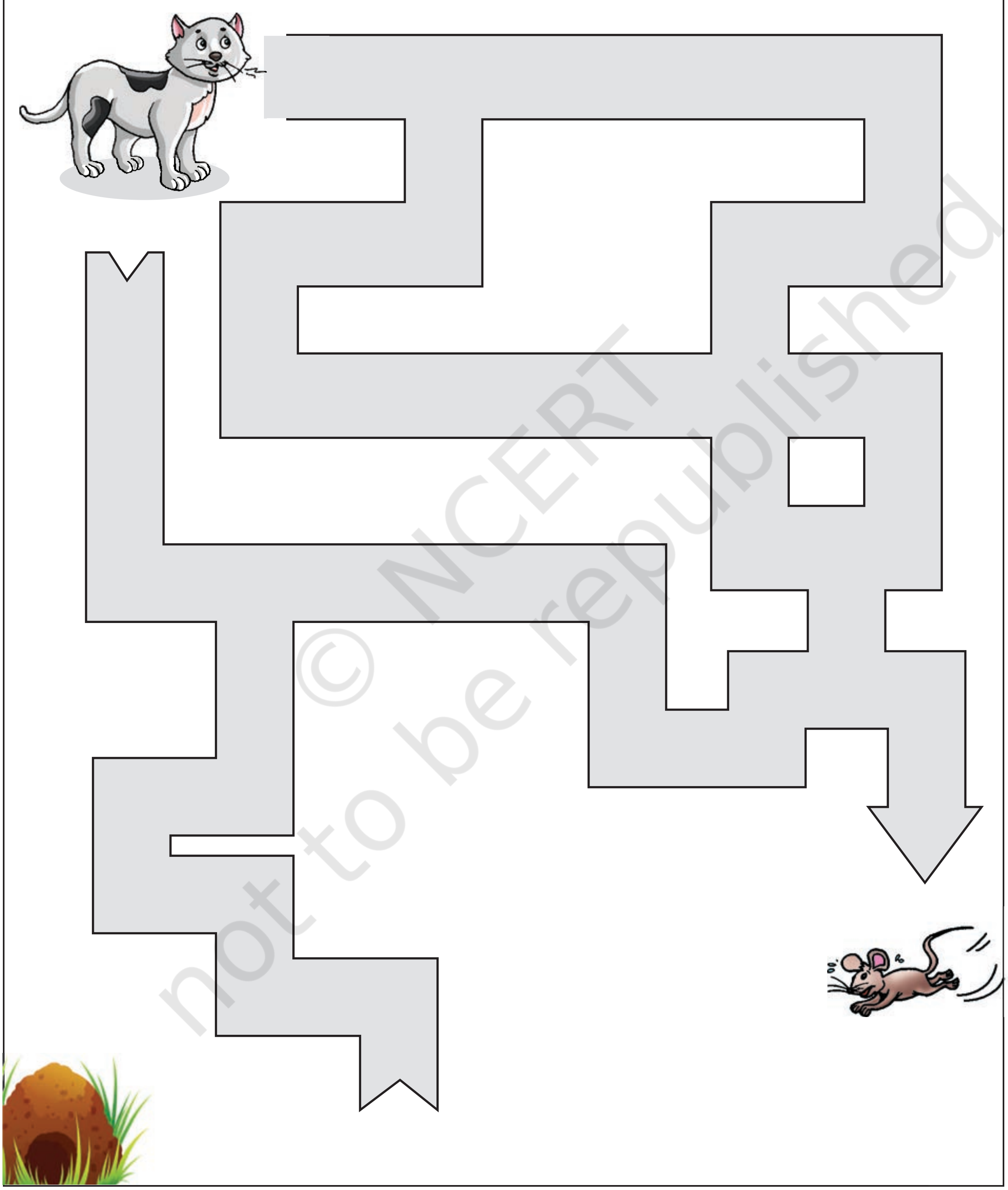

© NCERT not to be republished

બિંદુ મિલાન

- લાલ બિંદુથી ● મિલાન શરૂ કરો
- હવે ચિત્રમાં તમારી પસંદગીનો રંગ ભરો

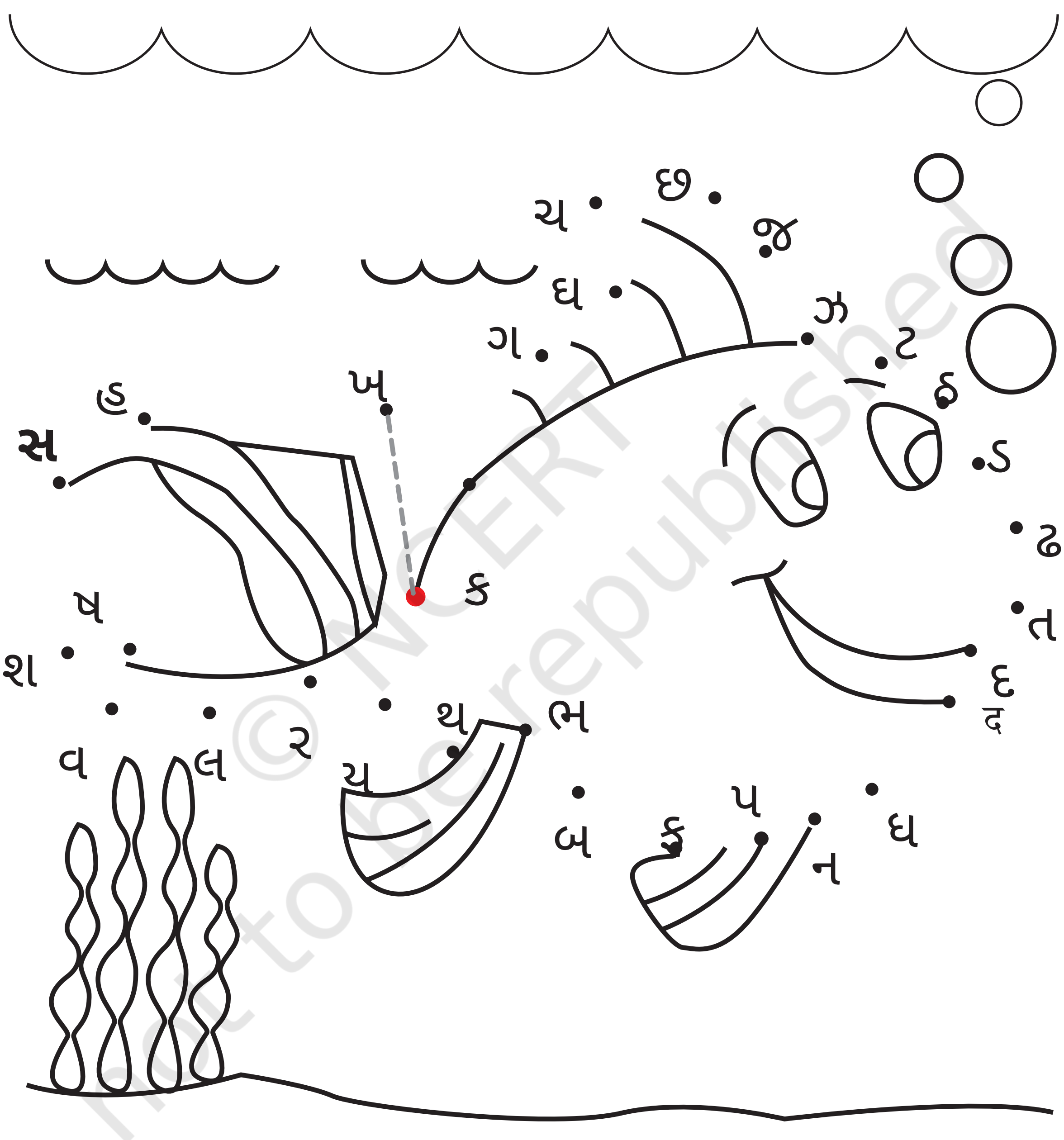

© NCERT not to be republished

પ્રવૃત્તિ 92

સારી અને ખરાબ ટેવો પરની રમત (સાપ અને સીડી)

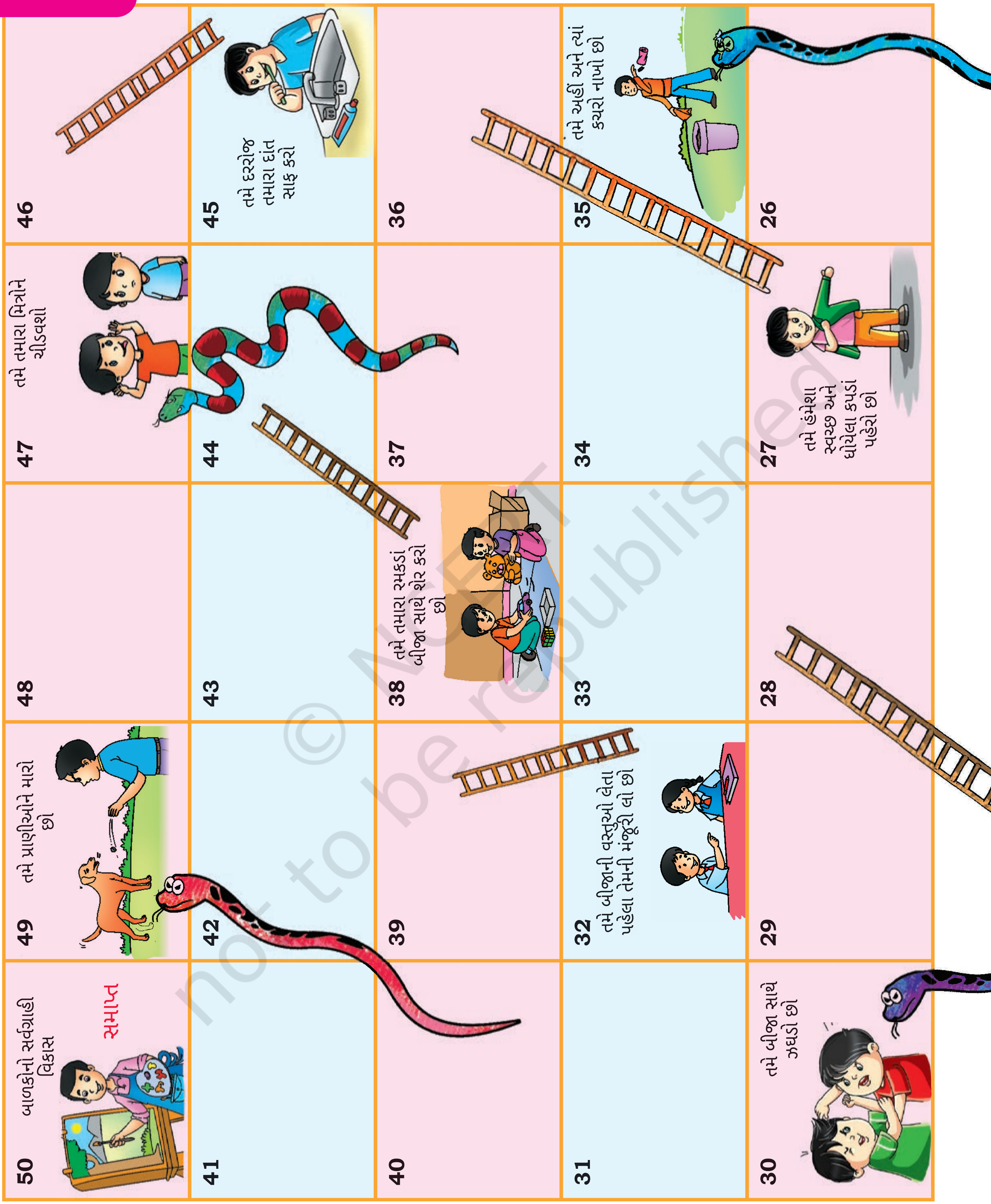

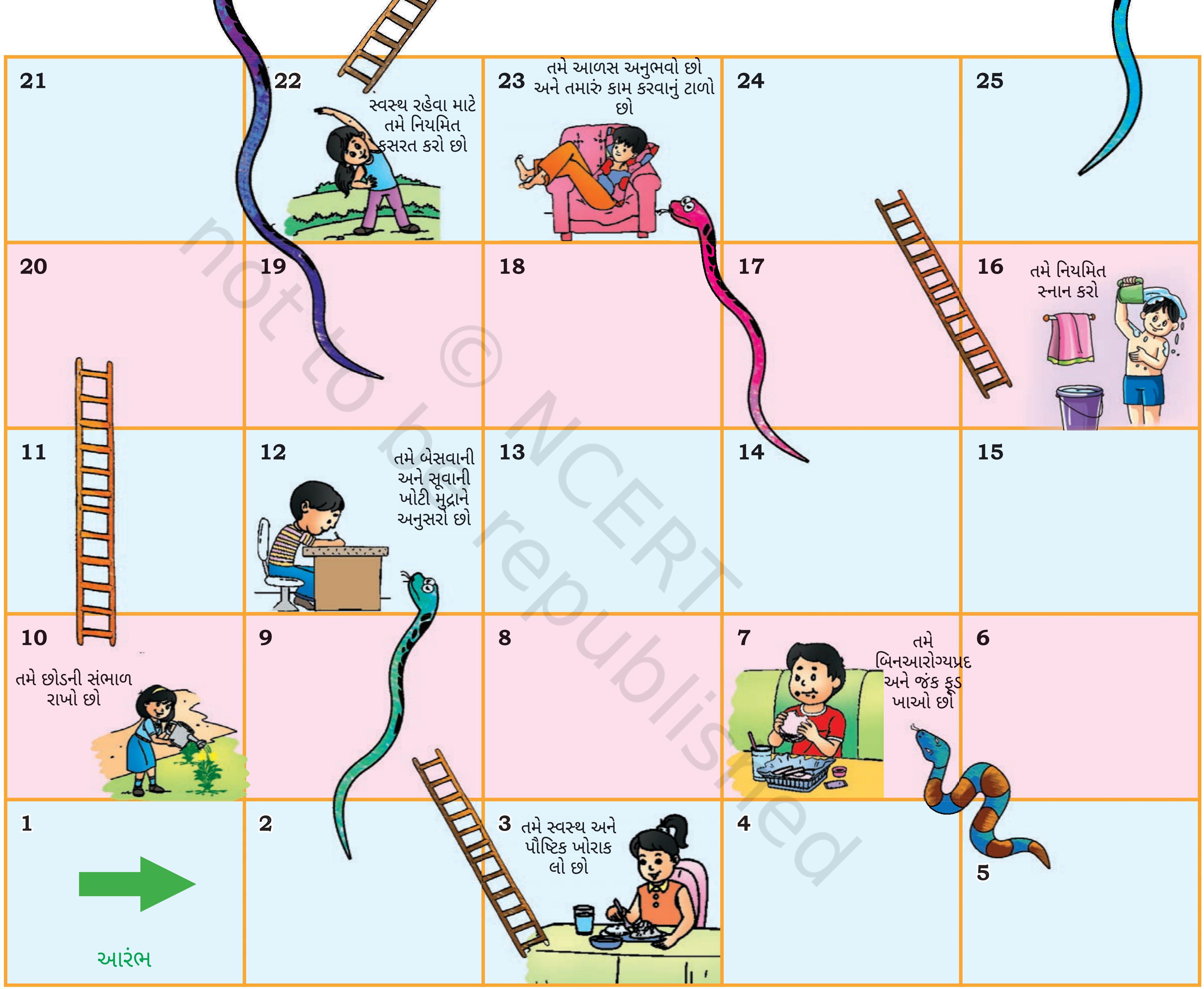

© NCERT not to be republished

નોંધ

© NCERT
not to be republished